ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 16/3/2026

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 16 ވަނަ ޖަލްސާ

١ جُمَادَىالآخِرَة ١٤٤٨

10 ނޮވެމްބަރު 2026

(އަންގާރަ ދުވަސް)

ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 10:03

ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 13:02

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަބްދުއްރަހީމް އަބްދުﷲ)

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 16 ވަނަ ޖަލްސާ

10 ނޮވެންބަރު 2026 (އަންގާރަ ދުވަސް)

---

1. ހަމްދު ސަލަވާތް

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرّحمن الرّحيم، الحمد لله والصّلاة والسّلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه. މަޖިލީސް ފެށުނީ.

2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ އިއުލާން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

މިއަދަކީ 10 ނޮވެންބަރު 2026 ވީ އަންގާރަ ދުވަސް. 1448 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދަލްއާޚިރާ މަހުން ފުރަތަމަ ދުވަސް. މިއީ ވިހާ ނަކަތުން 10 ވަނަ ދުވަސް. އަޅުގަނޑުމެން އިނީނދ މި ތިބީ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 16 ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 36 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަފަރުގައި ތިއްބެވީ 6 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ރަސްމީ ދަތުރުތަކުގައި ތިއްބެވީ 6 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.

3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިއުލާންކުރުން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

{3.1} - އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ/16/3/2026.

5. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

{5.1} - ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 235 ވަނަ މާއްދާގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދިއުން. ބަޖެޓު ބަހުސްގައި މިހާތަނަށް ޖުމްލަ 6 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންވަނީ ވާހަކަފުޅުދައްކަވާފައި. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވުމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަމުންދާނަން. އަދި މިއަދުގެ ޖަލްސާ ނިމުމާ ހަމައަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންނަށް ބަޖެޓު ބަހުސްގައި ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތް ވާހަކަދަންނަވަން. އެހާ ހިސާބުން ބަޖެޓު ބަހުސްގައި ބައިވެރިވުމަށް އެދިވަޑައިގަތުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑު ބަންދުކުރާނަން. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފުނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ހަމްދޫނަށް.

ފުނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ހަމްދޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް ބަޖެޓު 59.7 ބިލިއަނުގެ މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ސަރުކާރު 2023ގައި ވޯޓުދިނީ ހިސާބުން ފެށިގެން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަރުތީބުކުރެވުން ހިސާބުން ފެށިގެން މިއަދާ ހިސާބަށް އައި އިރު ރަނގަޅު ކަމުދާ ބަޖެޓެއް، ހުށަހެޅިފައި އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އަދި މާލީ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރިހާ ކަމެއް ސާފުކޮށްދޭ ބަޖެޓެއް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރީގައި ކަންދިމާ މި ވާ ގޮތަކީ ކޮންމެ އަހަރެއް ކުރިއަށް އޮތް އަހަރަކަށް ބަޖެޓެއް ފާސްކުރުމުގައި، އެ ބަޖެޓު އަހަރުގެ ގެއްލުމާ ހިސާބަށް ހިނގައިދިޔައިމަ ދެން މި އޮންނަނީ ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއް ފާސްކުރަންޖެހިފައި. އޮންނަނީމަވެސް، މި ރާއްޖޭގައި މި، މި ދުނިޔެވި ކޭސް އާދެ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ސަރުކާރުން މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅު މިސްރާބަކަށް ގެންގޮސް، މާލީ ކަންކަން ޑިސިޕްލިންކޮށް، ހަރުދަނާކުރުމުގެ ނަތީޖާގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއް ހުށަނާޅައި ނިންމައިލެވޭ ދުވަސް އަހަރު މި އަހަރީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން 2023 ވަނަ އަހަރު 2024 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ބަޖެޓު ފާސްކުރި އިރު އޭރުގެ މަޖިލީހުގައި އޮތީ، ސުޕަރ މެޖޯރިޓީ އޮތީ އޭރުގެ އިދިކޮޅު، މިއަދުގެ ވެސް އިދިކޮޅު 2018 އިން 2023 އަށް ވެރިކަންކުރި އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަތުގައި. އޭރު ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ބަޖެޓު އަދި ސަރުކާރުން އެދުނު ކަންކަމަށް ބޭނުން ކަންތައްތައް ދީ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސުޕަރ މެޖޯރިޓީ މަޖިލީހުން ބަޖެޓު ފާސްކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކީ ވެގެންދިޔައީ ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ ކުރި ވަރަށް ދިނި، ވަރަށް މުހިންމު ކަންތައްތައް ހަމަގައިމު ޖެހިވަޑައިގަތުމުން 2024 ވަނަ އަހަރު. އެހެންނަމަވެސް، އެކި ގޮތްގޮތުން ބަޖެޓު މެނޭޖްކޮށް، ރައްޔިތުން އެދޭ ކަންކަން، އެދުނު ކަންކަން އަދި ރަށްރަށުގެ ތަރައްޤީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންކަން، މާލީ ސިޔާސީ، ނޫނީ މާލީ ސަރަހައްދުގެ ތަރައްޤީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންކަން ފުރިހަމަކޮށްދިން މިއަދުގެ ސަރުކާރުން 2024 އަށް އަދި އޭރު

އެމް.ޑީ.ޕީން އުނދަގޫކުރަން ޕާސްކުރި ބަޖެޓާ އެކުގައި ވެސް ގިނަ ކަންތައްތަކެއްގެ މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ބާރުދިނުމުގައި ނުގެންދެވުނަސް ކުރެވިފައި އޮތްކަން 2024 ވަނަ އަހަރު ނިމި 2025 އަށް ބަޖެޓު ހުށަހެޅުން އިތުރު ފެންނަން އޮތީ. މިއަދު މި އޮތީ 2026 ވަނަ އަހަރު، ފަންސަވީސް، ސައްބީހަކީ ދިވެހި ތާރީޚީ ރައްޔިތުން ކޮންގްރެސް ޕާޓީއަށް ދޫކޮށްލި ދީ ބަޖެޓު. މި ދީ ބަޖެޓު ނިމިގެންދިޔަ އިތުރު ސަޕްލިމެންޓްރީ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ސަޕްލިމެންޓްރީވެސް ދުންނުވި ތަރުތީބުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަންކަން ގެންދިޔައީ އޮތީމަ. ސަޕްލިމެންޓްރީ ބަޖެޓު ބަހުސްގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމަ މި އަހަރު، މި ދެ އަހަރު ފުރަވައި ދޭތެރޭގައި އެއްކޮން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެން ފެންނަން އޮތީ ހަމަޖެހިލާ، އަދަދުތަކާ ކުރިން ފޮތްލައި، ގަނޑުއެޅުމުގައި އަދަދުތަކެއް މި ޖަހަނީ އަސްލުޖާގައި ބަޖެޓެއް. މި އަސްލުޖާގާ ހުރަސްޓާރު، އިތުރު ހަރަދު ކޮންމެ އަހަރަކު މާލޭގައި ކުރަންޖެހިފައި އޮތްކަން އަޅުގަނޑުމެން ފެންނަން މި އޮތީ މި ދުންނުވި ސަޕްލިމެންޓްރީ ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅަން ދަށުވެފައި އޮތީ ސަޕްލިމެންޓްރީ ބަޖެޓު އޮތީމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން މި ބަޖެޓަށް މި އަހަރު، މި ހިސާބު 2026 ވަނަ އަހަރަން ފުރި ގެންދަވަރުއަރަން ހަމަކު ބިލިއަނުއާ ކުޅަ ބަޖެޓު. މި ބަދަލު ހަރަކާތްތަކުގައި މި ބަޖެޓުގެ ބޮޑުއިން ފެންނަން އޮތީ އިތުރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގެ ބޮޑުއިން ފެންނަން އޮތީ އެންމެ ބޮޑު ހަރަކާތެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި 2027 ވަނަ އަހަރު، މި އަހަރު ފުރިހަމައި މުރިކަ ގިނަ މަސްތޫރުތަކެއް، މި ދިރާ އަހަރު ފުރިހަމައި ހުރި ބައެއް މަސްތޫރުތަކެއް އިމާރާތްކުރުމުގެ ނިމުމާ ގުޅޭ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ސާފު ނުޖެހޭނެ ހިންގައިގެން ފެންނަން އުޅޭ އޮތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން މި އަހަރު މި ސަރުކާރުން ގޮތަށް ބިލިއަނުގެ 11.7 ބިލިއަން ދަރަނީގެ ގޮތުގައި، މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރިހާ އަހަރުތަކަކަން، ރައީސް މުއިއްޒުގެ ވެރިކަމުން ފެށިގެން ދުން ކުރި ހުރިހާ ވެރިކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނިބަރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދައުލަތުގައި އޮތީ ކާރިސާތަކަން މިއަދު މި އަށްސަތޭކަ ބޮޑުވެފައިވުން. މިއީ އެންމެ ބޮޑު އަދަދެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދަރަނީގެ ދައުލަތުގެ ޖުމުލަ އަހަރު. މި ދަރަނި ނުދައްކާ ކަމަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަން މާޒީގައި ކުރި ހުރިހާ ވެރިން ކަމަކަށް ދަރަނި ބަހައްޓާފައި ދިޔައީ. އިދިރާކުން ވެރިކަމަށް ގެންގޮސް ބޮޑުމިން ދިރާއި އިދިކޮޅު ވަޒީފާތަކުން ހާދަ ވިލާކަލުގައި މީހަ ނުވި ދަރަނި މި ސަރުކާރަކަށް ނުދައްކާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު މި ފެންނަނީ އިދިކޮޅު ވާހަކަތަކުން ހުރި ވެސް ރައްޔިތުންގެ ދުވަސްތަކަށް ބޮޑު ވާހަކަތަކެއް އިމްދާދުން ދައުލަތުގެ ދަރަނި ބައްޓަން ކުރި ބަޔަކަސް. ދަރަނި ހަމަވާ ކަމަށް، ހިލޭ ދަރަނި ބަހައިގެން ފުރިހަމަކަން ދުވަސް، ސަރުކާރުގެ ވެރިކަމަށް އައިއިރު މިސްރާބަކާތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރާ ބަނދަރުގައި ހިންގަމުން؛ އަދި އަޅުގަނޑު ހަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފާހަގަކޮށްލަން މި މި އަހަރަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދުންނުވި ދަރަނީގެ އުނދަގޫ ބޭނުމެއް އަހަރުތަކުގެ ކަންކަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ، ކުރި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު

އެންމެ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކަށް ޙައްލު ހޯދުމަށް، ޤައުމުތަކުން ބިރުވެރިކަމުގެ މައްސަލައަށް ޙައްލު ހޯދުމަށް އެންމެ ކާމިޔާބު، އެންމެ ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް، އެންމެ ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް އިޖުތިމާޢީގޮތުން ފުރުޞަތު އެއް އަހަރަކު މި އަހަރު. އަދި އިޖްތިމާޢީ ރައްކާ؛ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އުއްމީދުތަކެއް އަންނަ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ފެނޭ ފުރުސަތުން އެބަ އޮތް ރައްކާތެރިކަން އެދޭ ގޮތަށް މަސްތުވާތަކުގެ ބަދިމާކަން ކުރިން ސިފަވެފައިވާ ތަނާ އަދި އެ ރަށްރަށުގެ ޓޫރިޒަމް ރައްކާތެރިކަން ބޭނުންވާ މަގަން މަސްތުވާތަކުގެ ބަޔަކަށް ކުރިމަތިވާތީ އެންމެ ގިނަ މަސްތުވާތަކުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިނގާފައިވާ ދައުރުތަކަށް އިޤްތިޞާދީގޮތުން މި ދައުރުވަމުން މި ދަރިން ހާލު ގޮތުން ހުރިހާ ގޮތްތަކުން އިޤްތިޞާދީގޮތުން ސަލާމަތްވުން އެކަށީ މަސައްކަތްތެރިން، މުޅި ސަލާމަތްވުން މަސައްކަތްތެރިން ބައްޔާއިއެކު ކުރިޔަށް ހިނގާފައިވާ ރަނގަޅު ކަމެއް. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާ؛ މި މަޖިލީހުގައި ވަޒީފާއާބެހޭ

ވަރަށް އަގުހުރި ބަދަލުތައް ގެނައި އިޖްތިމާޢީ ފެންވަރު ފުރުސަތުދީ ބަޖެޓުގެ އަދަދު. ބަޖެޓުގެ އަދަދު ފުރުސަތުއްދީ އެންމެ ފުރިހަމަކަމާއި ކުޑަކުދިންގެ ފުރުސަތުތަކުން ދަށްކަމާއި ފުރުސަތުއް ގެންނަ އަދަދެއް. ދެވަނަ ކުޑަކަން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއެރުމެއް އެބަ ޖެހޭ ފުރުސަތުދިނީ ފުރުސަތުދޭ ކުރިއެރުމުގެ ތަފާތު ރައްކާތެރިކަމުގެ މަސްޓަރަށް ބިނާކުރާ އަޅުގަނޑު ފުރުސަތުއްދޭ.

އިޖްތިމާޢީ ރައްކާ؛ 2018 އިން 2022 އަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ ދުވަހު، 2022ގެ ހިސާބަށް އަޅުގަނޑު ބަލައިލާން މި ގޮތަށްވުރެ ސަރުކާރުގެ އެއް ސަލާމަތްކުރަން ރީތި އަހަރުތަކުގައި ހަރުދަނާ އަހަރަށް ފުރުސަތު ބަޖެޓުގެ، ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ދަތިކަން ކޮށް އޮތީ ހަމަކޮށް ކުރިން ބަޖެޓުގެ ފުރުސަތުއްދިނުމުގެ ފުރުސަތުއެއް ކުރިއެރުމެއް.

އިޖްތިމާޢީ ރައްކާ؛ 2018 އިން 2022 އަށް ބަޖެޓު އޮތީ 2018ގައި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމުގެ އަދި ދުވަހު، 2019 އަށް ބަޖެޓު ހަރަދުކުރުމުގެ، އެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމުގެ މީހުންނަށް ހަރުދަނާ އަހަރު ނިމި ހަރުދަނާ އަހަރުތަކުން ހަރަދުކުރާ ބަޖެޓު ގޮތުގައި ކަމަކަށް މި ދިރާސާގައި ބަޖެޓުގެ ފުރިހަމަ ބަދަލު އިރު ގޮތުގައި %32ގެ އިތުރުވެފައި އައިސްފައި އޮތީ. އެންމެހާ ދުވަހު، 2023 އިން 2027 އަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެ ހިސާބު ޖަހައިލާފަ ފުރުސަތުން އޮތީ ކުރިއަށް މި ދިރާސާ އިތުރުވެގެން އައިސް އޮތީ %21އާ. މާނައަކީ މި އަހަރު ބަޖެޓުގެ އަހަރަކުން ބަދަލު ކުރުމަށް ފަރާތް މި މަޖިލީހުގެ ބަލައިގެން މި ބަޖެޓުގެ ބަދަލުކުރުމުން އިތުރުވެ ބަޖެޓު ފުރުސަތުގެ ދުވަހު ފުރިހަމަ ކުރިއަށް ދިޔުމުގެ ގޮތުގައި.

ދެވަނަ ކަމަކީ ގެޓުން އަޅުގަނޑު ބަލައިލާން، މި ދައުރުގައި ބަލައިލާން، އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓުގެ ރިޔާސަތުގައި އޮތީ އެއް ކަންތައް ނުނި އެންމެ މުހިންމު އަޅުގަނޑުމެން އިސްލާމްދީނުގެ ތަރައްޤީކުރަން ނުނި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން ބަދިގެ އޮތީ މައިގަނޑު ދެ ދާއިރާ މި އޮތީ. އެއީ ސިޔާސީ ދާއިރާއާއި ތަޢުލީމީ ދާއިރާ. މި ދެ ދާއިރާ ހަރުދަނާކުރުމަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހޭ ކަމަށް މާލީ ގޮތުންވެސް ފުރުސަތު ކުރި ހުރިހާ ފުރުސަތު ފުރުސަތުކަމަށް އަދުލުގެ ކުރިން ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަކިވަކި ޕޮލިސީތަކުގައި އޮތީ ބޮޑު އަޅުގަނޑުމެން ފުރުސަތުދޭ ފުރުސަތު އޮތްއިރު. މި ކަންތައްތައް ހައްލުކުރުމަށް ކުރުމުގެ

މުހިންމު ސިޔާސީ ދާއިރާއާއި، މި ބަޖެޓު ފެށުމުގެ ސިޔާސީ ދާއިރާގެ ކުރިއަށްދާމަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެން ހާސިލުކުރަން

ބޭނުންވާ ލަނޑުދަނޑިތައް ހާސިލުކުރެވޭނެ ގޮތަށް ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތް ބަޖެޓެކެވެ. މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ޖާގަ އެބަ ލިބޭ. އިޞްލާޙީ ކަރުދާސް؛ މި ކަންކަމުގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ފިހާރަވެރިކަމުގެ މަސައްކަތް. ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހުރި މި މާލޭގެ ސަރަހައްދުން ޖަމާވާން ފުރިހަމަ މިއަދު ރިސޯޓަށް އަދި އިތުރު ބަހުރު ޗިރިތަނައި ނަޑޯ އެންމެ ބޮޑު އެއް މަސައްކަތަކީ ފިހާރަވެރިކަމުގެ މަސައްކަތް. މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި މަސައްކަތަށް ބަހުރު ޗިރިތަން ފޯސް ބޮޑުވެ މަސައްކަތްތަކެއް، ބޮޑުމިން އަދަދުތަކަށް މަސައްކަތްކުރާ ހިސާބުތަކަށް މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތް ހަގީގަތް. އަޅުގަނޑުމެން ދެން ބަލައިލަން މި ގޮސްނި ބޮޑެތި ދަތިތަކެއް. ބޮޑެތި ދާއިރާގައި އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ރިސޯޓުން އައި އިތުރު ވަރަކަށްކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހަމަގައިމުވެސް ބަލައިލީމާ އޮތީ މަސައްކަތްތަކުގައި. ބަލައިލީމާ މަސައްކަތްތަކުގައި އޮތީ ވާހަކަ ސަރުކާރުގެ ބޮޑު، ބޮޑު ވިޔަފާރިން ބޮޑު ބަލައިލީމާ ފާހަގަކޮށްލަން ގަބޫލު ކުރަން ބޭނުންކޮށްގެން އެމް. ބޮޑު މަސައްކަތްތަކެއް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ކަންކަމުގެ އަސާސީ ބަލައިލީމާ ފާހަގަކޮށްލަން ކަމަށް އިޖުތިމާޢީ ސިޔާސަތުތައް ބަޖެޓުކުރެވިފައި ބޮޑު އަޅުގަނޑުމެން ފެންނަނީ. އެމް.އެން.ޑީ.ޑީގެ ކަމުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި ޖިޔޮޕޮލިޓިކަލް، އަދި.ޑީ.އެމްގެ ކަމުގެ ސިޔާސަތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ކަންކަމުގެ ސިޔާސަތު ބޮޑުގައި، އަސާސީ އެކިއެކި ހަރަދުގައި އަޅުގަނޑުމެން އަޅުގަނޑުމެން ފެންނަނީ ސަރުކާރު ފެންނަން މި އޮތީ. ފުރަތަމަ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ދައްކާ އިތުރު ހަމައެކަނި ނަމަވެސް ދައުލަތުގެ ވާހަކައެއް ގޮތުގައި ބޭރުފައިސާ އަޅުގަނޑުމެން ކަމަށްދާނެ. ހިސާބުތަކުން ވެސް ފުރަތަމަ ބަޖެޓުގެ ކަމުގެ ފެންނަން. ހަރަދުތަކުން މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން އައި.ޑީ ކާޑު އެބަ ހުރި. ޖީސީޓީ އަސާސީކަން އެބަ ހުރި. އެމް.އެސް.އެމް ޚަރަދުގައި ބޮޑު އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ލިބޭ. ކަންތައް ހަރަދުން އާޖީ.އެމްއެން ފައިސާ ނުދެވޭ ވެސް އިޤްތިޞާދީ މި ސަރުކާރުން ފައިސާދެވިފައި އޮތީ. ސިޔާސީ ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިތުރު މި ސަރުކާރު އަދި އިތުރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގޮތުގައިވާކަމަށް މިހާރު ދިރިއުޅޭ ސަބްސިޑީ އަށް ހަރަދުކުރާ ހުރިހާ ހަރަދު އޮތީ އިތުރު، ހަމަޖެހޭ ފައިސާ ހަރަދުގައި އެބަ ހުރި ބޭސް ބޭނުންވާ ބޭސް ހަލައިކަރުވެން. އެ ހަރަދުތަކުގެ ޚިދުމަތާ ހަރަދުވާން އެ އެބަ ހުރި ބޭސް ހަލައިލަން ދޭން ގިނަ އެބަ ހުރި ކުރިމަގުގައި ހުރިހާ ހާސިލުކުރެވިދާނެ. ކަމާގުޅޭ ކޮންޓްރޯލް ފޯސް ގިރައްޔާ އެ ބޭސް ހަލައިގެން ނޫސް ޕެންޝަން ބޭނުންދޭނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު، މިއަދު ސިޔާސީ ދާއިރާގެ ކުރިއެރުމަށް މި ސަރުކާރުން ކަމަށްފައި ހަދާ މުއައްސަސާތަކުގެ ބޮޑުއިން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަރަށް ގިނަ ހަރަދުގައި، 2028 އަޅުގަނޑުމެންނާ ބައިވެރިކަން 2028ގެ ހަރާކާތް އިންތިޚާބު ބަޔަކަށް ބޭނުންވާ އިތުރު އިޤްތިޞާދީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ފެންނަނީ މުއައްސަސާ ފަރުމާކުރެވިފައި ނޫނީ މި ފެންނަނީ ހިސާބުތައް ފޮނުވާފައި އެއްގޮތް ހަރަދު ނުހިނގާނެ. މި ކަމަށް ހަރަދުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ކުރި ނަމަ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޖެހޭ އަހަރުގެ ނިމިގެންދާ އިރު، މި ފެންނަނީ އެންމެ އަސާސީ، ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް ބަލައިލާ އިތުރު އެންމެ އަސާސީ

ކަންތައް، އެންމެ އާދައިގެ ޓެސްޓު، ޓެސްޓުތައް ހެދުން. މި ކަންކަން ވެސް ފުރިހަމަކޮށްދޭ އޮތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަދި އެއަށް ވުރެ ވެސް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ގޮތަކީ އޭގެ ކަމަކީ 2023 އައި އިރު، ހަމަގައިމުވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަތޮޅަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތީ ހަފްތާގައި ޑޮކްޓަރުން، ރަށަކަށް ޑޮކްޓަރެއް ވެސް ހަމަނުވޭ. ސާދަވަރަކަން ރަށްރަށުގެ މަސައްކަތް އެކުލެވިގެންވާ އަތޮޅުގައި ރަށަކަށް ޑޮކްޓަރެއް ވެސް ހަމަނުވޭ. އެންމެ އާދައިގެ ޓެސްޓުކުރަން. ޓެސްޓުކުރަން ދަތުރުކުރަން ވެސް ދާން މި ޖެހެނީ ސިޓީއަކަށް މަރުކަޒީ ރަށަކަށް ހުރި ކައިރިގައި އޮތް އެހެން ރަށަކަށް. އެ ކަމަށް، އެ ކަންކަމަށް ވެސް އިންތިޒާމުތަކާއި، ތަނުވިލަ މަގުން އިންތިޒާމުތަކާއި ބައްލަވާ މިއަދާ ހިސާބަށް އަދި އިރު މި އޮތީ ހުރިތަނެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ މި ކަންކަމުގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން ބަދަލުކުރަން ޖެހޭ މި ރަނގަޅުކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ނޫނީ ރަނގަޅުކުރުމުގައި ހިންގުމުގައި، މިއަދާ ހިސާބަށް އަދި އިރު ހިންގުމުގާ މަސްއޫލިއްޔަތު. ކުރިއަށްދާ ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭސްފަރުވާގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ އެހެން ވިސްނުމެއް ގޮތުން އޭގެ ތެރޭގައި އެހެން ވެސް މި ވަގުތު މާލީ ދަރަނިތައް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން 2018 އިން 2023 އަށް ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ގޮތުން މި ވަރު ބޮޑު މާލީ ދަރަނިތަކެއް ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިވެގެން. ފިޔަވަޅު އެމް.ޑީ.ޕީން ކުރި ގޮތުން ހަމަގައިމު ދިވެހިރާއްޖެއަށް މި ދެންނެވި އުސޫލު، މި ދެންނެވި ދަރަނި ކުރިމަތިވެގެން މި ހުރީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އަބަދު ވެސް، އަބަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުން އަދި އެއް ވާހަކަ، ކަންފުރިހަމަ ހިންގުމުން ދިޔައީ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން ގެއްލުވުން. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަން އެބަ ޖެހޭ ކުންފުނިތަކުގެ ހިސާބުތައް ދިރާސާ ކުރިއަށް. މިއަދު ކުންފުނިތަކުގެ ހިސާބުތައް ދިރާސާކޮށްލީމާ ކީއް ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ އާއި ހިންގުމުގެ ބެލެންސް ޝީޓްތައް. މިއަދު ކުންފުނިތަކުގެ ހިސާބުތަކާ ސަރުކާރުގެ ދިމާ ނޫނީ މައުލޫމާތު އެކަތި ވާ އިދާރާ ކުންފުނިތަކަށް ނިމުން އިރު މި ވެސް ގޮތަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ސަރުކާރުން ނިމުމަށް ގެނެސްދިނުމާ ހިން އަޅުގަނޑުމެން މި ޖުމްލަ. ދައުލަތުގެ ފުލުހުން ވަޒީފާތަކުން ނުހިފި ކޮރަޕްޝަން ދިޔައީ ދުރުވެފައި ބަންދުކުރަން 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ކުރިން ހަމަ މި ދެންނެވި ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރު ދިޔައީ ސަރުކާރުން ހިންގި ކުންފުނިތަކުގެ ހިސާބުތައް ދައުލަތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ސަރުކާރުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުންފުނިތަކުގެ ގޮތުން މިއަދު ސަރުކާރުގެ ފައިސާ ދައުލަތުގެ ހިންގުމުގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓުގެ ދިރާސާ. އެއީ ކުންފުނިތަކުގެ ހިސާބުތައް ކޮންމެ ހިސާބަކުން ކުންފުނިތަކުގެ ނިމުން ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ފިޔަވަޅުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުޑަކުދިން އެކަމަށް ކުރެވުނީ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނެ

ބަޔާންތައްގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، މި ބަޖެޓަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ދެންނެވި އެންމެ މުހިންމު ދާއިރާތަކަށް ހާއްސަކުރުވިގެން ރާއްޖޭގައި މި ފެނިފައި ހުރި ގިނަ މަޝްރޫޢުތައް ނިންމާލެވޭ ގޮތަށް ފަހިކޮށްދެވިދާނެ އެއް ބަޖެޓެއް ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން، އަޅުގަނޑު އެދޭނީ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކަށް ވެސް މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދިނުން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލެއްނުކުރެވޭ، ހަމަ މި ނިމިދިޔަ އަހަރުތަކާ އެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ބަޖެޓާ ދެކޮޅަށް ކަމަކަށް ވޯޓުދެނީ. މިގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހެއްލާ ކަމަކީ ބަޖެޓަށް ވޯޓު ނުދީ ހަމަ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ވާހަކައާއި، ދެން އޮތް ވާހަކަތައް ވެސް މި ބޭފުޅުން ދައްކަނީ. ބަޖެޓަށް ވޯޓު ނުދީ ރައްޔިތުންނަށް ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދޭން ދެކޭގޮތް ހަމަ ރަނގަޅުވެވިފައި، އެއް އަހަރު މި ބިލިޔަން އަނެއްކާވެސް މި ދެންނެވި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކައިދިން. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު އެދެނީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓަށް ހަމަގައިމު ވޯޓު ދިނުމީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް، ރަށްރަށަށް މި ގައުމަށް ހެވެއް ކަމެއް ވާނީ، މި ބަޖެޓަށް މި މަޖިލީހުގައި ތިއްބަވާ އެންމެހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ނުކުންނާނެ. އެހެންވީމާ، ނިންމައިދެއްވުން ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން، މި ބަޖެޓު ވެގެންދާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި އެންމެ ގިނަ މަޝްރޫޢުތައް، އެންމެ ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ނިންމާލެވޭ ތަޢާރަފްކޮށްދެއްވާ ހުޅުވިގެންދާނެ. އެ ޒުވާނުންނަށް ވިޔަފާރިތައް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކަންތައްތަކާއި ވަރަށް ގޮތުން، ހަމަހަމަކަމާއި ގިނަގިނައިން ބަޖެޓަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއިލު އަޙްމަދު ނަސީމަށް.

ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއިލު އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުން އަހަރަކު އެއްފަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މި ހުށަހަޅަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް މުހިންމު މަސައްކަތެއްގައި. ފުރަތަމަ މަސައްކަތަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ރައްޔިތުން، ހާސިލު ރައްޔިތުންގެ މިލްކު މި ބަޖެޓު ހުރިހާ ވޯޓު ރަނގަޅު ހާމަކަން އަންނަ އަހަރު ގެންގޮސްދިނުން. އަދި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ފާސްކުރެއްވުމުގައި އެ

ދައުރުގައި ރައްޔިތުންގެ މާލިއްޔަތުން ކުރާ ހޭދަތަކާއި އަދި އެ ކުރާ ހޭދަތަކުގައި ކޮށްދޭ ފައިސާ ތޮއްޑަކަން ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބުންނަށް ފާރަވެރިވުމުގެ މަގު ކޮށައިދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެއީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މާލީ ވަޒީރު އަހަރަކު އެއްފަހަރު ބަޖެޓް ހުށަހަޅުއްވުމުގެ ބޭނުން. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑަށް ޔަގީންކަމާއެކު ބުނެލަން ކެރޭ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް ޔަގީންކަމާއެކު ބުނެލަން ކެރޭ އަންނަ އަހަރު ހަމަ މި ދުވަސްވަރު މާލީ ވަޒީރު މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް 2028 އަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވަން ވަޑައިގަންނަވާ އިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ރައްޔިތުންނާ، އާންމު ދިވެހި މީހާގެ ހާލަތު މިހާރަށް ވުރެ ގޯސްވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާންމު އުސޫލުން ބަޖެޓަކީ ބަހުސްކުރާ އިރު އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުމުގައި އޮންނަނީ ފޮތުގެ މަސައްކަތް ކަމަށް. ރަނގަޅު ހިސާބު އަދަދުގެ މައްސަލަ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ އަސާސް ކަމަށް ބަލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރަން މި އުޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ މަކަރުވެރި ފިރުއައުނުގެ ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހިސާބު އަދަދު ވެސް، ހިސާބު އަދަދު ވެސް ޚިޔާލީގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް ދޭނެ ވަޢުދާ ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓު ނޫން ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ސިފަކޮށްލެވޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ޖީ.ޑީ. ޕްރޮޕެގަންޑާގެ ބަޖެޓު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވަރަށް ފަޚުރުވެރިކަމާ އެކު ބުނެލަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން އެބަ ވިދާޅުވޭ މި ބަޖެޓުގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ކަމީ މި ބަޖެޓު ކުޑަވެފާ. މިދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ މި ބަޖެޓު ކުޑަވެފާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންފަދަ ބޮޑު ނަސީބެއްތޯ؟ ދިވެހިންނަށް މި ލިބޭނީ ކޮންފަދަ ބޮޑު ނަސީބެއްތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 7% ބަޖެޓު ކުޑަވެއްޖެ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް އެނގޭ، ދިވެހިންނަކީ މޮޔައިންނެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް މާ ސާފުކޮށް އެނގޭ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުގެ ހުރި އޮޅުވާލުން، ބަޖެޓުގައި ހުރި ހަރުދަނާކަން އަޅުގަނޑުމެން މިނަނީ، ވަޒަންކުރަނީވެސް ބޮޑެތި އަދަދުތަކުންނެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ބަޖެޓުގައި ހުރި ދޮގު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭނީ އެ ކުރާ ހަރަކާތްތަކުން ފެނިދާ ހަދާން ގޮތަކަށް އެ ބަޖެޓުން ބޭނުންކުރާ ގޮތުގައި އިޖުތިމާޢީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓަކުން އެ ކަމުގެ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. 2.4 ބިލިއަން، 2.4 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ފައިނޭންސިން ގެޕެއް މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދިޔަ އަހަރު އަދި އޭގެ ކުރީ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެން ދިޔަ އިރު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިދެނެގަތީ އެ ބަޖެޓުތަކަކީ އަމަލުކުރެވޭގޮތަކަށް ހަދާފައިވާ ބަޖެޓެއް ނޫން. ނަމަ ފާސްކުރެއްވި މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން، މި 20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެންމެ ފުރަތަމަ އަހަރު، ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު މުއިއްޒު ހުވައިކުރެއްވުމަށްފަހު މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު ހުށަހެޅުއްވި އެންމެ ފުރަތަމަ ފަހަރު ވިދާޅުވީ، ފަސްއަހަރުދުވަހުގައި، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިވިގެން ދިޔައީ މިއީ

ހިޔާވަހިކަމުގެ ބަޖެޓޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގާތްގަނޑަކަށް 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެއްވި. ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ލިބުން ހިޔާވަހިކަމެއް އަދި ހަޤީޤަތެއް ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނެތް. ދެން އަދި އަހަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވިދާޅުވީ މިއީ ސިޔާސަތުގެ ބަޖެޓޭ. ސިޔާސަތުގެ ބަޖެޓޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދު ސިޔާސީ ދާއިރާ ކުރިއަރައިދޭސްފައިވާ މިންވަރަކީ، އާދައިގެ އަސާސީ ބޭސް، ކޮންސަރު ފުރުޞަތު ބޭސްކުރާ ފުރާތޮތަށް، ޖެހިލުމެއް ހުރި ފުރާތޮތަށް، މާބަނޑު އަންހެނުން ކާންޖެހޭ އަސާސީ ބޭސް މި ދިވެހިރާއްޖެއަކުން ނުލިބޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އުނދަގޫ، މި ދަންނަވަންޖެހެނީ، މީގެ ކުރީ ދެ އަހަރު ހުރަސްއެޅުވި ބަޖެޓާ އެއްބާރުލުން ވެސް ބަދަލުވެއް ނުކުރެއްވި. މި ބަޖެޓާ އެއްގޮތަށް ބަޔަކުކުރައްވާނުކަމުގެ އިއްވެސް ތަރައްޤީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށްކަން ނޫނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި މަހުގެ 1 ވަނަ ދުވަހު މި މަހުގެ 1 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލި އިރު، މި ދުވަހަ އަހަރު ހިޔާވަހިކަމަށް ކަނޑައެޅި ބަޖެޓުގެ 53%ގައި އަދި އަތްނުލާ. މި ދުވަހަ އަހަރު ހިޔާވަހިކަމަށް ކަނޑައެޅި ބަޖެޓުގެ 53%ގައި އަދި އަތްނުލާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ، މި ބޭރުގެން މިއީ ހިޔާވަހިކަމުގެ ބަޖެޓާ ވިދާޅުވިޔަސް ހަމަ ގަބޫލުކުރެވޭތޯ ބަލާނީ އާންމުކޮށް ބޮޑު ވާހަކަތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާތަކުގެ ރައްޔިތުން ބުނޭނުވަނީ. މިއަދު މި ބޭރުގެން ހިތާއި ހަމަޖެހޭ، އަދިއްޔާ ހަމަޖެހޭ ސަރުކާރުގެ ތެރޭގައިވެސް އެބަ ޖެހޭ. މިހާރު ހަމަޖެހިފައި ވެސް ރައްޔިތުން މި ރާއްޖޭގެ ރަނގަޅުގައި ބޮޑު ބަރުދަނެއް، މަޑުމަޑުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދު ނޫން. މިއަދު ސަރުކާރުން ފޯރުކޮށްދޭ ބަޖެޓުގެ ބަރާބަރު ސަޕޯޓުކުރާނެ ކަމެއް ދަނޑިބުރި ވަކިން ވެސް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފަހަރު ފޯރުކޮށްދިނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފާހަގަކޮށްލާނަން މިވެސް މި ބަޖެޓުން ކޮންމެ އަހަރެއްވެސް ކުރަންވާ ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ފެނިގެން ނުދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ އިސްލާހުކުރުން، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ އިސްލާހުކުރުން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރެވިގެން ދާ ނަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތު ނުދެނީ ނުދެނީ. ނުދެނީ! އުނދަގޫ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދަންނަވާން މި ޖަލްސާ، މިއަދު މަޝްރޫޢު، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓަށް މި އޮތް ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ވޯޓު ނުދީބާ. އުނދަގޫ ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮބައި މަޝްރޫޢުތަކަށް މި ޖަހަނީ، އިސްލާހުކުރަން ޖެހޭ ދަންނަވާ! ރިޔާސަތު މަޝްވަރާކުރައްވާ! ހެޔޮވަރު ކުރަނީ ކުރައްވާ، ރައްޔިތުން ބަޔާނެއް ކޮންމެ ފަހަރަކު ޖ.ރ. ފުރުޞަތު މި ތަނަށް ވަޒީފާ ހޯދަދޭ އިސްލާހު އަޅުގަނޑުމެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަމަލުކުރައްވާ! ކޮބައިތޯ އެ ވިދާޅުވި ހެޔޮވަރު ކުރަމުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މި ބަޖެޓުން ނުފެނޭ. މި ބަޖެޓުން އަންނަ އަހަރަށް ފަރާތްތަކުން ރުޅި ހަލާކު ފުރަތަމަ ވެރިކަމުން މަސައްކަތް ކުރަން ކަމަށް އެބަ ފާހަގަ. ހަމަ ހަލާކު ފުރަތަމަ ވެރިކަމުން ވިދާޅު އަދާކުރޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންމެ އަހަރަކު، ކޮންމެ އަހަރަކު ދައުލަތުގެ ޚަރަދު، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ މާލިއްޔަތުން ކުރާ ހާލަތު މި ދެނީ ބޮޑުވަމުން. ކަމުގެ ފައިސާއާއި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މިދިޔައީ ގައުމު ވެސް ދިރުމާއީގެ އެ ސަޢުދީގުޅުން ގެންދަ

ފައިސާއެއް ނޫން. މިއީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ވީމާ ޚަރަދުކުރަމުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގޮވާން. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ވީމާ އެއަށް ޚަރަދުކުރަމުން މި ތަންގައި ނޫން ބަޖެޓުގެ ހުށަހެޅުއްވުމުގައި ނޫން ބަޔަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކިޔާން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެބަ ދިމާވޭ، ވަރަށް ފުރުޞަތުތަކާ އެކު އެބަ ދިމާވޭ ކުޅޭ ބަޖެޓާ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ކުޅޭ ބަޖެޓުގައި މި ދިމާވާ މައްސަލައަކީ މި ބަޖެޓުގެ ހަރަދު މި ދިޔަ އަހަރަށްވުރެ ވަނީ ބޮޑު. 3.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދު ވަނީ ބޮޑު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 1.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޑެފިސިޓް ވަނީ ބޮޑު. ދެން މި ދިމާވާ ކުޅޭ ބަޖެޓަކުން ދިވެހި ރާއްޖެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނީ ކޮން ފައިދާއެއްތޯ؟ ދޮންފަނުގައި ހުރި ޖަޒީ ދުބަރައްމަދަރަން ލިބޭނީ ކޮން ފައިދާއެއްތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ހުރި މަރިއްބަވަން މީގެއިން ލިބޭނީ ކޮން ފައިދާއެއްތޯ އަޅުގަނޑު ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުން. ކޮންމެ އަހަރަކު އެއްފަހަރު މިވަރުގެ ބަޖެޓެއް ނެތިގެން ސަރުކާރަށް ސަލާމަތާއި، ދެން ވެސް އޮތް އެއްޗެއް ބޮޑާ އިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުޑަކޮށް ވެސް ވިސްނައިލާއްދުމާ ރައްޔިތުމީހާއަށް، މި ބާރުވެރިންގެ ދާއިރާތަކުގައި ތިއްބަވާ އާންމު ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް މި ބަޖެޓުން ވަނީ ކޮން އަސަރެއްތޯ، މީގެއިން ކުރަނީ ކޮން އަސަރެއްތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބޭނުމެއް ނުވެގެ. ހަމަވެ ތިބީ ދަނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ބަޖެޓަށް ބަލާލާ ހުރި އެބަ އަޅުގަނޑުމެން ޖާގަދޭ ވާހަކަ ދައްކައިން. ކޮން ޖާގަދީ ހުރި 21ގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދު، މިއަދު ޖާގަދޭ ހަމަ ހުރީ 23ގައި. އެހެންނަމަވެސް، ރިޕޯޓާ އެކު ދަންނަވައިލަންޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ސަރުކާރަށް މިހާތަނަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސަރުކާރުކަން އެންމެ ގިނަ އަދަދުން ޖާގަދީން އާދައިން ބިލްގެ ސަރުކާރު. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖާގަދީ، ޖާގަދީ ސިޔާސަތު ފައިދާވެފައިވާކަމުގެ ސާބިތު ހުރި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ޖާގަދީފައި ގަނޑުން މި ބިލިން ހާލެސް ރުފިޔާއަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހާލެސް ރުފިޔާއަން. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިސްގޮތުގައި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މިކަން ގަވާއިދުން ގޮތްދުކެއް ކޮމިޓީ ޢަމަލުކުރާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިރާސާކަން ޖާގަދީފައި ނުވިތާ. އަދި ޕީ.އެން.ސީގެ ސަރުކާރު މިން ދައުރަށް ދުރުގެން ގޮސްފި ނަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސާފުކަން ވެސް އަހާން. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވައިލަން ޖާގަދީ މި ސަރުކާރުގެ އިގްތިސާދީ ސިޔާސަތު، މި ސަރުކާރުގެ މާލީ ސިޔާސަތަކީ ބޭއިލާއަރުވައެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހުރަހެޅުއްވި ފުރަތަމަ ބަޖެޓު ވެސް ސުލުއްވި. ހުރަހެޅުއްވި ދެވަނަ ބަޖެޓު ވެސް ސުލުއްވި. އަދި މި ބަޖެޓަށް ބަލާ އިރު ހުށަހެޅި އެއް އަހަރު ވެސް ދަނީ ހަމަ ސުލުވެގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހުށަހެޅި އެއް 2028 އަދި 2029 ވަނަ އަހަރު ވެސް ބޮޑު އާމްދަނީއެއް ލިބޭނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައި އެބަ ރަސްމީކޮށް މަސްރޫއުގެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރަސްމީކޮށް މަސްރޫއުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާއިރު. މިއަދު ވެސް ބޮޑު ވައްކަމެއް، މިއަދު ވެސް ބޮޑު ވައްކަމެއް މި ބަޖެޓު ފޮރުވާފައި ހުރީ ނޫން. އިއްޒަތްތެރި

ރައީސް؛ ރަސްމީކޮށް މަޝްވަރާކުރި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ވަކީލުން، ދިވެހި ރައްޔިތުން ޖަމާޢަތް ދިރިއުޅުއްވާ ހާލަތުގައި ހިއްސާކުރި އޮތް ތަނެއް. އެ ތަނަށް ހަރުގެ މިނިވަނު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެން ޖެހޭ. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ވަކީލުން، ދިވެހި މާލިއްޔަތުން، ރައްޔިތުންގެ މާލިއްޔަތުން ކޮންމެވެސް ކޮށްދޭ ވަކީލާ ހުށަހަޅަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަކީލާ ލިބެން ޖެހޭ. ޤާނޫނުއަސާސީ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިނިސްޓަރުން، މިނިސްޓަރުން ކުރަމުން ވަކީލާ އަޅުގަނޑުމެން، ޖާގަ ކުރަމުން އަޅުގަނޑުމެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރަމުން އަޅުގަނޑުމެން ހިއްވަ ތަނެއް، ދިވެހި ރައްޔިތުން ބަޔަކު ޖައްސާލައި ހިއްވަ ތަނުގެ އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުދިނީ އެ އަދި ލިބޭނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޖޭ. އަބްދުﷲއަކަށް. ކޮންމެވެސް ބަޔަކު އަބްދުﷲއަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓު ފުރުސަތު އެ އަބްދުﷲއަށް ލިބުނު ވަކީލާ އަޅުގަނޑު ބަލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑު ބަލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓު ފުރުސަތު ރަސްމީކޮށް މަޝްވަރާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަމުގައި، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި ހިއްސާކުރި އެކު ވަކީލާ އަބްދުﷲގެ ޖީބަށް ވަނީ ކޮންސިޓިއުއެންސީ މި ބަޖެޓު ފުރުސަތު އަޅުގަނޑު ބަލަން ބޭނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އުނދަގޫ، ދަންނަވައިލަން މި ޖާގަ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓާ. މިއަދު މަސައްކަތްކުރި ބަޖެޓާ މަސައްކަތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު ޕީއެސްއެމް ބަޖެޓު. މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދޭނީ ނަމަ އަޅުގަނޑު ކުރީ އިތުރަށް ކަރަންޓް. މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާތަކުގައި އިތުރަށް ކަރަންޓް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޖްތިމާޢީ ހާލަތު ދަރަނި އިތުރަށް ކަރަންޓް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާންމު ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ހާލަތު މި ބަޖެޓުން ދަރަނި އިތުރަށް ކަރަންޓް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައީސް ޖޭ. މުޢިއްޒުގެ ސަރުކާރު ކޮށްދިނީ މުޢިއްޒުގެ ސަރުކާރު ކަމަކަށް ހުރިހާ ހިސާބެއް. އިތުރަށް މި ތަނުގެ ބަޖެޓު ހުރިހާ ކަމެއްގައި ދަރަނި. އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަމުގައި އެއްބަސްވުމެއްކުރި ސަރުކާރު ކަމަކަށް ދަރަނި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުގެ ހިސާބުގައި ކުރި ޙަޤީޤަތް ސަރުކާރުން ހިސާބުގެ ފިހާރަތަކުގެ ފައިސާ. ދަރަނި ބޭނުން ދިވެހިން.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިއަދު އަޅުގަނޑު ފުރުސަތު މި އަޖެންޑާ ދައުލަތުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިސްމާޢީލް ނަސީމް.

ޤާނޫނު އަސާސީގެ މެންބަރު އިސްމާޢީލް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުށަހެޅިފައި ވާ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑު ފުރުސަތު އެދިލެއްވުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގެ ބަރުމަ ފުރިހަމަ އިސްތި ދިން އިއު މި އިއްޒަތްތެރި

މަޖިލީހުގައި އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން ވަރަށް ބޮޑަށް ތަރައްޤީއަކީ ރަށްރަށުގައި ހުރި ބަނދަރުތަކުން، ހޮސްޕިޓަލްތަކުން، ނުވަތަ ތަރައްޤީކުރާތީވެ މަގުތަކުން ރައްޔިތުންނަށް އެކަށީގެން އަ ކަން ސިފަކޮށްދެއްވި މަސައްކަތްކުރެއްވީ. އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާ؛ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 2027 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅިފައި މިވާ ބަޖެޓް އަޅުގަނޑުމެން ދެ ދާއިރާއަކުން އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ. އެއީ މިއަދު ރައްޔިތުންނަށް ބަލައި ކުރިމަތިވަމުންދާ ކަންކަމާއި އަދި މާލިއްޔަތުގެ މުސްތަޤްބަލަށް ބަލާއިރު ގައުމު ބިނާކުރުމަށް ބަލައި ކުރެވޭނެ ކަންކަން. އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާ؛ ބަޖެޓުގެ ބޮޑުމިނުން އަޅުގަނޑު 2023ގެ ބަޖެޓާ އަޅާކިޔާލާނަން. އެގޮތުން 2023 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ ގާތްގަނޑަކަށް 42.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2027 ވަނަ އަހަރަށް މި ހުށަހެޅި ބަޖެޓަކީ ގާތްގަނޑަކަށް 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ 4 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގާތްގަނޑަކަށް 16.9 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ އިތުރުވުމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމަވެސް، ފާހަގަކުރަންވާ ކަމަކީ 2027 އަށް ހުށަހެޅިފައި މިވާ ބަޖެޓާ މި ހިނގަމުންދާ އަހަރު، 2026 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ބަޖެޓަށް ވުރެ ގާތްގަނޑަކަށް 4.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ކުޑަ ބަޖެޓެއްކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސިއްޙީ ދާއިރާ، ތަޢުލީމު، ޕެންޝަން، ސަބްސިޑީ އަދި ގައުމީ ތަރައްޤީއަށް ބަލައި ސަރުކާރުން ފުރިހަމަ [illegible] [illegible] [illegible] މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ މާލީ ޒިންމާދާރުކަމާ އެކުކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2027ގެ ބަޖެޓުގައި ހިލޭ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ގާތްގަނޑަކަށް 13.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައި އެބަ ވޭ. ގޭބިސީތަކުން [illegible] ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތް ދޫ އިރު އެއަށް ހިސާބު [illegible] އޮވޭ. ހަމަ އެއާއެކު ކާބޯތަކެތި ހުރި އަގުގައި ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް ފޯރުކޮށްދިނުން އިރު އެއަށް ހިސާބު [illegible] ވެސް [illegible]. މިހެން ހުރިހާ ކާބޯތަކެތި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަ [illegible] ހުރަސް ފަރާގެ މި [illegible] ދަތިކޮށްލީނަމަ، ސަރުކާރުން. [illegible] [illegible] [illegible] ހިނގަމުން އަ ދާ އިރު [illegible] އަދު އެ ވަނީ [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ގައުމުތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް ބޮޑު [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން އެކަން [illegible] [illegible] ހަމަޖެހުމަށް. ބޮޑުވުމަކީ މި [illegible] [illegible] ދިރިއުޅުމުގެ ހުރިހާ ކަމަކާ ސީދާ ގުޅުން ހުރި ކަމަކަށްވާތީ ބަޖެޓުކަނޑައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީ ވާހަކަދައްކާނަން. އެއީ މަޝްރޫޢު، އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމަވެސް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި [illegible] [illegible] [illegible]

ނަގާ ދަރަނިން ހަމަޖެއްސާ ކަންކަން. އަސާސީ ސަބްސިޑީތައް ދެމެހެއްޓުމަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. ނަމަވެސް، އެ އެހީތައް ފޯރުކޮށްދޭ ގޮތް އަޅުގަނޑުމެން މުރާޖަޢާކުރަންޖެހޭކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ އެހީތައް އެއީ އެންމެ ބޭނުންތެރިވާ ފަރާތްތަކަށް ލިބިދޭ އެހީކަން އަޅުގަނޑުމެން ޔަގީންކުރަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސިވިލް ޚިދުމަތަކީ ސަރުކާރުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް އެޖެންޑާ. 2023 ވަނަ އަހަރު މި ދާއިރާއަށް ގާތްގަނޑަކަށް ފަސް ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައިވާ އިރު 2027 އަށް މި ވަނީ 10.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހުށަހަޅާފައި. މިއީ 2023އާ އަޅައިބަލާއިރު ދެ ގުނައަށް ވުރެ ބޮޑު އިތުރުވުމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުން ސިވިލް ސާވިސްގައި މިހާރު ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރަން ފިޔަ ކަންކަން ކުރައްވަމުން ގެންދަވާކަން އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކޮށްލަމުން ޝުކުރުކުރަން. ހަމަ އެގޮތުން އަޅުގަނޑު މުހިންމު ކަމަކަށް ފާހަގަކޮށްލަން އެއީ އިންޝުއަރަންސްގެ ޚިދުމަތް ބައްޓަންކުރުމުގެ ދިމާ ދައުލަތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރާއްޖެފަދަ ޖަޒީރާ ގައުމެއްގައި ބޮޑުވެރިން އުފުލުމަކީ އެއީ އިޖުތިމާއީ ކަމެއް ނޫން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ކުއްލި ހާލަތްތަކުގައި ކޮންމެ މިނެޓަކީ މުހިންމު އެއްޗެއް. އައްޑޫ ސިޓީފަދަ މާލެއާ ދުރު ސަރަހައްދުތަކުގެ ރައްޔިތުން ވެސް ވަގުތުން ފަރުވާ ލިބޭނެ އިންތިޒާމު އޮންނަންޖެހޭނީ މީގެ ކުރިން ހަމަޖެހިފައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމަވެސް، ކޮންފަދަ ހާލަތެއްގައިތޯ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޓީގެ ރައްޔިތުން މީގެ ކުރިން ބޭސްފަރުވާއަށް މާލެ އަންނަން ޖެހުނީ އެ ދަތުރުތަކުގެ ހަރަދުތަކާއި ކޮންފަދަ ހާލަތެއްގައިތޯ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޓީގެ ރައްޔިތުން ހުރީ؟ މާލެ އަންނަންޖެހުނީ އާއްމު ފްލައިޓުތަކުގައި މި ޖެހުނީ މިހެން ބަލާފައި ސީޓު ހުސްކަން، އެއަރ އެމްބިއުލަންސް އަރުވައި އެ މި ތަނުން ފުރައިގެން ޓެކްސީބުރުންނާ އެކީ ދުށުން އައްޑޫއަށް މި ދަތުރުކުރަނީ. އައްޑޫން ފުރައްސާރަ މީހުން ބާރުވައި ބަލިމީހާ މިނިސްޓަރ ގާތުގައި ހަމަހަމަ ގެންނަން ވަރަށް ތަކުލީފުތައް މިގޮ ކަނޑު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމަވެސް، މިއަދު ކަންކަން އޮތީ ބަދަލުވެފައި؟ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، އެއަރ އެމްބިއުލަންސް ބޭނުން ވަރަކަށް މަޑުއިން އެ ފުރުސަތު ހޯދައިދީ ސްޕީޑްބޯޓު ނަހަބާކަން ނުބުނު މިއަދު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހާއްސަކޮށް، ޖެހުނީ ފުރިހަމަ، ވަސީލަތްތަކާއި ފުރިހަމަ ފުލް-ފްލެޖްޑް އެއަރ އެމްބިއުލަންސެއް އެ ދަނީ ސިޓީ ބަދަލު. އޮކްސިޖަން އާއި އަސާސީ ބޭސްފަރުވާއާއި، އާލާތްތަކާއި، ފުރިހަމަ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ މެޑިކަލް ޓީމަކާ އެކު މާލެއަށް ހަވާލުކުރުމަށް ދުއްވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ތަރައްޤީ ނޫންތޯ. މިއީ ހިތްހަމަޖެހުން ނޫންތޯ. މިއީ ރައްޔިތުންނަށް ޖަވާބުދާރީވާ ސަރުކާރަކުން ހިތްވަރާ ކަންކަން ނޫންތޯ. މިއީ ހިތްވަރުގައި ވެސް މި ދިރިއުޅުމާއި ދަރަޖަތަކަށް ވެސް ހިތާމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމަވެސް، މިއީ ބަދަލުގެނެސްދޭ ފުރުސަތުގައި ޕްރައިމަރީ ހެލްތްކެއާ، އެ ބިސްތަރުކުރުމާއި ހަމައެކަނި މި ދާއިރާގައި؟ ހެލްތް ސެކްޓަރު ފުރިހަމަ ހިނގަމުންދާ ސަރުކާރަކީ މިއީ އެ

ބޭފުޅުންނަން އެ ވާހަކަ ދެއްކެވުން ނިމި. އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ ދައްކާނަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރު ތަޢުލީމަށް ގާތްގަނޑަކަށް 4.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅުއްވި އިރު 2027 އަށް މި ވަނީ 6.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހުށަހަޅާފައި. މީގެ ތެރޭގައި މަތީ ތަޢުލީމުގެ ލޯނަށް ހަ ސަތޭކަ ފަންސާސް އެއް މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނޭ. މިއީ 2023ގައި ކަނޑައެޅި ދުއިސައްތަ ސޯޅަ މިލިއަން ރުފިޔާއާ އަޅައިބަލާއިރު ބޮޑު އިތުރުވުމެއް. ހަމައެއާއެކު ސަރުކާރު ތިރީސް ހަ މިލިއަން ރުފިޔާ ހިލޭ ޑިގްރީ ޕްރޮގްރާމަށް ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. މަތީ ތަޢުލީމުގެ ފުރުޞަތުތައް ގޮތުގައި ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ބަޔާއި ލޯނު އަނބުރާ ދެއްކުމުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކޮށް، ގައުމަށް އެންމެ ބޭނުންތެރި ދާއިރާތަކުން މިހެން ބިނާކުރަން އަޅުގަނޑުމެން އިސްކަންދެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެ. މުޖުތަމަޢު [illegible] ސަރުކާރުން ފުރުޞަތު މުހިންމު ކަންކަމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ ގައުމީ ޚިދުމަތުގެ ޕްރޮގްރާމު ނުވަތަ ވަޠަނީ ޚިދުމަތް، ނޭޝަނަލް ސަރވިސް ޕްރޮގްރާމު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް ވުރެ މުހިންމީ އިންސާނީ ތަރައްޤީ. މަދަރުސާއި، [illegible]، ކުލާސްރޫމްތަކާ މި ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިދާނެ ނަމަވެސް، ގައުމުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ރައުސުލްމާލަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މާދަމާގެ މުސްތަޤްބަލަށް ބަލައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އިންވެސްޓްމަންޓެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަށް ޖިއޮގްރަފީ މި އައި އަހަރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ރާއްޖޭގެ [illegible] ވަނީ [illegible]. އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] އޮތް އިސްލާމީ [illegible] އުސޫލު، އަޅުގަނޑުމެން އެކަކު އަނެކަކަށް ކުރާ އިޙްތިރާމު، އަޅުގަނޑުމެން ވެރިންނަށް ކުރާ އިޙްތިރާމު އޮތީ [illegible] މި ގައުމުން [illegible]. ސިޔާސީ [illegible] [illegible] ބަލައި މި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ އަޤީދާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީނާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގައުމިއްޔަތު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތާރީޚާއި، އަދި [illegible] އޭގެ [illegible] [illegible]. އަދި އެއްވެސް ވެރިޔަކަށް އެ ކަންކަން އަނބުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ރައީސް، ތިން. [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] [illegible]، އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible]؟ މިއީ [illegible] [illegible]؟ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟ [illegible] [illegible]؟ [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެންމެ [illegible] އެއް [illegible] [illegible]

ހައްޤުގައި، ގައުމުގެ ހައްޤުގައި ފުސްމަތުގެބަދަލަށް ބަލައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު އެޔޭ ތަރުންޖޭޝަވަންތަކާ، މިއަދު ކުރުވާ ބިނާތަކާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދީނީ ކަންކަމުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓުގައި ވާހަކަދައްކާ އިރު އަލިއަޅުވައިލަންޖެހޭ. އިސްލާމްދީނަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަރިހުންޖެހޭ. އިގުތިސާދީ ކުރިއެރުމާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން އިސްލާމީ އަރިހުންޖެހޭ އެބަ ހިމާޔަތްކުރަންޖެހޭ. 2027ގެ ބަޖެޓުގައި ދީނީ ކަންކަމަށް ހަމަޔަށް ސަގާފަ ނުވަދިހަ ހ މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވޭ. މިއީ ޤުރުއާން އުނގަންނައިދިނުމާއި، ޖުވާން ހަދިޔާބޮން އުފެއްދުން، ތަމްރީނުކުރުމާއި، ޤާރީއުން ހިތުދަސްކުރާ ފަރާތްތަކަށް އިނާމު ސްކޮލަރޝިޕްތައް ދިނުމާ މިފަދަ ހަރަކާތް ކަމެއް ތަރައްޤީކުރަން ކުރިއަށް އެބަ ނޫ. މިހެ ތަރައްޤީ ނޫންތޯ؟ މިއީ ރައްޔިތުންނަށް ބާކީ ސަރުކާރުން ކުރާ މުހިންމު ކަންތައްތަކެއް ނޫންތޯ؟ މި ވަރަކަ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދުކުރާ ނުކުރެވުނީ. މިއަދު ދީނުގެ ވާހަކަދައްކައިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އިދާރާގެ ފަރާތްތަކުގެ ސިޔާސަތުގައި މި އަސާސީ ރަސޫލާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ބިލްގެއިން އެކަން ވީ؟ ފަޅުއް ހިއްކައި، އެތާ ފަސްގަނޑެއް އުފުލި، އަދި ބޭނުން ނ ހ ބަޔަކު ވ، މިއަދު ދީނީ ވަޒީފާ އިންވެސްޓްކުރަން އެ ތަނަށް އިންވެސްޓްކުރެވޭނެ މަސައްކަތްކުރާ މި ބޭފުޅުން ފިލާވަޅު ގައުމު ދިރާސާކުރޭ، ދީން ވިސްނާލަދީ. ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގައުމު ވިސްނާލައްވާތީ. ދިރާސާ ފަސް އަދުރަސްކުރެން ފަސް ވިސްނާލައްވާނެތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ ޖާގަމަތީގައި ހުރި ރައީސަކީ މާ ދީން ދޭނެ ހިތްވާ، ގައުމު ދޭނެ ހިތްވާ ބޭނުމެއް. އ ކަންކަން އަސްރުގެ ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި. މިދެ ކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްލިމުން ކުރެއްވި ބޭނުން ރާއްޖޭގެ ބަހުން ވަށައިގެން މިއަދު ދީނުގެ ވާހަކަ އ ދައްކަވަން، މިއަދު ގައުމިއްޔަތުގެ ވާހަކަ އ ދައްކަވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގެއްލުން އެއީ ބޮޑެތިކަމެއް، އ ޤާނޫނުން ދިޔަ އެހީ ބޮޑެތިކަމެއް، އަދި އެކަން އަސްލު ބަރުޖެ ހަރަކާތް، އަދި ބޮޑުފިޔަވަޅުތަކުން ހަރުކަން. ފަހަރުގައި ވީހާ ބަލައިދީފިނަމަ ބަހައި، ދިރިހުރި ކަމާއި ދަރަނި ވާކަށް ނޫން އެއީ. ހަމަވެސް ރައީސް އަމިއްލަ މަސްތޫރުން، އަމިއްލަ އެދުމުން ފާޑެއް މިބާ ދީ ދައްކާ ވާހަކަ. މި ޤާނޫނުން ގަވާއިދުތަކަށް ފަހަރު ނަމަ، މި ޤާނޫނުން ރަސްމިއްޔަތުން ކޮށް ހ ހަރުކަން، ދީނީ ދެކޮޅު ހަރުކަން، މިއަދު މި މަގާމުތަކުގައި މިއަދު ޝަރީޢަތް ހިލާފުވާ ފިލާސަފީ މި ޤާނޫނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފުރުސަތު ރައްޔިތުން ދިނީ މި ޤާނޫނުން ހަވާލުކުރި ޖިންސާ މި ޤާނޫނުތަކާ ބަޔަކު ކުރިން ދީނީ ފިޔަވަޅުއަޅައި އަމާންކަން. އެކަނިވެސް ބަޔަކީ، ދީނުގެ ފިޔަވަޅުން މި ޤާނޫނުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ދިފާއުކުރާ އ ފުރުސަތުގައި ނުކުރެވެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި ޚާއްޞަ އެއްގެ މުހިންމު އެއް ސިޔާސަތެ ސަލާމަތާއި، އާސަންދައާއި، ތަޢުލީމާއި، އިހާލަތާއި، ޒިންމާދާރު ކާރުގެ އަހަރުގެ ސަޤާފަތުން އިޖުތިމާޢީ ބިރުވެރި އެބަ ހަރުދަނާކުރަމުންދޭ. މި ކަންކަން ދިރުވައިދިނުން ޒަމާނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަރާނެކަމަށް ވިސްނުމުގެ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ކުރަންޖެހޭ ސަލާމަތް. މިއީ ނިޒާމް ދިރުމުގެ ކަންކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސާފު

ރައްޔިތުންނަށް ފުރުޞަތުދެވޭ ތަފާތު އެކިއެކި އެހީތައް. މި ކަންކަން އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލަ ނަފްސާ ގުޅޭ ވެސް ކޯހަކުން އެބަ ޖެހޭ ސުވާލެއް. އެއީ ކުރިއަށް އޮތް ދިހަ އަހަރަށް ނުވަތަ ވިހި، ފަންސާސް އަހަރަށް މި ކަންތައްތައް މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެތޯ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދަންނަވާ ކަންކަމަކީ މިޔޭ މާ ކުރީގެ ބަޖެޓުތަކުން ވާރުތަވާ މިއަދާ ހަމައަށް ކުރެވިފައިވާ ކަންކަން. އެ ބާރުތަކެއް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އޭރު މިފަދަ ކަންކަން ތަޢާރަފުވެގެންދިޔަ އިރު ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން، ކުރަންޖެހޭ ފުރިހަމަ މަޝްވަރާތައް އޭރު ނުކުރެވި. ރާއްޖޭގެ އާބާދީ އިތުރުވެގެންދާ އިރު މި ހަރަދުތައް ދިގުދެމިއޮންނަ ގޮތަކަށް، ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ގޮތަކަށް ކަންކަން ރާވާފައި އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއްނުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާ އިޤްތިޞާދީ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރަން އަޅުގަނޑު ދައްކާ ވާހަކައެއް ނޫން. ނަމަވެސް އެންމެ ބޮޑުބޮޑު ހަރަދުތަ ފާހަގަކުރަން އެ އިރު ފުރުޞަތުދީފައިވާ ބަޔަށް ނިސްބަތް އެކަ އިސްލާހުކުރާނަމަށް. މުއައްސަސާތަކުން ފަރުމާކުރުން އެއް މިންވަރަކަށް މި ސަބްސިޑީ ދިނުމުގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންވާ މުއާމަލާތްތަކުގެ އެއީ ދިރުމަކީ މާލީ ރިސޯސް ދުވަހުން ގޮތުގެކުރުއި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މިގޮތުން ވެސް އާމްދަނީ ވަކިވަރަކަން ފުދޭ ގިނައިން މިތާ ފާހަގަކުރަން އާސަންދަ ހިދުމަތް ދިނުމުގެ އުސޫލުތަކަށް ގެނައި ބަދަލު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމަ މިއާ އެކު މިގޮތަށް ކަންކަމަށް ސަރުކާރުން އިސްކަންދީފައިވާ، ބޮޑެތި އެހެން ބަދަލުތަކަށް ގެނެސްދޭނެ ކަނޑައަޅާ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުގެ ބަދަލުތަކަށް ގެނެސްދޭ ގޮތަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޓެކްސް ހަރަދުކުރަން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މިއީ ވަރަށް ސިޔާސީ ގޮތުން މަސްއޫލިއްޔަތެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މިއަދު ހަރަކާތް ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކުގެ ބޮޑުބައި ރައްޔިތުން ގެންދިޔުމަށް ބަހާ ގަވާއިދު ފުދޭގޮތް މުސާރައާއި ނުވަތަ ކޮންފަރެންސެއް ބާއްވައި، ނޭޝަނަލް ޕޮލިސީ އެކްސްޕެންޑިޗަރ ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ ރިވިއުއެއް މިކަމުގައި ހަދަން އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން. މިއީ އެންމެން ގުޅިގެން ދިރާސާކުރަމުން ބަހުސްކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ސަރުކާރާއި، ރައްޔިތުންނާއި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި، މާލޭ އިދާރާތަކާއި، ސިވިލް އަދި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ފަންނުވެރިންނާއި، އިޤްތިޞާދީ މާހިރުންނާއި، މަދަނީ ޖަމްޢިއްޔާތަކާއި ރައްޔިތުން އާއްމު ބަހުސްތަކުގައި ބައިވެރިވެގެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަޝްވަރާތަކުގައި ސަބްސިޑީތަކާއި، ބޮޑު ގަރަންޓީތަކާއި، އާސަންދަ، އެންސްޕާ، ހައުސިން ޕްރޮޖެކްޓުތަކާއި، ޕެންޝަނާއި، އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމުގެ އިތުރުން، ދައުލަތުގެ އުސޫލުން މައިގަނޑު ރިޔާސަތުން ހަރަދުކުރަމުން ދާ މުއްދަތުތަކާއި ދިގުދެމިއޮންނަ ގޮތަކަށް ދަރާސް ދުރު އަޅުގަނޑުމެން ފެށުން ވިސްނައި ދިރާސާކުރަންޖެހޭ. މިގެ އިތުރުން ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ހުރި ނުކުޅެދުންތެރިކަން އަޅުގަނޑުމެން ދެނެގަނެ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ ދާއިރާތަކުގައި މިގޮތަށް ކަންކަމުގައި އަމަލުކުރާ އުސޫލުތަކާ ބަލައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތާ ގުޅޭ ގޮތުން އަމަލުކުރެވޭނެ ކުރެވިދާނެ ކަންކަން ދެނެގަންނަންޖެހޭ. އަދި ކުރިއަށް އޮތް ދިހަ އަހަރާއި ވިހި، ފަންސާސް އަހަރުގެ މުއްދަތަކަށް

ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތަކަށް ހުންނާނެ މިންވަރު އިތުބާރު ހުރި އަންދާޒާއެއް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާބާދީއަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާއި، ސިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކަށް އޮތް ޑިމާންޑާއި، ހަކަތައަށް ކުރާ ހޭދައާއި، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުން މުސްތަޤުބަލުގެ ޚަރަދުތަކަށް ކުރާނެ އަސަރު އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ. އަދި ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް ނުއުފުލޭވަރަށް ބުރައެއް ކުރިމަތިވާނެކަން މުސްތަޤުބަލުގައި އަންނަން އޮތް ސަރުކާރުތަކަށް ތައްޓިމުން ބޭނުންވާ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކަށް ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ހޯދަމުން އަޅުގަނޑުމެން ބިނާކުރަންޖެހޭ. މިއީ މުޅި ގައުމުގެ ސަލާމަތަށް ބަލައި އަދާކުރަންޖެހޭ ގައުމީ ޒިންމާއެއް. މާލިއްޔާގެ ޒިންމާތަކަށް މިއަދު ވެސް ބޭނުމީ ތަރައްޤީކޮށްދީ މަސައްކަތެއް ބަލައި މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިލައި، މަޝްވަރާކޮށް، ބައްލަވާ ހޯދަދެއްވަން. މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ނިމިދިޔަ ދައުރުގައި މިއަދު ސަރުކާރުގައި ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރުން މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ވަކާލާތުކުރެއްވި އެއް މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި މާއްދާތަކާ ސަސްޕެންޝަންތައް، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން، ވޯޓު ނަގަމުންދިޔަ އިރު އެކު އެ ބޭފުޅުން ވަކާލާތުކުރެއްވި އަޅުގަނޑުމެން މި ގޮތަށް އަދާ ހަމަޖެއްސެވުމަށް. މި ބޮޑު ރިޕޯޓް ނިސްބަތުން ފާހަގަކުރަނީ. ނަމަވެސް، އެކަމު ދިވެހި އެއް ބޮޑު ބަޖެޓެއްގެ ހިސާބުން ހުރި ބޮޑު މި ކަންކަން ހުރިހާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ހާލަތު މިއަދު މިޒާނުން ބަލައިލާ މި އާދޭސް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ބާވަތުގެ އެއް މި ކަންކަން ކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ބަދަލުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޖީ.ޑީ.ޕީ.ގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ބަޖެޓު 8.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ކަނޑައަޅާފައި. ފުރަ އުޅެނީ ދުނިޔޭގެ ބޮޑުބޮޑު ރަށްތަކާއި، އެއީ ސިޔާސަތުތަކުގެ ދާއިރާތަކުގެ، ބަނދަރުތަކާއި، ފެހި ސިޔާސަތު ހިންގަމުން ގޮސް ކުރިއަށް. އެއީ ސިޔާސީ މުޅިރާއްޖެއަށް ކުރިއަށް ދިޔަ ފިޔަވަޅު، ބަނޑުމަތި ނަޒަރު، ޖާގަ އަދި ސިޔާސީ ހުރިހާ ކަމަކުން އިތުރު ކުރިއަށް ވިދާޅުވި މިންވަރު އެއް މީހުން މިހާރު ހިނގާ ހިނގާ ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުތައް އައުމުން ގޮތަށް ކުރަން މަސައްކަތްކޮށް ހުރި މީހުން ފަހަރު ކުރިއަށް އަޅުގަނޑު ގެއްލިގެން ގެނެސް ފާހަގަ ކުރިއަށް. އެކަމަކު ކުރުމާއި، ސަރުކާރު ފަރާތުން ފުރިހަމަ ކުރިއަށް ޖެހޭ. އައު.ޖީ.ބީ.ސީ.އައި. ސްކީމް ހިނގާފައި. އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދަނީ މަސައްކަތަކީ ގާނޫނީ ވަސީލަތްތަކުން. ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓާއި ދުނިޔޭގެ ކުރިއަށް. ފާސްކޮށް ދިރާސާ ފާހަގަ ކުރަން ބޭނުންވާނެ ހާލަތުގައި ބައިވެރިވެ ދެން ބޭނުންކުރާ ގޮތަށް ރަނގަޅު އުޅުމަށް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ކަންކަމުގެ މަސައްކަތް ތިބި ގާއިމްކުރުމަށް މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މާލިއްޔަތު. މި ކަމަކީ ހަމަ އެ ދުވަހު އެބަ ކުރާނެ ފިކުރުތަކެއް. ކަނޑައެޅުމުގެ އެ ދުވަހު ހަރަދުކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ ބިލިގެ ފުރުސަތު، ފުރިހަމަ ބަދަލުތަކާއި، ސިޔާސަތު، އެހެނިހެން ދިރާސާތަކުގެ ހިސާބުން، ކުރީގެ ރާއްޖޭގެ މިންގަނޑު، ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް މިސާލަކު އެ ދުވަހު ކުރިއަށް. މަޖިލީހަށް ބަލާ އިތުރު ހުށަހެޅުންތަކުގެ ކުރިއަށް، ކުރިއަށް ދެވަނަ ސަރުކާރު ބަލައި ހިންގާފައި ސިޔާސީ ބަދަލުތަކެއް އަދި މުޅި ޖުމުލަ ބަޖެޓު ބަލާ ހިތުގެ އެއީ ފެނިގެން ކުރިއަށް މި ކަންކަމުގައި އެ ހުރި. އަޅުގަނޑުމެންގެ އިސްލާހީ

2027 އަށް ހުށަހެޅިފައި މިވާ ބަޖެޓުން މިކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހައްލެއް ލިބިގެންދިއުން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދައްކަވައިފުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަހުމަދު ނަސީރު.

އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަހުމަދު ނަސީރު ވާހަކަދައްކަވައިފުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ބަސް ބުނާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެން މި ދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓު ވަރަށް ބޮޑަށް ކުޑަކަން. 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް އަޅުގަނޑުމެން މި އަހަރު ހުށަހަޅާފައި އޮތް އިރު، ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ލަފާކޮށްފައި މި އޮތީ 43.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ޓެކުހާއި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 33.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ ކަމަށް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބިފައި އެބަ އޮތް. ޓެކްސް ނޫން ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 9.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި ވަނީ. ހަރަދުތަކުން ހަމަޖެއްސުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ކަންބޮޑުވުންތަކެއް ދިމާވި ދައުލަތަށް އެބަ އޮތް. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި މި ހުރިހާ ހަރަދުތަކެއް އޮތް އިރު ވެސް 52.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ހަރަދުކުރަން. ސިއްހީ ދާއިރާއަށް ގާތްގަނޑަކަށް 10.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން ހަރަދު މި ކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިއްހީ ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިގެން ހަރަދުކުރާ އިރު ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި އާސަންދައާއި އަދި މި ނޫނަސް ދައުލަތުގެ އާންމު ރައްޔިތުންގެ ބޭނުންތަކަށް ކުރަން ހުރި ވަރަށް ގިނަ ހަރަދުތަކެއް އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުތަކުންނާއި ރާއްޖޭގެ ސިއްހީ ކަންކަމަށް ސަރުކާރުތަކުން ކޮށްފައި ހުރި އިހުމާލުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެން މި ސަރުކާރު އަދި ވެސް މި އޮންނަނީ ކުރިއަށް އެއްވެސް މަގެއް ނުފެނިފައި. އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގެ ސިއްހީ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރަންވެގެން ބޭނުން ހޮސްޕިޓަލަކާއި އެޅުމަށާއި އަދި މި ނޫން ވެސް ބައިވަރު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރުމަށް ދައުލަތްތަކުން، ސަރުކާރުތަކުން ވަނީ ބަޖެޓުތަކުގައި ޖަހާފައި. އެހެންނަމަވެސް، މަސައްކަތްކުރުން ގޮތަކަށް ފައިސާ ހަމަޖެއްސާފައެއް ނުހުރޭ. އިމާރާތްކުރުމުގެ ކަންކަން ވެސް ހުރި ވަރަށް ބޮޑަށް [illegible] [illegible] ކޮށްފައި. ނަމަވެސް، މި ސަރުކާރުން މި އަންނަނީ އިހަވަންދޫ ސިއްހީ މަރުކަޒު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޖާގައި، ދާއިރާގެ ރަށްރަށުގެ އެހެން ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް ޖާގައި ކުރަންޖެހޭ އަސާސީ ކަންކަން ކުރުމަށް މި ބަޖެޓު ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން މި ވަނީ ޖާގަދީފައި. ތިމާވެށި ދާއިރާއަށް މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު 2027 ވަނަ އަހަރަށް ކަނޑައަޅާފައި މި އޮތީ

6.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ތަޢުލީމީ ފާއިދާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާ އިރު، ހަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ކުރެވިގެން މިދާ މަސައްކަތަށް މި ވިސްނުނީ، ބޭކާރުވާން ގޮތަށް ވަރަށް ގިނަ ޚަރަދުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން މި ދަނީ. ރާއްޖޭގެ ރައްކާތެރިކަމުން އަމްން ބެހޭ ފައިސާ ތަޢުލީމަށް ޚަރަދުކުރަމުންދާ އިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ހިތާ ޖެހޭ ޕްރޮގްރާމު ތަކުއިން އެ ކަންކަމަށް ބޭނުންނުވާ ބަޖެޓުވެސް އެ ޖެހޭ ނަންގަވައިގެން، ދައުލަތަށް ފުރުޞަތު އެބަ ނުކުރެއްވޭ. އަދި ތަޢުލީމީ ފާއިދާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ސްކޮލަރޝިޕްތަކާއި ލޯނުގެ ގޮތުގައި ފައިސާ ދޫކުރީމާ، އެ ފައިސާ ބޭނުންކުރެވޭގޮތް ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށްދެއްވައި، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ޚިދުމަތްތެރިކަން ދިވެހި ދަރިންނަށް ނަތީޖާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަދި މީގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ދާއިރާ މި ބިނާކުރަނީ ޖީލެއް ބިނާކުރަންވެގެން، ގައުމެއް ބިނާކުރަންވެގެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ދާއިރާ ތަރައްޤީކުރުމަށް ބަޖެޓާއި މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ނޫންތޯ ރަނގަޅު ގޮތަށް ހެދުމާ. އިރާދަފުޅާއި އެކު ބޭފުޅާ މި ބިނާކުރައްވަމުން މި ދަނީ އަޅުގަނޑުމެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޒީރު ހުރިހާ ޕްރޮގްރާމު ހަރަކާތް، ނިމި ގޮސްވެއްޖާ ތަޢުލީމާ ލިބިފައި [illegible] އެހެން ދަރިންނަށް މިހާރު އެ ވަނީ ދަރިންނަށް ހަދައިދީފައި. އެއަށްވުރެ، ޑިގްރީ ޕްރޮގްރާމްތަކާއި އަދި އިތުރު ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގަވައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ގައުމު ބިނާކުރަންޖެހޭ އެންމެހައި މަސައްކަތްތައް މި ދަނީ މީގެ ތަރައްޤީ ކުރަމުން. [illegible] އަޅުގަނޑުމެން މި ވަނީ [illegible] ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ކަނޑައަޅާފައި. މީގެ ތިރީގައި [illegible] ކަމެއް މި ދުވަހު [illegible] ޑިވެލޮޕްމަންޓް ބާވަތާއި ކޮމްޕޯނަންޓް. ގައުމުގެ ބިނާކުރުމުގައި، ދައުލަތުގެ ބިނާކުރުމުގައި އެންމެ މުހިންމު ކަމަކީ އިންސާނީ ހުނަރު ތަރައްޤީ [illegible] ބާއްޖަވެރިކަން ދިނުން. އެކަމަށް ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެން 2027 ވަނަ އަހަރު މި ވަނީ 3.0 ބިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް، މަޝްރޫޢުތަކަށް ދިނީ. އެއީ އަތޮޅު ގޮތަކަށް ގަނޑަކަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް، އަތޮޅު ފުރުޞަތު ގަނޑަކަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް، އަދި އަތޮޅު އިމާރާތްކުރުމަށް ބަޔަކު އެ މިހާރު އަމިއްލަ ގޭގައި އިމާރާތްކުރަމުން ގޮތަށް އެ ކަންކަން ކޮންޓްރެކްޓަރުން ބަޖެޓު މިއަދުގެ ސަރުކާރުން މި ވަނީ މި ޚިދުމަތް ތަޢާރަފުކޮށްދީފައި. އަދި މިކަމަށް ބަޖެޓު ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއްގެ ބަޖެޓެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުން ކަނޑައަޅައިދީފައިވޭ. އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ހަމަޖެހުމަށް ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އޮތް އިރު، މި އިޖުތިމާޢީ ދާއިރާއިން [illegible] ވަޒީފާތަކުން ކޮށް އަދި އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ކޮންމެވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މި އިޖުތިމާޢީ ކަމަކަށް ބަދަލުތަކެއް [illegible] އިރު ގިނަ އަދަދެއްގެ ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ވަނީ ހުރިހާ ދިހަ ބަލަހައްޓަން. މި [illegible] ރަނގަޅު [illegible] ދިހަ އަތޮޅު ބަލަހައްޓާ ވަކި އަދަދުގެ ފަރުދުން ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވާއިދުތަކާއި އުސޫލުތަކަށް އެބަ ހުރި ހަދާފައި. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ރިޢާޔަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ ރަނގަޅުކުރަން. އަދި މި ނޫން އެހެން މަގުތަކުން އަޅުގަނޑުމެން މި ގައުމު ހިންގަމުން ބާރު އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމުގެ

ބަޖެޓުން ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތަކަށް ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ގާއިމުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން 2027 ވަނަ އަހަރު އިތުރު ބޮޑުކޮށް ގާއިމުކޮށްދޭނަން. އިތުރު އާމްދަނީއެއް ލިބޭނެ އެއްވެސް، ބަދަލުގެ ގޮތުގައި އާމްދަނީ ލިބޭނެ އެއްވެސް ކަމެއް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައެއް ނުވޭ. 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ކެޕިޓަލް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި 9.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވާ އިރު، މީގެ ތެރެއިން އެންމެ ބޮޑު ބައެއް ހަމަޖެއްސާފައި މި ވަނީ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަށް. އަދި އުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް. މިގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ކައުންސިލް އިދާރާތަކަށް، ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ރައްޔިތުންނަށް ދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތް ދިނުމަށް ބާރު ގާއިމުކުރާ އިދާރާތަކަށް އެންމެ ބޮޑު ހަރަދުކުރެވިފައި ވަނީ. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރި؛ ގޮތުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ އުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް ހަމަ ސަބްސިޑީ ފަންސާސް މިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ކަނޑައެޅިފައި. އެއީ 3.0 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓު ތެރެއިން ހަމަ ސަބްސިޑީ ފަންސާސް މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައަޅާފައި މި ވަނީ މުޅިން އަތުން ގެ އިމްޕޯޓްކުރާ ފަރާތްތަކަށް. އޭގެ ތެރޭގައި އަހަރު ކައިވެނި ބަލަހައްޓައިގެން، ގެދޮރުވެރިކަމުގެ ބަދަލުގައި، އެ ބަދަލުތަކުގެ މައިންބަފައިންގެ ފަރާތުން ގެދޮރު ނަމަ ބޭނުން ގެދޮރު ބަޔާއި، ގާތީ ގެދޮރު ބަޔާއި އަދި އިމާރާތްކުރުމުގެ ބަޔާއި މީގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ވައިސް ދުރާލާ. އިމްޕޯޓް ފަރާތްތަކަށް ބަޖެޓު އިރު، މަސްވެރިކަމުގެ ފަރާތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ވަނީ ފެސް ސަބްސިޑީ ނަގާފައިވާ ކުންފުނިތަކަށް ބަޖެޓް އެއްކޮށް އަދި ފިހާރަތަކުގެ ބާޒާރުގެ ފެސް ސަބްސިޑީ، ފެސް ސަބްސިޑީ، ޖާގަދެވިފައި. ފެސް ސަބްސިޑީ ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރި؛ މި ހިސާބު މަސްއޫލިއްޔަތު މި ކުރުވިފައި މި ހިސާބު ވަރަށް ގާތްތަކެއް، ވަރަށް ކަމަށް އެކަށީގެން މިނިސްޓްރީތަކާ އަދި ފައިނޭންސް ދާއިރާއިން ކަނޑައެޅިފައި ސީލިން ބޭނުންތަކުގެ އިތުރުން ބޭސްފަރުވާ ދިނުމަށް. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރި؛ މި ހިސާބު ކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން ބާކީ މި ކަމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ އަޅުގަނޑުމެން މި ވަނީ މުޅި ހިސާބުން އަހަރު އިތުރު ބޭނުމި ގާއިމުކުރުމާއި ހިސާބު. މިއީ ފަންޑުގެ ބަޖެޓުގެ ބޭނުންތަކާއި ގުޅުންހުރި ބަޖެޓު ހިމެނޭ ގޮތަށް ކުރިޔަށް ގެންދާނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ބާވަތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައަޅައިގެން ފަސް ސަބްސިޑީ ކުރިޔަށް ގެންދެވޭނެ މިނިސްޓްރީތަކުގެ ބަޖެޓުން ވަނީ އިތުރު ބޭނުމަށް ކުރަން. މި ދުވަސް އަހަރާއި އެގޮތަށް ޚަރަދު އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ބޮޑު ކުރިން މި ބަދަލުން މަސައްކަތްކުރަމުން ދިޔަ ސަރުކާރުތަކުގެ ނާރެއް، އެ ބޮޑު ބަޖެޓު ޤާނޫނުތަކަށް ވަކިން ނުދެއްވާނެ. މި އަހަރާއި 2027 ވަނަ އަހަރާއި 2028 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ އެންމެހައި ޚިދުމަތްތަކާއި ކާބޯތަކެތީގެ ކަނޑައަޅާފައިވާ، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބިނާކުރުމަށް ބޭނުމަށް ކުރަނީ އެންމެހައި މަސައްކަތްކުރަމުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކުރިމަތީ މުސްތަގުބަލުގައި މި ބަޖެޓުން ގެނެސްދޭނީ އެންމެހައި ކަމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ހިތްހަމަޖެހޭ ގޮތަކަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އަމާން ނަގާ ފައިސާ

ހަމަޖެހޭ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން ބަޖެޓުން ބޭނުންކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދާނެ ކަމަށް ދަންނަވަން. ދެއްވި ފުރުސަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުސައިން ޝަރީފަށް.

ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ހުސައިން ޝަރީފު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭ އެއްޗެއް ދަންނަވައިލަން ލިބުމަކީ ނުހަނު އުފާކުރާ ކަމެއް. ޖުމްލަ 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަންދާޒާކުރެވޭ މި ބަޖެޓަކީ ކުރީ [illegible] އެއްގޮތަށް ދިވެހިންގެ މުހުތާޖުކަން ފިލުވައިދީ، ދިވެހިންގެ އުއްމީދުތަކަށް ކުލަޖައްސައިދީ، ދިވެހިންގެ ބޭނުންތައް ފުއްދައިދީ، ދަރަނިވެރިވެފައިވާ ދިވެހިންގެ މާލިއްޔަތު ސަލާމަތްތެރި، ތަރައްޤީވެފައިވާ ގައުމެއްގެ [illegible] 2040 ވަނަ އަހަރު ވާސިލުވުމަށް މަގުފަހިކޮށްދޭ ބަޖެޓެއްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮވިޑުގެ އާލަމީ ވަބާގައި ބައިނަލްއަޤުވާމީ އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން [illegible] ވެކްސިނާ ޑޯސްތަކާ [illegible] މި ބަޖެޓުން ވެސް [illegible] ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މަސްވެރިންނަށް [illegible] ބައިނަލްއަޤުވާމީ [illegible] ނޫން. 1.5 ބިލިއަން [illegible] ނިމިގެންދާ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން [illegible] ނޫން. މިކަމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަރައްޤީއަށް އަންދާޒާކުރުމުން [illegible] މަޑުޖެހިގެންދިޔަ. ރަށްރަށުގެ ތަރައްޤީގެ [illegible] ހުއްޓުވިގެންދިޔަ. ގައުމު [illegible] ވިސްނަން [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އަހަރުގެ ފެބްރުއަރީ މަހުގެ 28 ވަނަ ދުވަސް ވެގެންދިޔައިރު ދިވެހި އިޤްތިޞާދަށް [illegible] ނުރައްކާތެރި ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible]

ތޫރުން އަދި. 30%ގެ ދަރަޖައަކާ ކުރިމަތިލި އަޅުގަނޑުމެން ނުވެސް ދެނެހުރުއްޖޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭގެ މައްސަލަ އެއްވެސް ބާރެއް، ނުފޫޒެއް ނުފޯރުވާހަދަ އަވަސްވިސްނައިގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގައުމުގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކެއްގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ރައްޔިތުންނަށް ބަލައި ވަރުބަލިވެފައިވާ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ހަމަޖެއްސަވާ ބަޖެޓަށް އެފުރުޞަތު ފުރަތަމަދިނީގެން ދިޔަ. ޖީނާރާލްތަކު ދައުލަތުތެރެއިގައި ކަންކުރާނެ އެންމެ ރަނގަޅު ކަންކަން ތަރުތީބުކުރުވިގެން ދިވެހިންނަށް އިހުސާސް ވެސް ނުވާނުދީ ހިކުމަތްތެރިކަމާ އެކު ބަޖެޓު މެނޭޖުކުރަމުން ގެންދިޔަ. ނަތީޖާއަކަށް ވީ އެއްވެސް މީހަކު ވަޒީފާއިން ވަކިނުކޮށް، އެއްވެސް މީހަކު ދޫނުކޮށް މުސާރައެއް އެންމެ ދުވަހަކު ވެސް ފަސްނުކޮށް، ސަބްސިޑީތަކުގެ ކަރަންޓާއި ފެނުގެ އަގަށް ބަދަލު ނުގެނެސް، ބޭސްފަރުވާއާއި އާސަންދައިގެ ހުރިހާ ހިދުމަތްތައް ބަރާބަރަށް ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ކުރުވުން ގައުމީ ބޮޑު މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދުނިޔޭގެ ބާޒާރުގައި ތެލުގެ އަގު އިންތިހާއަށް އުފުލި، ކަރަންޓާއި ފެން އުފެއްދުން ކުރަންޖެހުނު އިތުރު ހަރަދުގެ އެއްވެސް ބޮޑުވެއްޖެ ރައްޔިތުންނަށް އުފުލަން ނުޖެއްސަވައި، އެބާރުގެ އުނދަގުލުތަކުގެ އަގު އެއްފަރާތެއްގައި ހިފެހެއްޓިފައިވާ އެ ކަންކަމަށް ހަރަދުތައް ހިފެހެއްޓިފައިވާ ދައުލަތުން ތަރައްޤީއަށް ބަޖެޓުކުރި ފައިސާ އެ ކަންކަމަށް ހަރަދުކުރީން، އެންމެ ފުރަތަމަ ރައްޔިތުން އިސްކަންދެއްވީ. މީގެ ކޮންމެ ކަމަކަށް ދައުލަތުން އެތައް ހާސް މިލިއަން ރުފިޔާއެއް ސަބްސިޑީއެއްގެ ގޮތުން ހިލޭ އެހީ ފުރުޞަތުދެއްވި. ނަތީޖާއަކަށްވީ 2026 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރި ބަޖެޓުގައި ސަބްސިޑީއަށް ކަނޑައެޅި 10.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ 14.5 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް އިތުރުވެގެންދިޔައީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ތެލުގެ އަގަށް އައި ބަދަލާ އެކު މާކެޓުގެ ކަރުއްތުވައިގެން މަސްވެރިން މަސް ކަނޑުމަތިން ނުކުރުނީ ސަރުކާރުން އެހީތެރިވެދިނީގެން. ފަހުސާލަތު ދިޔުން ދުވަހެއް ނުނިމި ފޮނުއްވަން ދައުލަތުގެ މަސް ކުންފުނިތަކުން ގަނެމުން އައި މަހަށް ނިޔާޖެހޭގެ ފެކްޓަރިން 48 ގަޑިއިރުގެ ތެރޭގައި ފައިސާ ދޫކުރީ، އެ ކަމަށް 2 އަހަރުވާން މިހާރު މި ދަނީ. މި އުނދަގޫ އިގްތިސާދީ ދަތި ހާލަތުގައި މިކަން ކުރެވުނީ ދިރިއުޅުމާއި ކުޑަކުޑަ ކާމިޔާބެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފާހަގަކޮށް ބާރުއެޅުއް މަސްވެރިކަމުގެ ދާއިރާގައި އުފެއްދުމުގައި، ނުހަދާގައި ދައުލަތުގެ ސަބްސިޑީ ދީ ގޮތަށް ދައުލަތުގެ މަސް ކުންފުނިތަކުން ގަނެމުން އައި ބާޒާރު ހަރަދު ބޮޑު ސިޔާސަތު ބަދަލުކުރިން ރިކޯޑެއްގާ އެއްކޮށް މި ކަންކަން ވަނީ ހަމަ މިގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ ވަސީލަތްތައް އިތުރު ކަންކަން ފުރަތަމަކޮށްދޭ ދިރިއުޅުމުގެ ކަނޑައެޅުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކެން. ޖަމާޢަތްތަކާއި ވަރުގަދަ އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވާކޮށްދިން ވިޔަފާރިތަކާއި، އަޅުގަނޑުމެން ތަރައްޤީކޮށްދިން އަސާސީ ބިނާކުރުމުގެ ހަރުދަނާކުރި މަސައްކަތް މިހާރުވެސް ދަނީ ކުރިއަށް ގޮސް ތަނަވަސް ކުރެވިގެން އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތެއް. މިސާލަކަށް ހަމަވަރަކަށް ކުރެވޭ ފަށައިފިއްޔާ ގޯތި ބިމާ ގޭގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބަޔަކު ދެމިގެން ދާއިރާ ތަރައްޤީ، ތަރައްޤީކުރެވިފައިވާ ތަނަވަސް އަހަރު، ބޮޑުވެރިއާ ތަރައްޤީގެ ބިން އެއްމެ މިއަދު އެ ވަނީ ދިރިއުޅުމަށް ވާސިލް ކުރެވިފައި ދިމާވާ ފަރާތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުންގެ ޖީބަށް އެއްވެސް ބޮޑެތި ބަދަލުތައް ގެނައީ،

ޢާއިލާއަށް ތަކުލީފުވާކަށް ނުވާނެ ގޮތަށް، ދަރިންނަށް ކުރަންޖެހޭ ހަރަދަށް ހުރަސްނާޅާ ގޮތަށް ވިއްސަކަށް އަހަރު ދުވަހަށް ބަހައިލައިގެން އަނބުރާ ދައްކާ ގޮތަށް މަހަކު ތިން ހާހެއް ރުފިޔާ ދައްކާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކަންކަން ވެގެން ދިޔުމަކީ އާދައިގެ ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހެން ކޮންމެ ގެއަކަށް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ނޫނީ ސަރުކާރުން އެބަ ޚާއްސަކުރައްވާ ހަމަ ވަރަކަށް ހުރިހާ ސީދާ ސަރުކާރު ބަޖެޓުން. މިފަހުން ބިލިއަންވަރުގެ ވާހަކަ ނިމުނީ ނޫން. ހިތާމަކީ މަޝްރޫޢުގެ ދަރަނި މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ވިޔަފާރިވެރިއަކަށް ދުވަހަކުވެސް އަސްލު ކުރޭ ސަރުވިސް ޗާޖު، އާދެ! 5% ޓީޖީއެސްގައި ދުރުކުރުވުން ޕްރޮޕަޓީގެ ބަލައިން އެކަނި ފެސް ޖަންގާ ނޫނީ ޖަސްޓިފައިކުރަން ޖޯވުން ކުރެވުނު ދެ އެ ދަނީ މިއުންގެ ބޮޑުވެރިކަމުގެ އިމާރާތްތަކެއް ބާރު ސުލްޠާނާއި ކުރަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުން ކުރި ކަންކަން ނޫނިގެން ސުވާލުއުފެދޭ ބޮޑުވުން އަޅުއަހައްސަވާ! 2004 ވަނަ އަހަރު ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިވި ސުނާމީ ކާރިސާގައި ކުޑަކުދިންނަށް ދީ ރަށްއެއްގެ ރައްޔިތުން ބަދަލުކުރެވިގެންދިޔަ. އެ ދިޔަ އިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަނދަރުގެ ސައިޒު އޮތީ އަދި އިއްޔާ ހަމައަށް ވެސް އެއް ސައިޒުގައި. މިއަދު ކުޑަހުވަދޫގެ ބަނދަރުގެ ސައިޒު އާގެ ދެ ގުނައަށް ބޮޑުވެ، ދެ ގުނައަށްވުރެ ވެސް ބޮޑުވެގެން އެ ދަނީ ނިމިދިޔަ ބަޖެޓްގެ ތެރެއިން. މާއިނބަދު ސްކޫލުގެ ޖަމާޢަތާ މަލްޓި-ޕާޕަސް ހޯލު މި ސަރުކާރު ވެރިކަމާ ހަވާލުވި އިރު އެއް ކާޅެއް އަސްދު ކަސްމަރެއް އެސްދިވައިދިނީ މާއިނބަދުގެ ތަރުތީބުން. ހަމަޖެހު ތަސްބު ޖަހައި ވާ ފޮން ކުލާސްރޫމްފަހައި އަމަ މަލްޓި-ޕާޕަސް ހޯލު ނިންމައިދިނީ މި ދިޔަ ބަޖެޓްގެ ތެރެއިން. އަދި މާއިނބަދު ސުލޫކުގެ ފަހައި އެއް މަގު ޖެޓީ ވެސް ނިންމައިދިނީ މި ދިޔަ ބަޖެޓްގެ ތެރެއިން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އޭރުގެ ސަރުކާރުގެ ބާރުގަދަ ދެތިން މެންބަރުންގެ ދާއިރާއަށް ބައެއް ކަންކަން ކުރުވުން ނަމަވެސް، ކުޑަކުޑަ ދާއިރާގެ ކުޑަވެގެން ވަނީ ކުޑަކުދިންނާއި ހިސާބު ވެސް، ބަލި ކުޑަކުދިންނާއި ހިސާބު ވެސް ހަދައިދިނުމުން ނޫން. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ޒުވާނުން ކުޅުނުން ދިރާސީ ހިތްފަރާ ކަލަކާވީޓަކައި. މިއަދު މި ސަރުކާރުން ވޮލީބޯޅަދަނޑު ގާއިމުކުރުއްވައިދީ. ފުޓްބޯޅަ ދަނޑުގައި ޖަހައި ޖައްސަވައިދެއްވައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކުޑަހުވަދޫގެ މަގުތަކުގެ ފާރަވާ ވެސް ދަތުރުކުރައިގެން އެބަ ޖެހޭ. މަގު ހަދުމުގެ ނަމުގައި ދަތުރުވަމުން އެ ކަމަށް ކަނޑައެޅި މުޅި ބަޖެޓު އިސްލާހުކުރުމަކާ ހުސްވެގެންދިޔަ އިރު ވެސް ޓެންޑަރުކުރުމާއި ކާރުމަތާ ވެސް މަރާމާތުކުރުމުގެ ނިޔާކުރާތީވެ އަޅުގަނޑުމެން މި ސަރުކާރުން އައިސް ވަޅުގެ ހުރިހާ ކާނަކާއި، ބޮޑެތި ހުރިހާ ޖަނަރަލް ސްޓޯރުތަކާއި، ވަޅުގެ ހުރިހާ ކާބޯ ސްޓޯރުތަކުން ނަގައި އަޅުން ކޮންޓްރެކްޓަރުން މުޅި މަސައްކަތް އަޅުން ކުރަންޖެހުން. މިއަދުގެ ހާލަތުގައި ހުރިހާ މަސްވެރިކަމާއި ފަޅުރަށްބަނދަރު، ރަނގަޅުކުރުމަ ދިނީ މަދުމީހުން އަދިކިހާ ޗަފީރާ އެދި، ބާރުއެޅުމުގެ މަސައްކަތުގެ ފުރުޞަތު ދޭހަރަފުދުޅައި އެ ވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ނިމުނީ ހުރި ކަންކަން ބަލައިލަމާ. ކަންކަން ފުރިހަމަ ހުރިހާކަމެއް ސަރަހައްދަށް އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ވާނީ ދަންނަވާފައި. މާއިނބަދުގައި ހިއްކުމަށް ބަޔަކަށް ވަޅުކޮށްވައިގެންނެވި ބިން ހިކައިގެންދިއުމާ މާއިނބަދު

ރައްޔިތުންގެ އެންމެ ބޮޑު އުއްމީދު. މި ބަޖެޓުން މާއެނބޫދޫއަށް ރައީސް ވައުދުވެވަޑައިގެންނެވި ތިރީސް ހާސް ފޫޓުގެ ބިން ހިއްކައިދިނުމަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރުއަދާކުރަން. މާއެނބޫދޫގެ ޖަމާޢަތުގެ ފުޓްބޯޅަ ދަނޑުގެ ބޭނުންވާ ބަޖެޓާއި ބޭނުންވާ އެހެނިހެން ސާމާނު މިހާރު އެ ވަނީ އެ ރަށަށް ގެންދެވިފައި. މި ބަޖެޓުން އެ ދަނޑު ނިންމައިލުމަށްޓަކާ ފުދޭ އަދަދެއް ހިމަނުއްވާފައިވާތީ. މާއެނބޫދޫގެ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ޕްރޮޖެކްޓު މިހާރު އެ ވަނީ ނިމުމަކާ ކައިރިވެފައި. މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އެ ހިދުމަތަށް ނުހިމެނޭތީ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދ. އަތޮޅު ބަނޑިދޫ މަގުތަކުގެ އިމާރާތްތަކުގެ ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް އަޅުގަނޑުމެން މި ފެނީ 15 އަހަރު ދުވަސް ފަހުން މި ސަރުކާރުން ނިމިދިޔަ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން. ކުޑަސްކޫލުތަކުގެ ހޮސްޕިޓަލު ދަރިވަރުން ކިޔަވަމުން އެ ދަނީ ކުދިކުދި ކޮޓަރިތަކުގައި. ސްކޫލުގައި ބޮޑު ދަނޑެއް އެޅުމުގެ މަސައްކަތް މި ކަމަށް ވަނީ ފެށިފައި. ދ. އަތޮޅު ބަނޑިދޫ މަދަރުސާގެ ހޯލު ބޭނުންކުރުމަށް ކޮމްޕިއުޓަރ ލެބް ވަނީ ހަވާލުކުރެވިފައި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަދި ހަމަ މި ބަޖެޓުން، މި އަހަރަށް ހުށަހެޅުން ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ދ. އަތޮޅު ބަނޑިދޫ މަދަރުސާގެ ދިމާފުވައްޔާ ގޭގެ ދުރުރަށް ހުޅުވުމަށް ބަނާ އަދި ކުލާސްތަކުގެ ކޮމްޕިއުޓަރ ލެބް އެއްގޮތަށް ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކުޑަހުވަދޫ ބިން ހިއްކަން ފެށީ 2014 ވަނަ އަހަރު ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ސަރުކާރުގައި. އެހެންނަމަވެސް، އެއަށްފަހު ވޮޑިގެން މި ދިޔަ ބޮޑު ފަހަރު އަހަރު ތޮއްޑު ފަރާތްތަކުން އެއްދުވަސް ހުރިހާކަމެއް ވެސް ކުރިއަށް ގެނެސް ސަރުކާރުގެ ބިން ކުޑަކުރެވިފައި ގުޅުންހުރި ބަޔަކު ހިއްކައިދެއްވި އޮންނަގޮތުން ނިންމައިދިނީ. އެ ބިމުގެ އަސާސީ އެއްވެސް ހިދުމަތެއް ގާއިމުކޮށްދެވިފައެއް ނުވޭ. ފެނާއި، ނަރުދަމާއާއި، ކަރަންޓާއި ޚިދުމަތް ގުޅުވާލެވިފައެއް ނުވޭ. މި ބިމަށް މިއަދު މުޅި ބިމަށްފަހުގެ ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކެއް، އެ ބިން ހިއްކުމަށްފަހު ހައުސިން މިނިސްޓްރީގެ ހައުސިންގ ޔުނިޓުން އެންމެ ބޮޑު މަސައްކަތެއް ކޮށްދެއްވަމުން ގެންދަވާ ރައީސްގެ ޖަވާބުދާރީވުމާއެކު ކަމަކަށް ނުދެކެން. މިއަދު އެ ރައްޔިތުންގެ އުއްމީދުތަކާ ފޯރުކޮށްދިނީ ކުރިއަރާ ކަމަށް ވެސް މި ސަރުކާރުގެ ބިނާކުރަނިވި ސިޔާސަތުގެ ދަށުން މި ސަރުކާރުން ފެށިގެން ބަޖެޓުގައި ފޯރުކޮށްދެއްވުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ "އެ މިހާރު ކުރި ކަމެއް ހިމެނޭ ފޮނުވިން ބޭނުން އެ މީހާ" ދެނެއް ބަލައި ބޮޑަށް ބިނައިން އެ ބިމުގެ ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކަށް ސަރަހައްދުވާތީ، އެ ބިން ހިއްލި ފަރާތުން ސަރަހައްދު ޖަވާބުދާރީ ކުރަމުން. އެ ސަރަހައްދަށް ބޭނުންވާ ކަރަންޓުގެ މަސައްކަތް މިހާރު މި ވަނީ ފެށިފައި. އެ ބިމުގެ ވަޒީފާތަކާއި ދަތުރުފަތުރު ކުޑަ ކުރެއްވުމަށް އެކުލަވާލާ ހިންގުމަށް އިންތިޒާމު އަނެއް ހަމަޖެހުން ބޭނުންވާނެ އެ ބިމުގެ ސަރަހައްދަށް، ފެނާއި، ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް ނިމިގެން ދިއުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖަމާޢަތުގެ މާ ބޮޑަށް މަސައްކަތް ނިމި ހިންގުން އައި ދ. އަތޮޅު ހުޅުދެލީގެ ހަރަދު މިހާރު މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހަރަދުވެފައި. ފުރާވަން ފަސޭހަކަމާއި، ފަރުމާކުރުމަށް ފަސޭހަ ޚަރަދާއި، ސަލާމަތީ ފަހިކަމުގެ ކަމެއް ނެތް މިއަދު މި ސަރުކާރުގެ ދަށުން. ދަތުރުތަކުން އަޅުގަނޑު

ތޮރޫގައި ގާއިމުކުރާ އާ ޚިދުމަތްތަކަށް ދެވޭނެ ޖާގަ ވެސް މި ތަނުން ނުލިބުން. އިތުރު އިމާރާތެއް އެޅޭނެ ޖާގަ ވެސް ނެތުން. މި ކަމަށް އޮތް ހައްލަކީ އަލަށް ކޮންސްޓްރަކްޝަންގައިވާ އާ ހޮސްޕިޓަލުގެ މަސައްކަތް ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް އެޅިގެން ދިޔުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ތާއަބަދު ދަރަނީގެ ބަޖެޓް އަޅުގަނޑުމެން ތަހައްމަލުކުރަމުން ދިޔައީ. މިއަދު މި ބަޖެޓް އަމާޒުހިފާފައި މި ވަނީ ދަރަނި ކުޑަކުރުމާއި އަރަނި ބަޖެޓް ހާސިލުކުރުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ދުރު ވިސްނުންފުޅާ އެކު ކުރިއަށް އޮތް ޒަމާނުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އުއްމީދުކުރަނީ މި ތަނަށް ދިވެހި ތާރީޚުގައި ފުރަތަމަ، ފަހުގެ ތާރީޚުގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް އަރަނި ބަޖެޓް މި އަހަރު ނަމަވެސް ހުށަހެޅިގެންދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ރާއްޖޭގެ ދަރަނި ބަޖެޓުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ސަބަބަކީ ވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަރައްޤީ އެންމެ ދިމާލަކަށް ހުއްޓިފައި އޮތުމުން. މާލޭ ސަރަހައްދުން ބޮޑުބައިސްވާއި، މާލޭ ސަރަހައްދަށް މިހާރު ހިޖުރަކުރަން މަޖުބޫރުވީ މި ދެންނެވި ކަންކަމުގެ އެއް ސަބަބު. އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަޢުދުފުޅުވެވަޑައިގެންނެވި ގޮތަށް އަރިކަން ސްޕެޝަލްއިކޮނޮމިކް ޒޯނުތައް ގާއިމުކުރުން، އެ އަރިކަން ސްޕެޝަލްއިކޮނޮމިކް [illegible] ރިޖިނަލް [illegible] އަމާން ރައްކާތެރި ގޮތް ގާއިމުކުރެވިއްޖެ ނަމަ އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ކުރިއެރުވުމަށް. ހަމަ މިއާއެކު [illegible] ވިޔަފާރި [illegible] އިމާރާތްތަކާއި، ހޮޓާ [illegible] ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible] މިއަދު ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު ހަމަހަމަކަން [illegible] މަސައްކަތް [illegible] އުފާ [illegible] ފާހަގަކުރަން ކަމުދޭ. [illegible] ބަޖެޓުން މި ސަރުކާރުން [illegible] ކާމިޔާބު. އަޅުގަނޑުމެން އެހެން ބަޖެޓުގެ އެކި މަސްރޫފުތަކުގައި، ކުރީގެ މަސްރޫފުތަކާއި އެކިއެކި މަސްރޫފުތަކުގައި މި ބަޖެޓުން ގެނެސްދީ އިސްލާހުތައް ގެންދި، މި ބަޖެޓަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީއަށް، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަގަށް...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަސަން ޒަރީރަށް.

މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަސަން ޒަރީރު އަބްދުލްޤާދިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ. ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހުށަހަޅާފައިވާ އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓް ކުޑަކޮށް ނަޒަރުހިންގައިލި އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވޯލްޑްބިރަ ޖަޒާމަތުގައި، މީގެ ކުރިން ވޯލްޑްބިރަ ޖަޒާމަތުގައި ފުރަތަމަ ފުރުސަތުތަކުގައި އޭގެ އިދިކޮޅުސޯފާތަށް އަދުން ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީ މަސައްކަތްތަކުގައިވާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ ސަމާލުކަން އެބަ ފެނޭ. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް؛ މީގެ ތެރެއިން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 52600.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާ އިރު، ދަރަނި އަނބުރާ ދެއްކުމަށް ހަމަ ބޭނުމި އަދަދުތަކާއި ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އެއީ މި އަހަރު، 2027 ވަނަ އަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ދިރާސާކުރާ ބަޖެޓުގައި 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހުށަހަޅާފައިވޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ކަމާ ދޭތެރޭގައި ފުރުޞަތުތަކާ ޗެލެންޖަސް ބަޖެޓެއް. އެހެން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނި ހާއްސަކަންވެގެން މި ގައުމު ހުރިގޮތުން ކުރިއަށްދިޔުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ސިޔާސަތުތަކެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އަބަދު ވެސް އިސްލާހުތަކަން، ގައުމުގެ ކުރިއެރުމަށް، ގައުމުގެ ތަރައްޤީއަށް، ގައުމުގެ މުސްތަޤްބަލަށް، އަންނަން އޮތް ރިޕޯޓުތަކަން މަސައްކަތްތަކާ ޖޮއިނަށް އަދި އެ ސިޔާސަތު ތަންފީޛުކުރުން، ދަމަހައްޓަމުންދާ ބަޔަކަށް ވާތީވެ އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓަށް މި ދަންނަވައިލީ. އާމްދަނީގެ ބާވަތުގައި ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ، ނަގާނުވާ ފައިސާ އިތުރުވުން، ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ އާމްދަނީ ސުންގަޑަށް ނުލިބި، ބީލަމާއި އެހެނިހެން ފައިސާ ދައުލަތަށްލިބެން ފާޅުގައިކުރުން ނަތީޖާއަށް ހުރި ފައިސާ އިތުރުކުރުން ދިއުމަށް އެނގޭ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ކާސްޓްފޯމް މުސާރައާއި ގެނެސްދެމުން އެކީ ހިސާބުކުރުން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ގިނައިން އާމްދަނީ ލިބޭ ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީއާއި، ޖީ.އެސް.ޓީ އަދި އެހެނިހެން ޑިއުޓީއާއި ބިމުގެ ކުލީގެ އިތުރުން، އާމްދަނީ ނަގާ ބޭރުގެ ގޮތުގައި ނިސްބަތުން ހުރި ފައިސާގެ މިންވަރު އަހަރުންއަހަރަށް އިތުރުވަމުން ދިއުމުގެ ސަބަބުން، މިހާ ދަރުބާރުން ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ ނުލިބުމާ އާމްދަނީ ޕްރޮސެސްޖަމް އަދަދު 2026 ވަނަ އަހަރުގެ ދޫން މަހުގެ ނިޔަލަށް ވަނީ 14.5 ބިލިއަން އަރާފައި. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ކަންކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ މަސައްކަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ހަމަ މިއާއިއެކު މިއީ ނިމިދިޔަ ޖަލްސާގައި ފުރަތަމަ ފުރުސަތުތަކުގައި އޭގެ އިދިކޮޅުސޯފާތަށް ސަލާމަތުގެ އެސްޓިމޭޓުގެ ގެނެސްދިނުމަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން މި ސަރުކާރުން އަތުން ހުރަހަރި، 2027 ވަނަ އަހަރަށް ހުރަހުގެ ބަޖެޓުގެ ފުޅާކުރެވިފަ ދަރަނިތަކުގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ބޭނުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ބަލައި ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވަނީ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ޕްރައިވެޓްސެކްޓަރުގެ ހުއްޓުމާ ސަރުކާރުގެ ހޭލާ ނަފާ މި ގައުމަށް ގެނެސްގެން ބަޖެޓުކުރުމުގެން މި ބަޖެޓު ވެސް ކަރަންޓުގެން ހަރަދުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން. ހަމަހަމަޔާއި އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާފައިން ސިސްޓަމްތެރެ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަނީ ތާއީދު ޚަރަދުތަކުން މި ބަޖެޓުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަލާއިރު ކަނޑައެޅުމުގައި ހުރި ކުރިކުރި ހުއްޓާލާފައިވާ ގޯސް ބަޖެޓް ޖުމްލަ ސިނާޢަތުން 11.5 މިލިއަން ރުފިޔާ

އެބަ ވޭ. ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 11.4 ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވިފައި އެބަ ވޭ. މިލަންދޫ ސްކޫލަށް 27.1 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބަ ވޭ. ރިކަރަންޓުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 26.8 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރޭ. ނަރުދޫ ސްކޫލަށް 11.4. ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 11.3 ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް އެބަ ގަބޫލުކުރޭ. ށ. މިލަންދޫގެ ސިއްޙީ މަރުކަޒަށް 17.1 މިލިއަން، ރިކަރަންޓުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 16.9 ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި އެބަ ވޭ. ނަރުދޫގައި 4.7 މިލިއަން، ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 4.7 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އެބަ ވޭ. ފީވަކުގައި ފީވަކު ސިއްޙީ މަރުކަޒަށް 6.6 މިލިއަން ރުފިޔާ، ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 6.5 ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައި އެބަ ވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވައިލެވޭނީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި ބަޖެޓަކީ އަހަރެމެންގެ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި، އަދި މުޅި ގައުމުގެ އިޤްތިޞާދު އަޅުގަނޑުމެން ބައްޓަންކުރަން އުފެއްދުމަށް ޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ރާވާ މަސައްކަތާ ފުރިހަމަ މަސައްކަތްތަކުގެ ގޮތުގައި الله ގެ ރަޙްމަތާ އެކީގައި ވެގެންދާނެކަމާ ސަފްހާއެއް އޮތް ކަމެއް ނޫން. ބަލައިލާއިރަށް އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުން ބަރޯސާވެގެންނުވާނެ އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ވާދަވެރި ޤައުމުތަކުން މިކަމުގެ ނަތީޖާ ފިޔަވަޅުތަކުގައި ވަރަށް ފާރަވެރިވާން. އެކަމަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ބަޖެޓުގެ ވިސްނުން އެ ގޮތަށް ހުރުމަކީ ގައުމު ތަރައްޤީގައި ވިސްނުންތެރިކަމުގެ ނިޔަމިވާ ދައުލަތުގެ ފާލާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ. އެއާ ހިލާފަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ކަންކަމާ ދައުރުތަކުގައި ވިސްނުންތަކަށް އަހަރު ފުށް ޖެހިފައިވާކަން. އެހެންވީމާ، މި ގައުމުގެ އިޤްތިޞާދު މިހާރުސާފަށް މި އެއީ އޮޕަރޭޝަނަލް ގޮތުގައި އިން ބަޖެޓަކުން ފެށިގެން އަލްއިސްލާމީ ނޫން. މިއީ ބަޖެޓުގެ ރައްކާތެރި ނޫނީ ދުރުވިސްނުން ސިޔާސަތުތަކުގެ ތަފާތުގައި ބަލަހައްޓަވާ ސިޔާސަތާ ނުހަމަޖެހިފައި މި ގޮތުން މި ގައުމު މި ޤައުމަށް އަރިހުގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ މި ގޮތަށް ސަރުކާރުން މިހާރުގެ ޙަޤީޤަތުގައި ނަގައި ކުރެވެނީ ރަނގަޅު ބަޖެޓް ބަލައި އަދި އުޅޭނީ ޤައުމީ ފިޔަވަޅު ދުނިޔޭގެ އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަރުވުމަށް ބަޔާ މި ކުރާ މަސައްކަތުގެ ފަރާތުގައި ކަންތަކެއް ކަމަކަށް ބޭނުންވާ ފަހުން މަސްއޫލިއްޔަތު ދޭނީ އާ ފަސޭހަ ކަމަކަށް ދިރިއުޅުމުގައި ފެއްޓުނު. އެއީ ދިރިއުޅުމުގެ ފުރުޞަތު އާ ބައިވެރި ހިޔާނާތް ކުރާ ކަންތައް ނުވޭ. ޒުވާނުން، ދިވެހިރާއްޖެއަށް، ތަޢުލީމު، ސިއްޙަތު، ފަތުރުވެރިކަން، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މި ބަޖެޓުން ކަންކަން ނިންމާނެ ޤައުމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިއެރުމާ ހަމައެކަނި ހިންގުންތެރިކަމަށް ފުރުޞަތު ލިބޭ މަޤާމުތަކާ ބެހޭ ކަންކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި މި ކަންކަމުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާ ރައްޔިތުން ބަރޯސާވާ ބަޖެޓެއް. އެއީ އިސްކޮށްގެން ބަޔާ ދެކެވޭ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާނެ މި ބަޖެޓު ފުރިހަމަ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ މައްޗަށް އެކު އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ، ފަހަރު ބަލައިލާ ކަންކަން ހިމެނިފައިވާ. 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު އެކުލަވައިލެވުނުގައި އެންމެ ބޭނުން އިސްކަންދެއްވީ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގެ އަމާޒަކީ ހާސިލުކުރުމާ އެކުގައި ދައުލަތުގެ ޚަރަދު ބޭނުންތެރި އެއް މިނިވަން ގާއިމްކުރުން. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ފަރުވާތެރިވާން ޖެހޭ

ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ. ހަމައެއާއެކީގައި މި ބަޖެޓުގައި އެކުލަވައިލެވިފައި ހުރި ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި މި ސަރުކާރުން ވައުދުވި ކުރިއަށްގެންދަން ނިންމާފައިވާ ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓްތަކެއްހެން ކުރިއަށްގެންދެވޭނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަގީންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލީމާ އެބަ ވޭ. اللهގެ ރަޙްމަތާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ކަންކަން ހާސިލުކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން ވެސް އެ ގޮތަށް ބައްޓަންކޮށްގެން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2027 ވަނަ އަހަރަށް ދެކު ހުށަހަޅާ ފުދުންތެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަދި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި މުދައިރުވަމީ ހަރުދަނާކުރައިގެ ކުރިޔޭގެ ހަރަކާތް ރުޖޫޢަވުވާ އެކު ދަތުރުފަތުރުގެ އާމްދަނީއާއި ހިއްސާ އެކީ އިތުރުވާން ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އެބަ ވޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ އުފާވެރިކަމުގެ މުސްތަޤްބަލެއް. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ނިސްބަތްވާ 3 ރަށުގައި ވެސް ފުރިހަމައި ހުރި މަސައްކަތްކޮށްގެން اللهގެ ރަޙްމަތާ އެކީގައި ކުރިއަށް ގެންދާނެކަން ނޫނީ އެ ކަންކަން ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ މަގު ތަރުތީބުކުރަމުން ސަރުކާރުން ވަރަށް ބާރަށް ކުރިއަށް އެބަ ގެންދާކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ހަމަ ގައިމު ވެސް މި ބަޖެޓުން ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު މަތިވެރިކުރެވޭނެ ކަމަށް. އަދި އެކުލަވައިލެވިފައި މަޝްރޫޢު ރަމްޒުތަކުގެ ތެރެއިން މި ކަންކަން ކުރިއަށްގެންދިޔުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ގައުމު ފަހަތަށްނުޖެހި ހަމަ ކުރިއަށް ފިޔަވަޅުއަޅަމުން ދެވޭނެ އަދި މަގެއް ޓާގެޓާ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިކަން ފާހަގަކުރަމާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާ ތިބެގެން ފާރަވެރިން އެ ދައްކާ ވާހަކަތަކުން އަޅުއަރައިގެން ޚާއްޞަކޮށް ވަރަށްގެ ކާސަރި ވާހަކަތަކާއި ދައްކަވާދުން. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި އެ ބާރުލުން ވާހަކަތަކާ ފަރުދީ ތަރުހީބު ބޭފުޅުން ވާދަވެރިންގެ ދައްކަވާ އިތުރަށް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ އެއް ރަނގަޅަށް، އަޅުގަނޑުމެން ރައީސް ޔާ. ފުރަތަމަ މުޅިއެކީގެ މި ޖަމާޢަތުގައި ފުރިގެން އަދި ހިސާބުން ފުރިގެން ވެސް މި ކޮމިޓީގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކޮށް، އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަމާ ދާދިކު މަސްވެރިކަމަށް އުއްމީދު ބަޖެޓަކަށް ވާދަވެރިންގެ ފަރާތުން އަސްލު ވިސްނުމެއް ވެސް ނަތީޖާ ހިޔާލުކުރި ކަމެއް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި ޙުކޫމީ ރައްޔިތުން ވިސްނަވާލަދޭ ކަންކަން. އެހެންވީމާ، އެއާއިއެކުގައި، އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލަން ބޭނުން ހަމަ ގައިމު ވެސް ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތަކާ، ބަޖެޓު ފާސްކުރެވޭނެ ގޮތަށް ހަމަޖެހިފައި އެ ބޭނުންތަކުގެ މަސައްކަތް ފަށަމު ކަމެއް. ވާދަވެރިންގެ ގޮތުގައި ތިބޭތީ ބަޖެޓް ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ އެއްވެސް ދަތިތަކެއް ދިމާނުވާނެ ގޮތަށް އެބަ ފެނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން ހަމަ ގައިމު ވެސް މި ބަޖެޓަކީ ވާދަވެރިންގެ ގޮތުގައި ތިބެންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި ރައްޔިތުން ހަމަ އެކުގައި ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް ތާއީދުކުރާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުން ގޮވާލަން. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތް އެކުލަވައިލި ސަރުކާރަށާއި ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޝުކުރުދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ޝުކުރުއަދާކުރަން މިސްޓަރ ރިޔާސަތުގެ ސަރުކާރުން މި ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރުމުގައި މަސައްކަތް ކުރި

މުސްތަޤުބަލަށް ޖަހާއި ކުރުވާ ބުރަ މަސައްކަތްކުރަން. ހަމަ ކުރިއަށް އޮތް މުހިންމު ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅުތަކެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ބައްޓަންކުރެވެންވާނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގައުމީ މުސްތަޤުބަލާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ތަރުތީބުކުރެވެން. އެގޮތުން ބަލާ އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިކަމާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނައިލާ އިރުގައި އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ ބައެއް ފަހަރު މި ބޭނުންނަން ކަމުދާ ހަމަ އެއް ކަމެއް ވެސް މި ސަރުކާރުން ނުކުރާ ކަމަށް އެ ދައްކާ ވާހަކަތަކާ ހަދިގެން ނޫން ވާހަކަތަކަކަށްދާ އިރުގައި، އެ ކަންކަން އެއްގޮތަކަށް ވެސް އަޖެންޑާއެއްގައިވާކަން އަޅުގަނޑު ދިވެހި ޤައުމީ ރައްޔިތުންނަށް އިތުބާރުކުރަން. އެ ބާރުވެރިންނަށް އަބަދު ވެސް ގެންނަނީ އެ ބާރުވެރިން ފަރުވާކުރުމުގެ ގޮތުގައި މިފަދަ އިރުގައި އެ ބާރުވެރިން ކުރަން ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކަވަނީ. އެކަމަކު ނުކުރޭ، މިކަމަކު ނުކުރޭ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަކްޖި-ޖެޖި ޕްރޮގްރާމް އުފެދިގެން އަދި ހިސާބުން ފެނިގެން ފަސް އަހަރުގެ ދެ ޓާމުގައި ހަމަ ކޮންމެ ބާރެއް ބާރުވެރިންނާ މިއަދުގެ ފަރާތްތަކުގެ ގޮތުގައި އެ މިއަދުވީ. އެ ބާރުވެރިން ޔާއްވަނާ މި ހުރިހާ ކަމެއް ބައްޓަންކުރެވިފައިވީ؟ އެ ބާރުވެރިން ޔާއްވަނާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ބަހައްޓާހިކަމަށް ކުރަންވީތޯ ކަމުގައިވާނީ ހެއްޔޭ؟ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަނދަރުތަކާއި ނަރުދަރާއި މަގުތައް ޔާއްވަނާ އެ ބާރުވެރިން ރާއްޖޭގައި 99% ނިޔަމަވާތީއި ހެއްޔޭ؟ މިއީ އެ ބާރުވެރިންނަށް ދައުލަތުން އޮތް ފަރާތްތަކުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ގެއްލުންދެވިފައިވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ހަމަ ޔަގީންކަމާއެކު އެވާގައި މި ބަޖެޓް ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަރާތް އުފެދިރި ބަޖެޓްގެ ގޮތުގައި ދެކެން. މިއީ ނިމިދިޔަ ޖަނަވަރީން ފެށުނު ފުރަތަމަ ޖަލްސާގައި އަޅު އިޤްތިޞާދީ ބަޖެޓު ގައުމު ނެގުމަށް ޖަހާއި ޅ.ރ. ކޮށްދީ ކުރުމާ ހިސާބުތަކަށް، މިނިސްޓަރ ބަޔަ މަސައްކަތްތަކުގެ ތަރުހީބު އެޖެންސީ ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ގެއްލުންދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ދައުރު ފުރިހަމަކުރަން ފަހަރު ބަޖެޓް ޝުކުރިއްޔާ ... އަޅުގަނޑު މި ހިސާބުން ނިންމައިލާނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހިސާބުން އަޅުގަނޑު މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް މި ހުއްޓާލަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެނބުރި މިއަދުގެ މަސައްކަތަށް އަންނާނީ 1:00 ޖަހާއިރު. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

{ހުސްވަގުތުކޮޅު: 11:20 އިން 13:02 އަށް}

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ: މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އަޙްމަދު ސަލީމް)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް މި ފެށުނީ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލަން އޮތީ، ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ތިބި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މަޖިލީހުގެ ފްލޯއަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީސް ފެށުން އިރުގައި ވެސް ދަންނަވާލަފައި އޮންނާނެ މިއަދު މަޖިލީސް ނިމެންދެން ފުރުސަތުން އެދުމުގެ ފުރުސަތު އޮންނާނީ. އެހެންވީމާ، އެ ފުރުސަތަށް ބޭނުންފުޅުވާ ބޭފުޅުން ދެން އެ ހިސާބުން ބަޖެޓަށް ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުސަތު ނިމިގެން ވާހަކަ ދަންނަވަން. އެހެންވީމާ، ވީހާ ވެސް އަވަހަކަށް ހުރިހާ ބޭފުޅުން ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ދެން ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުالله ހިލްމީއަށް.

ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުالله ހިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވައިލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައިވެސް ޤައުމަށް ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. ވަރަށް ގިނަ މީހުން އުއްމީދުކުރި ކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް މި ބަޖެޓުން ފާހަގަވާކަން އަޅުގަނޑު އުފާވާ އެކަމާއި ފާހަގަކުރަން. އެގޮތުން، ހަރަދު ކުޑަކުރުމަށް ބާރުއަޅާފައިވާ މި ދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ވުރެ ހަމަ ބިލިއަނެއް ރުފިޔާ މި އަހަރު މި ވަނީ ކުޑަކޮށްފައި. އެގޮތުން މި އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި މި ހުށަހަޅާފައި އޮތީ 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް. އޭގެތެރޭގައި 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ހަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި އޮތް އަދަދެއް. ކެޕިޓަލް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ލަފާކޮށްފައި މި އޮތީ 9.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި ހަރަދުތަކުގެ ތެރޭގައި ބޭރުގެ ދަރަނި ދެއްކުމަށް ވެސް 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވޭ. އެތެރޭގެ ދަރަނި ދެއްކުމަށް 1.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވޭ. މި އަންނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވަނީ 43.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އޭގެތެރޭގައި ހިމެނޭ ޓެކްސް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފާ 33.6 ބިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ޓެކްސް ނޫން އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފާ 9.1 ބިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފާ 348.4 މިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ބައެއް ކަންތައްތަކަށް ހިމަނާފައިވާކަން ފާހަގަކުރަން. އެގޮތުން، ސަބްސިޑީއާއި އެހީތެރިކަން އިނާޔަތްތަކަށް ޖުމުލަ ހަރަދު 13.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. 13.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ތެރެއިން އާސަންދައަށް 2.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ، ފުޑް ސަބްސިޑީއަށް 3.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ، ކަރަންޓް ސަބްސިޑީއަށް ހަތް ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުރި ފަރާތްތަކަށް ދޭ އިނާޔަތަށް ހަތް ސަތޭކަ މިލިއަން ރުފިޔާ، ކާބޯތަކެތީގެ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި 444.9 މިލިއަން ރުފިޔާ، ޓްރާންސްޕޯޓް ސަބްސިޑީގެ

ގޮތުގައި ތިން ސަތޭކަ މިލިއަން ރުފިޔާ، އެސޯސިއޭޝަންތަކާއި އިޖުތިމާޢީ ކަންތައްތަކަށް 275.2 މިލިއަން ރުފިޔާ، އެކަނިވެރި މައިންނާއި ބަފައިންނަށް ދޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 212.6 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނަރުދަމާ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި 135.6 މިލިއަން ރުފިޔާ، ކައުންސިލުތަކުގެ ގްރާންޓުގެ ގޮތުގައި 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ކަންތައްތަކަށް ބަލާ އިރު، ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މި ހިމެނުނީ ސީދާ ރައްޔިތުންނާ ގުޅުން ހުރި ކަންތައްތައް. އެކިއެކި ފަރާތްތަކަށް ދެވޭ އިނާޔަތްތަކާއި އަދި އެޑްވަންސްތަކާއި މި ކަހަލަ ކަންތައްތައް މި ދަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ގާތްގަނޑަކަށް ތިން ބައިކުޅަ އެއް ބައި، 13.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންވީމާ، މިއީ ސީދާގޮތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ކުރާ ޚަރަދުކަމަށްވާތީވެ، މި ކަންތައްތައް މިހެން ވާކަން ރައްޔިތުންނަށް އެނގެންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން ބޭނުން ހިމަނުންނަން ޖީބު އެއްކޮށް ނުވެއްޖެ. މި ވާހަކަދިނަ ތިން އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައި މިހާވަރަށް ފައިސާ ޚަރަދުކުރެވިއްޖެ. މީ އެއްވެސް ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހިރީ މި ކަންތައްތައް ހުރި ގޮތް. އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުން ބޭނުންކުރާ ހަރުގަދައި ފުރުން ފެށީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަބްސިޑީ އެބަ ދޭ. ކަރަންޓުން އެބަ ސަބްސިޑީ ދޭ. އަދި އެހެނިހެން ކަންކަމުގައިވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަންކަމަށް އެބަ ދޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި ހިމެނޭ ނުކުޅެދުންތެރި މީހުންނާއި ވެސް ހަމަ ފުދޭވަރަކަށް ބޮޑު އެއްޗެހި ލިބިދޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތްތަކުން ވެސް ކޮންކުރުވުން ވަޅު ވަރަކަން ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އަށް ބަލާ. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތަކާ ދިމާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައި، މި ކަމަށް ކުރަންޖެހޭ ކަރުދާހެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭ އެބަ ގަދަކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެގޮތުން ކަރަންޓު ސަބްސިޑީއަށް މި ޚަރަދުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ގާތްގަނޑަކަށް ހަތް ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަދަލުގައި އުސޫލުގައި ގާތްގަނޑަކަށް މިހާ އެކީ، ކަރަންޓުގެ ވޯޓު އަކީ އެ ކަން ސަލާމަތްކުރަން ޖެހޭ. ރިޕޯޓުތަކުން އެނގޭ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ސޯލާ ކަރަންޓުގެން ނަގައިގެން މި ކަންތައްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހާސިލުކުރެވިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މައުލޫމާތު ދެއްވި ގޮތުގައި ފައިސާއެއްގެ ދައުލަތުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމްދެއްވާ، ދައުލަތުން ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމްދެއްވާ އެ ކަން އަޅުގަނޑު ކުރާނަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިހާރު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ. ހަމަގައިމުވެސް އަދި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން، ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި މި ދޭ ޚަރަދުތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑަށް ކުޑަކުރަން. ބޭރުގެ ފަރާތްތަކުން ދިރާސާ ތަފާއި މަޝްވަރާ އެއްބަސްވެ ސީދާ ސަބްސިޑީ ދިނުން ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަށަވަރުކުރާނަން ކަމެއް ވަރަކަށް އެ ކުޑަކުރުމަށް ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކައުންސިލުތަކަށް މި ދޭ 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ޢަދަދުގެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ އެ ކުރަން ގޮތެއް. 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ

އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކެނީ ގެރެންޓީސް ގޮތުގައި. އެ ކަންތައްތައް ކުރަނީ ރަނގަޅަށޯ އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑަށް މައުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތް ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ވަރަށް ގިނަ ކައުންސިލުން އެ ކަންތައް ކުރަނީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް، ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބެލެހެއްޓިގެންދަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ބޭނުމީ ފާހަގަކޮށްލަން ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާމު ބައެއް ކައުންސިލްތަކަކުން މި ހަރަދުތައް ރަނގަޅަށް ބެލެހެއްޓިފައި ވެސް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތުން 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބޮޑު ހަރަދެއް އެ ފަރާތްތަކަށް ދޭ އިރު، ނޫނީ އެ ފައިސާގެ އަދަދު ދޭ އިރު އެ ކަން ކުރެވޭނީ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ މުހިންމު ކަންތައްތަކޯ، ނޫނީ އެންމެ ރަނގަޅު އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުން ފާސް އެ ކަންކަން ކުރުމޯ ނިޔަންކާރުވުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަހަމަކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވައިދެން ޖެހެނީ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ވެސް ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް ހަރަދުކުރަން ޖެހުން ކޮން ދައުލަތް. އެހެންވީމާ، ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކުން ވެސް ކޮށް ނަގާފައި ހުރި ހަރަދުތަކޯ ނޫނިއްޔާމު އެ އަސްލު އެކަށީގެންވާ ގޮތޯ، އެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުން ދިރާސާކޮށް ބަލަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑަށް މައުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތް ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާމު އެގޮތަށް ނެރިގައި ހުރި ގިނަ ޚިދުމަތް ނަގައިގައި ހުރިހާ އެ ޚިދުމަތްތަކުން ކުޅުވާ ހަރަދުތަކުން އިތުރު އެއްޗެއް ދަށުވަމުން ދިޔަ ގޮތަކަށް ނޫން. އޭރު ހަރަދުވެ ގޮތުގައި އެ ކުރީގައި ހުރި. އެހެންވުމުގެ ސަބަބުން ހަރަދުކުރަން ވަރަށް ބޮޑުތަކުން ބަރު ބޮޑުވެގެންދާ މިއަދު ބޮޑު ދައުލަތް ޖެހިދާނެ. އެހެންވީމާ، މިހިރަ ކަންތައްތައް މި ދެކެން؛ އަދި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަންޖެހޭ އެއް ކަމަކީ ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް މި ފަހަރު ވެސް އެބަ އޮތް ބިނާކުރުމާއި ބަނދަރު ކަންތައްތަކާއި މި ކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް ހިމަނާފައި. އެއީ އެ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ކުރަންޖެހުނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވޯޓުދިން ރައްޔިތުން ސަރުކާރުގައި އެދުނުތޯ. އަދި ރައްޔިތުން ފުއްދައިދިނުމާއި ބަލައި ހުރި ކަންތައްތަކާއި ކުރުމަކީ ސަރުކާރުން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކަށް ވާތީވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ކަންތައްތައް ކުރަނީ ނޫނީ ކުރަންޖެހުނީ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ، ގިނަ ރައްޔިތުންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިމަތިވާނެ މިންވަރަކުން ކަމަށް. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުލަތަށް ލިބޭ ހަރަދާއި ނޫނީ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީއާ އަޅައިބަލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެން އެ ބާވަތުގެ ހިސާބުތަކާއި، ބޮޑެތި ކުރިމަތިލާ ހަރަދުގެ ކަމެއް ކަމަކަށް ބައެއް އިޤްތިސާދީ ބޭނުންތައް ނުދޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ރައްޔިތުންނަށް ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބަސްއަށާ ވަރަށް ރަނގަޅު ބަރަކާތްތަކާ މި ކަންތައްތައް ރައްޔިތުންނަށް އާސަންދަ ފުރުވައިދިނުމުގައި، ރައްޔިތުން ވަރަށް އިންތިޒާރާ އެކީ ވަރަށް ފަސޭހަ ގަބޫލުކުރައްވާން ކަމަކަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ގަބޫލުކުރައްވާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ހިސާބަށް އިރު ޖަވާބުގެ ކަންތައްތަކާ ބޭސް ގޮތުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކައިލަން ޖެހުނު. ޓެރިފްގެ ކަންތައްތަކުގެ ސަރަހައްދުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އާމްދަނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަރަދުތަކުގެ ބޮޑުވަމުންދާ އަޅުގަނޑުމެން ލިބޭ އާމްދަނީއާ އަޅައިބަލާ އިރު. އާންމު

ރައްޔިތުންގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ. ޑޮލަރު މި ހިސާބަށް ދަތިވާންޖެހުނީ ކީއްވެގެންތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ދިރާސާކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ލިބޭ ޑޮލަރުގެ ބޮޑު ބައި އަޅުގަނޑުމެން ލޯނުގެ ގޮތުގައި ނަގާފައި ހުރި އެއްޗެއްސަށް އަނބުރާ ދައްކާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާމުން އާދެ ބޮޑު ބައެއް އެ ދަނީ ޑޮލަރަށް. ޑޮލަރު އެ ދަނީ ލޯނުގެ ގޮތުގައި ރާއްޖެން ބޭރަށް. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަރައްޤީގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ބޭނުންވާ ބައެއް ސާމާންތައް ނޫނީ ގިނަ ސާމާންތައް މި ގެންނަން ޖެހެނީ ރާއްޖެން ބޭރުން. އެހެންވީމާ، ރާއްޖެން ބޭރުން ގެންނަ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާމު އެ ސާމާންތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޚަރަދުކުރަންޖެހި ޑޮލަރުން ކަމަށްވާތީވެ، އެ ވެސް ޑޮލަރުގެ ދަތިކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ލިބިގެންގެން ކަމެއް ކަމަށް. ހަމަހަމަކަމާއިގައި ބަޔަކު މެންމެންމަތިމެން ވަރަށްގަދަވެ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާމު އަވަސް ހިބާ ބައެއް ދިމާވެގެން ވެސް މައްގެންމެ ކަ ދިވެހި ވިޔަފާރި ލިބޭ. އެހެންވީމާ، އެ ވެސް ހަނދު ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަންތައްތަކާ ދޭ ގޮތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާއާ ގުޅިގެން ހުރި ބައެއް ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކައިގަތުމަކީ ނުވާ ކަމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ނުދެކެން. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ވާހަކަކުރަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓުގައި މި ފާއިތުވެދިޔަ ތިން އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ވަކި ޕްރޮޖެކްޓެއް މެންޝަންކުރެވި ނުހިމެނޭ، ކުޑަކުޑަ ހަރަކާތްތަކަށް ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަޅުގަނޑު އެދިގެންދަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ވަރަށް އެހީތެރިކަން ލިބޭނެ ކަމަށް. އެގޮތުން މި އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށުން ވެސް އެ ހުރި ކަންތައްތަކަށް ކޮމްޕެންސޭޝަނެއްގެ އެހީތެރިކަމެއް ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އެހެންވީމާ މި ހުރި އެދުންތައް ކުޑަކުދި ހަރަކާތްތައް ނިމިގެން ބަޖެޓުގައި ކަމަށް ލިބޭނެ. އިމާރާތާއި އެހެނިހެން ކަންތައްތައް މި އަންނަ އަހަރު ބަޖެޓުން ކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. ހޮސްޕިޓަލުގެ އިމާރާތުގެ ކުރިއަށްގެންދެވި، ހަމަގެންދެވި އަންގާ އި ހަރި ކުރެވިފައިހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޭނުން ގުޅިގެން އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ދަ ބައި ހިސާބުގައި ޕީޕީއެމް އެބަ ބުނޭ އަހަރު އިމާރާތްކުރުމަށް. އަންނަ އަހަރާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިމާރާތްތަކުގެ ބޭރު ނިމިގެންދަން ކަމަށް. ހަމަހަމަކަމާއިގައި ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޭނުން އުއްމީދުކުރާ ޕްރޮޖެކްޓެއް ފެށިގެން ވެސް އިންޑަސްޓްރިއަލް ކުރިއެރުމުގެ ފުރުސަތު ހުޅުވިގެން ދާނެ. އެ ދިޔައީ ރައްޔިތުންގެ ހުރިހާ ކަމެއް. އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރު ކުރެވިގެން ކުންފުނިތަކުގެ އެހީއާއެކު ގުޅިގެން ހިނގައިދާ ކައިރިމެންނަށް ޖެހިގެންގެން ހުރި ދިއްލިވައިވެސް ވަކި ބައެއް އޮވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކުރިއަށް ސަރުކާރުން ފާސްކުރާ ސިޔާސަތެއް ކަމަށް ހިމެނުމުން ފުރުޞަތު ލިބިގެން މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭނެ. ނިމުމުގައި ވެސް ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ފަސޭހަތައް ހިމެނުން އަޅުގަނޑުމެން ނިމުމަކަށް ގެނެސް ފިޔަވަޅު އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ފިޔަވަޅު އަޅާނެ ކަމަށް ވެސް ދަންނަވަން. ހަމަހަމަކަމާއިގައި

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދުފުޅާ އެއްގޮތަށް ތިނަދޫގައި ފްލެޓުތަކެއް އަޅަން ފެށިފައިވުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން އުފާކުރާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އަޅަން ފެށިފައި އޮތީ ފަންސާސް ފްލެޓްފަދައި، އިތުރު ފްލެޓުތައް ވެސް އެޅިގެންދިޔުމަކީ އަޅުގަނޑު ކުރާ އުއްމީދެއް. އަދި ކުރީ ސަރުކާރުން އަޅަން ފަށާފައިވާ ފްލެޓުތަކުގެ، ދިރާސާއިން ފްލެޓު ވީހާ އަވަހަކަށް ނިމުމަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޭނުން އެދޭ ކަމެއް. ފްލެޓުތަކުގެ މަސައްކަތް ކޮންމެވެސްވަރަކަށް ބަސްވެފައި އޮތް ނަމަވެސް، ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އަވަހަށް ދޭނެކަމުގެ ވަޢުދުފުޅު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ، އެ ކަމަކު އަޅުގަނޑު ޝުކުރުއަދާކުރަން. އަދި ރައީސް ޔާމީންގެ ދުވަސްވަރުގައި އިމާރާތްކުރެވިފައިވާ ފްލެޓުތަކުގެ ޚަރަދުވެސް ވަރަށް ބޮޑު ދަރަނި ގޮސްފައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރުންމިހާރަށް ވެސް އެ ފްލެޓުތަކުގެ މަސައްކަތް ނިންމައި، އެ ރަށުގައި ދިރިއުޅުއްވާނޭ މީހުންނަށް ހަވާލުކޮށްދެއްވުމަށް، ހަވާލުކޮށްދެއްވާ ގޮތަށް ކުރިއަށް ދިޔުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް ކަމެއް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ރައީސް ޔާމީން ދުވަސްވަރު ތިނަދޫގައި އުމުރާނީކޮށް ހިއްކާފައި އޮތް ބިމުގައި އަދި މިހާރުވެސް ނަރުދަމާއާއި، ފެނާއި، ކަރަންޓު ލިބިފައި ނުވާތީވެ، އެ ބިމަކަށް އެ ބަދަލުވާން އެކީ މީހުންނަށް އެކަމުގެ ދަތި އިންތިހާއަށް ފުރުސަތުނުދޭ. ހަމައެއާއެކީގައި އެ ތިނަދޫގެ މަގު ހުރިގޮތުން ދިޔުމަކީ ވެސް އެ ތަނަކަށް ބަދަލުވާން އެ ތަކުރާރުކޮށްފައި ތިނަދޫގެ ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވެފައިވާ ވަރަށް ބޮޑު ދަތިކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތައް ފުރަގަހަކަށް އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަ ދަންނަވައިލީ، މިއީ ތިނަދޫގެ ރައްޔިތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކައިރިން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމަކަށް ވީމާ، މި ކަންތައްތައް ކަންތައްތަކަށް ފަރުވާދެއްވުން. އެހެންވީމާ، އެ އަސްލުތަކާއި މަތިން އަޅުގަނޑު އެ ކަން ކުރީ. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ރަށެއްގައި ރައްޔިތުންނަށް ވެސް މި ކަންކަމަށް ވަރަށް ބޮޑު ބޭނުންތެރިވާނެ ރައްޔިތުން ކަމަށް ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުސަތަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަދިވެސް އެއްފަހަރު އަޅުގަނޑު ހަނދުމަފުޅުކޮށްދެއްވަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ މަޖިލިސް ނިމޭ އިރު ފުރުސަތަށް އެދުން ބަންދުވެގެންދާނީ ބަޖެޓު ވާހަކަދެއްކުމުގެ. އެހެންވީމާ، އެ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑު އެދެން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން ބޭނުންވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މަޖިލިސް ނިމުމުގެ ކުރިން ފުރުސަތު އެދިވަޑައިގަތުމަށް. އަދި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން މިހާރު އެދިވަޑައިގެންފައި ތިބި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ޗޭމްބަރަށް ވަޑައިގަތުމަށް ވެސް ދަންނަވަން. ތެރޭގައި ތިއްބެވީ ވަރަށް މަދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނެވެ. ވެރިކަމުގެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެއްވެސް މެންބަރަކު ނެތްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން ހިތާމަޔާ އެކު. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އެދެން ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް މަޖިލީހުގެ ޗޭމްބަރަށް ވަޑައިގަތުމަށް. ދެން ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ ގަމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ނަޝީދަށް.

ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫސުފް ނަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ މި ބަޖެޓަށް މުހިންމު ދެކިން ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަންވެގެން. ގަމު ދާއިރާގެ ގަމާއި މުންޑޫއާ ދެ ރަށުގެ ރައްޔިތުންގެ ވެސް މުހިންމު ކަންތައްތަކެއް އެދުމަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ގަމު ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލުގެ އާ އިމާރާތުގެ މަސައްކަތަށް ފެށޭނޭ ގޮތަކަށް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން ދިއުމަކީ ގަމު ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. ހަމަ އެގޮތުން ގަމުގެ އުތުރުކޮޅުގައި ހަދާ އާ ބަނދަރުގައި، ސްޕީޑްބޯޓް ކޮމްޕްލެކްސްގެ މަސައްކަތް ވެސް މި އަހަރު މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ހިމެނިގެން ދިއުމަކީ ގަމު ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. ހަމަ އެ ގޮތުން މުންޑޫގެ އިންޖީނުގެ މިހާރު ހުރި ސަރަހައްދުން ނަގައި އެހެން ބިމަކަށް މި ރީ-ލޮކޭޓްކުރުމުގެ މަސައްކަތް ވެސް މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ކަނޑައެޅިފައިވުން އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް. މުންޑޫގެ ބަނދަރުގެ ނުރު ބަދަލުކުރުމާއި، މުންޑޫގެ ބަނދަރު ބަޖެޓުކުރުން ވެސް އެއީ މުންޑޫގެ ރައްޔިތުންގެ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގަމުގައި މިހާރު ފިޔަވައި ހުރި ހައްސަނީގެ މަދަރުސާއި ސްކޫލް، ދެ ސްކޫލުގެ އާ އިމާރާތުގެ މަސައްކަތް މިހާރުން ވުރެ ބަހުން ސްޓޭޖު އަވަސްވުން ގޮތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓްކޮށް ކަމުގައި ދަންނަވަން. އަދި ބާއިރުން ހަމަ ގަމު ޖިފިލާރި އެމް.އެން.ޑީ.އެފް، ކައްދުކަރި މިބޭ ސިވިލިއަނުން ބޭސް ބަނދަރުވާ ބަހައި ކުޅިވަރު ކުޅެވުން ފިޓްކަރް ޖިމްނޭޝިއަމް ބޯނަސް ބިން މަސައްކަތްކުރަމުންދާއި، ބައެއް ފިހާރަތަކާ ޖިމްނޭ ފ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ނެރެން ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު ކަމުގައި ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަދު ސްކޫލްތަކުގެ، ހުސްޓޭޖަން ބޭނުންވާ އިންޑަސްޓްރިއަލް ބައެއް ފިހާރަތަމައި ލ ވަމައި ބޭނުންވާ ކަމެއް ބޭނުންވާ ބިމަށް ވެސް ހަމަ ބޭނުންވާ ކަމަކީ ވެސް މި ކަންތައްތަކެއް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާކަން ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން، ހަމަ އެ ކަމަށް ޝުކުރު ވެސް ދަންނަވަން. އަދި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، ކުނިކަހާތަކުގެ ނަރުދަމާއި ފެން މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އޮތަސް ވެސް، އޮތުމަށް، އަދި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޝާކިރު އެ ވާހަކަ ދެއްކެވި މަސައްކަތްތަކުގެ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލީ ފަޒާދަށް.

ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ފަޔާޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގައުމުގެ އިގްތިސާދީ މުސްތަގްބަލާ ސީދާ ގުޅިފައިވާ ވަރަށް މުހިންމު ލިޔުމެއް. މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރު އަޅުގަނޑަށް، އަޅުގަނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ، ކަންކަމާއި އަދި ހަމަ އެއާއެކު ފުންކޮށް ވިސްނައިލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކުރިއަށް އޮތް 2027 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ 59.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި ހިސާބު 2026 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ވުރެ 4.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] ބޮޑެވެ. [illegible] 43.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއިން ދައުލަތުގެ [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ [illegible] 59 ބިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] 75 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަދި 85 ބިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] ޖީ.ޑީ.ޕީގެ [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ [illegible] 43.2 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ [illegible] 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] 0.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ. [illegible]

ބަޖެޓު އެބަ ބައްޓަންކުރަން ޖެހޭ. މި ސިޔާސަތުތަކަށް ކަނޑައެޅިގެން މިކަމާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކޮށްގެން
ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި މި ދައުލަތް، ދައުލަތުގެ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ހޯދަން ބޭނުންވާ ތަރައްޤީގެ މަންޒިލާ ހަމައަށް ވާސިލުވުމަކީ ނާދިރު ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ
އިންވެސްޓްމަންޓަށް 8.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވާ އިރު އޭގެ ގޮތަކަސަރާކަން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ އަންނަ
އަހަރުން ތަފާތުކާ ތޭރަ ނުވަތަ ސާދަ އިންސައްތައިގެ އަދަދެވެ. ދަރަނި ކުޑަކޮށް ޖީ.އެސް.ޓީ.އާއި.ޖީއަން ކުރާ ހަރަ ބޮޑުވެން
މަގެއް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މިސްރާބު ހިފެހެއްޓޭ. އެހެންނޫނިއްޔާމު އަޅުގަނޑުމެންގެ މުސްތަޤްބަލު އުޖާލާއި ނުވާނެ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާޒީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދިޔައީ ކޮންމެ ބަޖެޓަކާ އެކު އިތުރު ޚަރަދުތަކެއް
ތަޢާރަފުކުރުން ދިޔަ ގޮތަށް. އެހެންނަމަވެސް، މި ބަޖެޓުގައި އާއްމު ހޯދުމަށް އާ ޚަރަދުތައް ނުވަތަ ޚަރަދުތަކުގެ އަދަދު
ބޮޑުކުރުމުގެ ނުހިމެނޭ ޚަރަދު ޕްރައިމަރީ ޑެފިސިޓް ހިމަނާފައިވާ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ޚަރަދު ބޮޑުކުރުމުގައި
އެ ޚަރަދުތަކަށް ތަޢާރަފުކުރުމަކީ ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެކަމަކު އެ ކަން ކުރަންޖެހޭނީ ޚަރަދު ދައުލަތަށް ފާހަގަކޮށްގެން
ތަކުރާރުކުރަން ނުވާ ގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ފެނިގެން ދިޔައީ މާލީ ކުރީގެ ވަގުތީ ޚަރަދުތަކެއް ޚަރަދުގެ
ނިޒާމަށް ބޭނުމާ ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް، ޚަރަދު ކުޑަކުރެވޭނެ މިންވަރަށް އެހެން ޚަރަދުތަކުގައި ވެސް ކުރިއަށް ނަގާ ޚަރަދުގެ
އަދަދުތައް ބޮޑުކުރަމުންދިޔަ ގޮތަށް. އެއީ އެކަން ކުރަންޖެހޭ ގޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ޚަރަދު ބޮޑުވާ
ބޭނުން ނަގަންޖެހޭ އެއްކޮށްހިފައި ބަދަލު ގެނެސް ކަމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ގޮތްތަކެވެ. މިސާލަކަށް ދެވަނަ އަހަރުގެ
ފުރިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުމާ ސިޔާސަތު ގެނެސް، ޖެހިގެން އައިސް އަހަރު ޖަހަވައިފި އެކަކު
ފުރިގެން އެއަށް އަދަދުކުރާ ގޮތުން ހަމަ ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ހިންގުމުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމާ ތަޢާރަފުކޮށް
ތަޢާރަފުކުރުން އަދި މިހާ ކަހަލަ ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކަށް ވެސް އެ ކަހަލަ ތަޢާރަފުކުރުން ވަރަށް ގިނަ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެން ކުރީ އެ ކަންތައް ފާޅުން ފެނިފައިވާ ނޫން. އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްތަކުގެ ހިސާބު ފާހަގަކޮށްފައިވާ އިޤްތިޞާދު
ހަރަކާތްތަކުގެ ހިންގުމަށް މަސްދުވަސް ކުރިން ދައުލަތުގެ އިދާރީ ސަރުކާރުގެ ފިސްކަލް ސިޔާސަތުގެ ކަންކަމާއި
ބައްޓަންކުރަންޖެހޭ. އެހެން ކަމަށް ކުރިމަތިވެގެން ނުހިމެނޭ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާ އާދަދުގެ އިމުގައި ނުވާނެ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރާ އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ އުފާކުރާ އެއް ކަމަކީ،
މިހާރު އަހަރަކު އެއް މިލިއަން ރުފިޔާގެ އާމްދަނީ ލިބޭ ފަރާތްތަކުން ޖީ.އެސް.ޓީ.ގައި ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ބަދަލުގައި
ޖީ.އެސް.ޓީ.ގައި ރަޖިސްޓްރީކުރަންޖެހޭ ތްރެޝްހޯލްޑު 1.5 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް ބަދަލުކުރުމަކީ ކުދި ވިޔަފާރިވެރިންނަށް
ހިތްވަރުދިނުން ގެންގުޅުން ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން އެދުނީ އަދި މި އިޞްލާޙުތަކުން، މިއަށް ފޯމު ވަކި
ބޮޑުކުރުމާ ދިޔައީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރުދަނާކުރުން އާދައިގެ އަދިއުޅޭ
ބޭރުފައިސާއަށް ނެތް ފާހަގަކޮށްފައި ކަންތައްތައް ހިމެނޭ. ހަލުވިން ސަލާމަތް 2026 ވަނަ އަހަރު ދުވަހު ރިޕޯޓްތަކުގެ

ބީ.އޯ.ކިއުއަށް ވެސް މިހާރުގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ޚަރަދު ބޮޑުވެ، ދުނިޔޭގެ އިގްތިސޯދަށް މި އައި ބަދަލާއި ތަކެތީގެ އަގު އުފުލުމުގެ ނިސްބަތުން އެ މަޝްރޫގެ އެ ބީ.އޯ.ކިއުއަށް ރިވިއުކޮށް، އެ މަޝްރޫގެ އެ ކޮށް، ޓެންޑަރު އެ މަޝްރޫ ހަރަދުން އެދިފައިވާ ގޮތަށް ހުށަހަޅާ ޒަމާނުން އާ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ. މި ދެންނެވި 2026 ވަނަ އަހަރު ދޫކުރި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގައި އެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ނުވި އަދަދަށް ވެސް މިހާރު އެ އެޑްވާންސްތަކާ ގަޑުމަތުގައި، ނުވަތަ އެއްބަސްވުންތަކުގެ އަގަށް އެ އައި ބަދަލު އަލުގަނޑުމެން އެ ޕްރޮޖެކްޓް އިތުރުކުރެވުނު ސަރުކާރު އެ މިހާރުގެ ދެއްކުމަށް ނިޔާ އިންޖީނިއަރިންގެ ބަޖެޓުން ދުރުގައި ކަމެއް ކަރުދާހު އަޅުގަނޑު ދެކެން. ޕީޑީ ނުވި މީހުންނަށް، އެ މިންވަރުގެ ގޮތުން ނިސްބަތުން ސަރު ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި އެކުލެވޭ ދުރުގެ ކަމެއް އަޅުގަނޑު ދެކެން މި ޕްރޮގްރާމް އެހެންނަމަ،

2026 ވަނަ އަހަރު މި ދުވަސް ހަރުދަނާ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ވެސް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. ހަމަ ސަރުކާރު ފަންޑުން މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރުދަނާ އިންވެސްޓްމަންޓް ގެންދަވާ ދުރުދުރުން ބަޖެޓްކުރިއަށް އަދިވެސް ޕްރައިވެޓް ހިސާބުގެ ރުފިޔާ ދައްކަން ފަރާތްތަކަށް މި ބަޖެޓުން ދިނުމަށް ހިމެނިފައި. ފައިސާދައްކާ ފަރާތް ވެސް ސަރުކާރުން ހަމައެއާއެކު ސަރުކާރު ފަރާތުން ދިނުމަށް ފެށުނު އެއްގޮތަކީ ސާފު ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެބަ ބޭ. ދަތިކަމުގައި ސަރުކާރުން ދައްކަނީ ބޮޑު ސަރުކާރުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ ޖަމާކުރުމަކީ ކުރިއަށް ދެވޭ. މިކަމަށް އަދާކޮށް މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް އަތޮޅުތަކުގެ ޝަރުތުތައް ދެއްވިއްޖެއެވެ. އިއްޔެއްގެ ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގައި 10.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިލޭ ސަބްސިޑީއަށް ހާސިލްކޮށްދޭން އެބަ ވޭ. ހަރުދަނާކުރުމަށް ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ ބޮޑެތި ހިދުމަތްދޭ ނިޒާމު ކުރިއަރަން ދޭނީ ތަރައްޤީ ބޮޑު ގުޅުމަށް އެހީތެރިކަން ސަބްސިޑީ ހޯދުމަށް ހާސިލްވާ ނޫން. އަދި ތަރައްޤީ ބޮޑު ބޮޑެތި ޖަމާ ހޯދޭ ވެސް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރުކާރުން ޕްރޮގްރާމްތަކަށް ހުސްޕީޖަދު ޖާސްޕީޖަކުރި ހިމެނޭ ބޮޑެތި ޖަމާކުރުމުގެ ދަށުން ސަރުކާރުން ކުރިއަށް ދެވޭ. އަދި އާއްމުއާއްމު ސީޕީ ހިދުމަތް މިހާރު ވަނީ ދޫކޮށްފައި. އެމް.އާރު.އަޔުގެ ހިދުމަތް ދިނުމަށް ސަރުކާރުން ކުރިން. ތަރައްޤީ ބޮޑުބޮޑު ތަނުގައި ބިލްތަށް ތަންކުރު ސީޕީ ހިދުމަތުން ދިނީ. އަދި ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ އިގްތިސޯދީ އެކު ބޭ ހަރަކާތްތައް ގެއްލުން ކުރިއަށް ފޮނުން، ގެއްލުން ކުރިއަށްދާ ޕްރޮގްރާމްތަކަށް ދިމާވާ ހިމާޔަތް ހުރިހާ ސަރުކާރުގެ ތިބޭ ގެއްލުން ކުރިއަރުވާ ޖީ.އެސް ބޮޑުތަކުން ބުނެދެން މި ސަރުކާރުން ކުރިއަށް ދަނީ ސަރުކާރުގެ ވެސް އަތޮޅުތަކަށް ސާފުކަމަކީ އަދާކުރަން. އިއްޔެއްގެ ރައީސް؛ ހިމެނޭ ތިމާވާ އެއްގޮތް ބޮޑު ގޮތްޖެހުމުގެ ތަރައްޤީ ތަރައްޤީ ޖާސްޕީކުރިން ނިޔާފަން. މިނިސްޓަރުން ތަރައްޤީ ޖާސްޕީކުރިން ހަރުކަށިކަމުގައި އަތޮޅުތަކުގެ މިހާރުގެ ހުރި ޓޫރިސްޓް ފަޅުރަށްތަކާ ހުރި ގޮތްޖެހުމަށް ބަޔަކު، އެ ކަނޑައެޅިއްޖެ ސަރުކާރުގެ ސަބްސިޑީތަކުގެ އަހަރު ދާއި. އިއްޔެއްގެ ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގައި 136.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ބެހެއްޓީ ދާއިރާތަކުގެ ހިމެނުމުގައި އަހަރު ވޭ. ތަރައްޤީ ބޮޑުތަކުގެ ދަރުމަވަތި ތަރައްޤީ ޖީ.އެސް މިބޮޑަށް ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ޖީ.އެސްގެ މުސާރަ ރިވިއުކޮށް، ޖީ.އެސް ހިސާބުން ހިނގާނެ ގޮތުގެ އުސޫލެއް އެބަ ވޭ. އުޅޭ މުސްތަގުބަލު ބިނާކުރާ އެތެރޭގެ ހަރުދަނާ ތަރައްޤީކުރުމަށް ކަންތައް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ހިލޭ ދެކި ޖީ.އެސްގެ

މަތީ ތަޢުލީމުގެ ލޯނު ހަ ސަތޭކަ ފަންސާސް އެއް މިލިއަން ރުފިޔާ އަހަރު ބަޖެޓުން ޚަރަދުކޮށްފައިވޭ. މިހާރު މިކަން ކުރެވެނީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތުގައިތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ބަލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާޒީގެ ސަރުކާރުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދިޔައީ ހަމައެކަނި ސަރުކާރު ފަންސަވީސް ކުރިންނަން ހަމަހަމަކަން ދެވިފައިވާކަން ކިޔަވައިދިނުމުގައި ލޯނު ދޫކުރި ފުރުޞަތު ކޮންމެފަރާތަކަށް ބާއްވައި، އެއީ ފުރުޞަތު ކުރުމުގައި އިމްތިޔާޒު ވަނީ ދެވިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގައުމަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތަކެއް ގާއިމުކުރާ އިރު އެހީ ގައުމުގައި ހ ކަމުގައި ބޭނުންވާ މިންވަރަކީ ހ ކަން ކުރަން ޖެހޭ. ހަމަ ސަރުކާރު ވަރަށް ގިނަ ސަރުކާރުން ބޮޑުނިލަވެރި ހިނގާ ދަރިވަރުން ސަރުކާރު ދިރިއުޅުއްވާތީ ބޮޑުކޮށް އިދާރީ ދަނޑިވަޅު އަޅުގަނޑުމެން ނެގުން. ވަޒީފާއާ ރާއްޖޭގައި ފޮނު ދުރުކުރެވިގެން، ބައެއްފަހަރު ހާސިލުކުރަމުން ކޮންމެ ދުރުކުރެވިގެން ނުނިމުނު އަޅުގަނޑުމެންގެ މުސްތަޤްބަލު އެބަ ނުވާނެ. މިސާލަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޕޮލިޓިކަލް ޕާޓީތަކުގެ މި ތެރޭގައި ވިސްނަމުން ކުރިއަށް. އެ ދިވެހިރާއްޖެ ކުރިއަށްދާނެ އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަ ދައްކާއިރު ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުން ކުރަންޖެހޭ އެ ދިވެހިން ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތަކާ އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ކުރިއަށް. އެ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަތުން ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް. ވަޒީފާ ހޯދުމަށް އެ ދިވެހިން ސިޔާސަތު ކުރިއަށް ދިއުމަށް ޖަހައިފި. ދިވެހިންގެ ދަރިންގެ ފުރުޞަތު ހޯދުމަށް ވަޒީފާ ސަރުކާރުން ކަމެއް ވީތީ މަސައްކަތް ކުރަން. ކުރިއަށް ދާނެ ޚިދުމަތް ޤާއިމު ކޮށްދޭން. ވަޒީފާ ފުރުޞަތު ދިވެހިން ބައެއް. އެއީ ބޭނުންވާ ދަރިވަރުން ފަދަ އިޤްތިޞާދު ހިއްސާކުރާ ދިވެހި ދަރިންގެ ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ ވަގުތު ދަރިވަރުން އަށް ޚިދުމަތް. ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތަށް ވީ ސިޔާސީ ފިކުރުތައް ކުރަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފާއިތުވި ފަސް އަހަރު ދުވަހު ސަރުކާރުން ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް ތަޢުލީމުގެ ފުރުޞަތު ދިނީ ކީއްވެތޯ؟ ދަރިވަރުންގެ ދުވަސް ރަނގަޅު ދިވެހިން ތިބީ ކިޔަވަން 45 ދުވަހުން ޗެކްކުރަން ޖެހޭ ހަމަކަށް. ކޮންމެ ކިއްސެއް ވަޒީފާ ހޯދޭތޯ؟ ދަރިވަރުންގެ ފުރުޞަތު އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތުގައި ބޭނުން ހ ކުރެވޭތޯ؟ މިއީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިލަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ދުވަސް ދަރިވަރުންގެ ހިސާބު ހ އަދި ވަޒީފާގެ ގޮތުގައި ހިންގާ އަޅުގަނޑު މި ދަރިވަރުން، މިސާލަކަށް ގޮތުގައި ދަރިވަރުންގެ ޕްރޮގްރާމް މިހާރު ގެނެސްދީފައިވާ ކޮންމެ ގޮތެއް ހ މިހާރުގެ ވަޒީފާގެ ބަޔަކު ވަރަށް ދަރިވަރުން ކާމިޔާބު ހ އިތުރު ހ ކަމަށް ދިރިއުޅެމުން ވަކި ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ހިސާބުކޮށް ފެނިގެން. މިސާލަކަށް ގޮތުގައި ދަރިވަރުންގެ ސަރުކާރުން ކޮންމެ 8 ހ ގޮތުގައި ހަމަޖެހިފައިވާ ފުރުޞަތު. ހ 8 އަހަރު ދުވަހު ބޮޑުކޮށް ހ މިހާރު ހ ވަގުތު ދިރިއުޅެމުން ޗެކްކުރަނީ ކުރިއަށް ގޮތުގައި ފެށިގެން. އަދި ހ މިހާރު ޗެކްކުރަނީ ކުރިއަށް ދިރިއުޅޭ ދަރިވަރުންގެ މި ހަމަ ކޮންމެ ދަރިވަރަކު، ދިރިއުޅޭ ދަރިވަރުންގެ މި ސަރުކާރު ކޮންމެ ދުވަހަކު އިންތިޚާބު ހަމަޖެހިފައިވާ ވަޒީފާ އަށް ކިޔަވައިދެނީ. އެއީ ވަޒީފާ ހޯދުމަށް، ޖަވާބުދާރީ މިހާރު ހ ދިރާސާކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރަން ބައްލަވައިގަންނަ ގޮތުގައި ގޮތް ކުރިއަށް ދަރިވަރުން ދިރިއުޅޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުން ދަރިވަރުންނަށް ދޫކުރާ ލޯނު އެއް ކުރަން ސަރުކާރުން ބޮޑު ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުގައި ކުރަން ޖެހޭ. ދަރިވަރުންގެ ދިރިއުޅުން މި ގައުމުގެ ޒުވާނުންގެ ސްކޮލަރޝިޕް ބަދަލުކުރުމަށް ކުރަން ޖެހޭ.

މިއީ އެއްގޮތަކުން އަޅުގަނޑުވެސް ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެއީ ދައުލަތަށް ނުލިބޭ އާމްދަނީއަކަށް އަޅުގަނޑުވެސް ބަލާސާފު ހިޔާ ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދީ ކޮށްދިނުން. މިއީ ވަރަށް ދެރަ ހިތާމަވެރި ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަބްސިޑީއަށް ބަޖެޓާ އިތުރު ތެލާއި އަދި އާސަންދައާ އެހެނިހެން ކަންކަމަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ޚަރަދުތަކެއް އެބަކުރޭ. ތެލަށް ކުރާ ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަކީ މި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތެއް. އެހެންނަމަވެސް، ރާއްޖެތެރޭގެ ރަށްރަށުގައި އަދިވެސް ރަސްމީކޮށް ސޯލާ ޕެނަލްތަކާއި ހަރުކުރުމަށް ސޯލާ ދިރުމަށް ހުރަހެޅުމުން ސޮފްޓްލޯނާއި ނުވަތަ ގްރާންޓެއް ދީ ޖަވާބެއް މިހާރު ޗާޖު ކުރޭ. މިއަކީ އެއްވެސް ސަރުކާރެއްގައި ސިޔާސަތުތަކަށް ދެކޮޅުޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. ސިޔާސަތުތަކަށް ވަރައިޖެހުން އެބަޖެހޭ. ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި، ތެލަށް ކުރާ ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި އެބަޖެހޭ އާންމު ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެ ރިނިއުއަބަލް އެނަރޖީއަށް އެ މީހުންގެ އަމިއްލަ އިންވެސްޓްމަންޓްތައް ހުރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބެން. ހަމައެކަނި ސަރުކާރުން ނޫން އެ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހާރު ފަސް ހަރުކަށި ބިމުގައި އަޅުގަނޑުވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނޑު ފަސް ހަރުކަށި ބިމުގައި ހިންގަމުންދާ ކުޑަކުދި ވިޔަފާރި ބަނދަރުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން އެހެން ވުރެ ބޮޑު ބަނދަރުތަކަކަށް، ފަސްދުވަރަސް ހަރުކަށި ބިމުގައި އެ ބަނދަރު ބަދަލުކޮށްދޭ ސާދަ ސަތޭކަ މީޓަރުގެ ޕްލޮޓެއް ހިލޭ ބަނދަރު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް ދިވެހި ސަރުކާރުން އަތް ހިންގާ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެއީ އިގްތިސާދީ ވަރަށް މުހިންމު ކަންތައްތަކެއް. މިހާރު ސާފު ނުވާތީ ވިލި ދުވަހުން ހުސްކުރުވާ ބޮޑު ތިންހަތަރު ދުވަހުން ހުސްކުރުވާ ކަމަށް ވަންނާނީ އެ ބޮޑުތަކުގެ ދަތުރު ހަރުވިލު، ފުރަތަމަ ކުރުވަނީ ހިނގައިދާން. އެކަމަށް ތަކެތީގެ އަގު ކުރުމުގައި ފުރަސަތުތަކަށް ފިޔަވާލެއް ޖެހޭނީ. 2027 ވަނަ އަހަރަކީ ތާރީޚީ ޤާނޫނުއަސާސީ އަހަރެއްގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަރަށް މުހިންމު ބަޖެޓެއް ކަމެއް. އޭރުން ލިބޭ ޓެކްސް އިތުރުވެގެންދާނެ. އިގްތިސާދީ ގޮތުން ފާހަގަކުރަން ހަމަ ވަރަށް އިތުރުވެގެން. ދައުލަތަށް ލިބޭ ޓެކްސް އިތުރުކުރުމަށް ހަމައެކަނި ޓެކްސް، ޓެކްސްގެ އަދަދު ބޮޑުކުރުމެއް ނޫން. ދައުލަތަށް ލިބޭ ޓެކްސް ވެސް އިތުރުކުރުމަށް ޓެކްސް ބޭސް ފުޅާކުރުމަކީ ކޮންމެހެން މުހިންމު ކަމެއް. ސަރުކާރުން މި ގެންގުޅޭ ސިޔާސަތަކީ ވިޔަފާރިތަކަށް ގެއްލުން ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކަށް ތަރުޖަމާކުރެވޭ ކަމުގެ އަރުވަން ދިގުޖެހޭ. މި ބަޖެޓުން ބަޖެޓަރީ އިތުރު ހަރަދު އެސަރުކާރު ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު އިސްކޮށް ދުށްނު ބަޖެޓުގެ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުވެސް ވަރަށް ބޮޑު ބަޖެޓެއް ދޫކުރެއްވި ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ތާޒާ ސަބްސިޑީއަށް ދާން އަޅުގަނޑުވެސް ދާން އެބަ ޖެހޭ. ގެބަތި ޕެންޝަނާއި، އިތުރުކުރުމުގެ ދި ފައިސާއާއި، ބޯކާރު ގޮތުގައި ޚަރަދު ކުރުމަށް ފައިސާ މަދުކުރުމުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރަން އަޅުގަނޑުވެސް އެބަ ޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފުލުހުންނާއި ދަ ބަނދަރަށް ދޫކުރި ވަށްދަނާޅާ، ފުލުހުންނަށް މަޑުމަށް ތަރައްޤީކުރުމުގައި މި ސަރުކާރުން ކުރިއަރާ ދިރާ ފުސް ދިނުމާ ފުސް މިނޑީގެ މަދުތަކުން ދުއްވައިދާ ފުލުހުންނަށް ހަސްޕިޓަލްގެ ފުރަރަ ދަނޑުގެ ހިލޭކޮށް ހޯދުމުގެ ޝަރުޢީ ފިޔަވަލް ފުލުހުންނަށް ދަރަތަކުގެ ދިދައިގައި އިންތިޒާމު ބޭޑު. އަދި މިހާރު

އަރަމުންދާ ހަރަދު ސަޕޯޓަކަށް ވުރެ ގިނަ ކުދިކުދިން ކުދިކުދިގައި، ދިމާ އެ ތަންތަނުގައި ދިރިއުޅުމުން، ފުރުސަތުތަކާ ސޮފްޓްވެއަރގައި ކުރެވިފައި، ސިސްޓަމްތަކުގައި ބަދަލުކުރުމުގައި ދިރުވައި، ސްކޫލްތަކާ ގުޅުވައި ސްކޫލްތަކަށް، އިނގޭ ކޮމްޕިއުޓަރސްގައި ކުރިއަށް ކުރުމަށް ޖާގަދިނުން ދިރުމުންދާ ހަރަކާތް. ނިންމައިލަމުން ވެސް މި ބަޖެޓަކީ، މި ބަޖެޓުގެ ދަރަނި ފޯރުކޮށްދީފައި އާމްދަނީ ކުރަންވާ ސަރުކާރުން ހަރުދަނާކުރެވިފައިވާ ސިޔާސަތުތަކަށް އަޅުގަނޑު ވަރުބަލި ހާސް. އެގޮތުން ޓެކްސް ބޭސް ފުޅާކުރުމާއި، އިދާރާތަކުގެ ޑިޖިޓަލައިޒޭޝަން ބޮޑެތި އާޓިފިޝަލް އިތުރު ކުރާ، އަދި އިތުރުކުރަން ހަރަކާތްތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގައި، ބަދަލު ކުރާ ހަރަދު ކުރެވިދާނެ ކަމަށް ފިޔަވަޅުއަޅަމުން. އެހެންނަމަވެސް، ދަރަނި ފޫބެއްދުމަށް ހަރަދުކުރުމަށް ފަހު މިހާރު ދަރަނި ދައްކަމުން ދާ ޤައުމެއް. މިގޮތުން ދުވަސްތަކުގައި ބޮޑުގެ އިތުރުވުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުން ދަނީ، އެ ގޮތުގެ މަތިން ހުރިއަށް ދާން އުޅޭތީ. ނިންމައިލަމުން ވެސް ދަންނަވާނީ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. ނަމަވެސް މިއީ ހަމަގައިމު ހުރިހާ ކަމެއް، އިސްލާހު ނަންބަރާއި، އަދި ދަރަނީގެ ދަންނަވާލަން ސަރުކާރުން ހަރުދަނާ ސިޔާސަތުތަކާއި ދަރަނި ކުޑަކުރުމުގެ ވިސްނުން އަދިވެސް އުޅޭ ފުރުޞަތު މުސްތަޤުބަލުގައި ދިނުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަދިވެސް އެއްފަހަރު ދަންނަވައިލަން ވަރަށް ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އަދިވެސް ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގެން އެބަ ތިއްބެވި. އެހެންވީމާ، ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ފުރުސަތު ނުދިނީ އެކަހަލަ ވާހަކަތައް ދެއްކުމުގެ ފުރުސަތު ނުލިބޭނެ. މެންބަރުން އަދިވެސް ފުރުސަތަށް މިދަނީ ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި! މިއަދުގެ ނިޔަލަށް އަޅުގަނޑުމެން ފުރުސަތު ބަންދުކުރަން ވާނެ. އެހެންވީމާ، އަދިވެސް ބަޖެޓާބެހޭ ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފުރުސަތު އެދިވަޑައިގަންނަވާތީ. ދެން ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަމީން ފައިސަލަށް.

ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަމީން ފައިސަލް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރާ އިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރީ އަހަރުތަކާ ވެސް އެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓް ސިފަވަނީ ހަޤީޤަތުގައި މި ސަރުކާރުގެ ވަޢުދުތަކާ އެއްގޮތަށް ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި އިނގޭ. މިއީ ވަރަށް ބޮޑު ސަރުކާރެއްގެ، އަދިވެސް ތަރައްޤީގެ ހަމަގައިމު އަހަރެން މި ގައުމު ދެވިގެން ދިޔުމަށް އެއް ގުޅިގެން ބަޖެޓް ސިފަވަނީ ބަޖެޓް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

އަޅުގަނޑުމެން މިއަދާ ހަމައަށް އައި އިރުގައި 2025 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅަމުން، ނޫނީ 2025 ވަނަ އަހަރުގައި އާރުގައި ބުނަމުން އައި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތަފުސީލު ނުލިބުނު އެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް އެކަށީގެންވާ ވަރަށް އެ އަދަދަށް ޖުމުލަކޮށް ބަޖެޓުގައި ޖަހައި އެކަން ނިންމަންވެގެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި 2025 ވަނަ އަހަރުގައި ބާރާބަރި ނިމުނު، ނޫނީ ވަރަށްވުރެ ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތަކުން ވެސް ނިމުނު ޕްރޮޖެކްޓުތަކުން ނުވެ އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. އެކަމު ޖުމުލަކޮށް ވަކިވަކިން ވަރަށް ކުޑަ އަދަދުތަކެއް ޚަރަދުތައް ނޫނީ ދާއިރާތަކުގައި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ޖަހާފައި ހުރިހާ ނިންމާލި ޖުމުލަކޮށް ޖަހާފައި، ބަޖެޓުގައި ގަސްދުކޮށް އަދަދު ޖަހައިގެން އައި ބޭފުޅުންގެ މި 25 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ނިމުމުން ދިޔައިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާއަށް ފިޔަވަ މި ބުނަނީ. ޖެހިގެން އައި އަހަރު 2026 ވަނަ އަހަރު ބުނި ނުނިކާ، މިފަހަރު އެ އަދި، ބަޔާނު ކޮށްފައި ބުނި މިފަހަރު މިސްކިތް ހަދާފައި ޖުމުލަކޮށް ދާއިރާތަކާއި ވަކިން، ރަށްތަކާއި ވަކިން، ނޫނީ ސަރަހައްދުތަކަށް ވަކިން ނުވަތަ މި އޮތް އިތުރުވެފައި ޚަރަދުތަކުގެ ތަރައްޤީގެ ސަރުކާރުގެ ޖާގައަށް ހިމަނައިގެންފައި، އެ ބޭފުޅުންގެ ވާހަކައިގައި ދަށް ކަމުގައި ބޭނުންކުރާ ހަމަ ކަން އެ ކަން ބޭނުންވާކަމެއް ދެއްކި ނުވެ އައިސް. ކަނޑައަޅާ އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. ވަކިވަކިން ވާހަކަދެކެވިން. ވަކިއިގެން ނުވަތަ ވަޑައިގެންފައި ދެން ގޮތުގައި 9 ޕަސެންޓުގެ، ޗައިނާއިން 6 ޕަސެންޓް، ޔޫރަޕުން 10 ޕަސެންޓް، ބިރިޓަނުން 8 ޕަސެންޓް، ޖަރުމަނުން 9 ޕަސެންޓް އެބަ އޮތް ހިސާބުތަކުގެ ދެކުނުގައި ދަށް. އަޅުގަނޑުމެން ބަޔަކު އެބަޖާ މި ވަކިވަކިގެ ބަޔަކު ބަޔަކުގެ ކަނޑައަޅާ ވާހަކަތަކުގެ ވި އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. އިންޑިއާ، ކަނޑައަޅައިތީ ވެ. އެހެންވީމާ، މި 3 އަހަރު ބޮޑުގައި މިއަދާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެން 173.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި އަހަރުގެ ނިޔަލަށް މި އުސްވަނީ. 52.8، 56.5، 64.2 މި ނިސްބަތުން ފަދައިގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޔަކަށް މި ޖާނަ މީނަ ބޭނުމީ އަދަދުތަކުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަނޑައަޅައިތީ ވެ އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. ޓޫރިޒަމް އަދަދެއް ފަސޭހަ މި ކުރާ އަސާސީ ޒިންމާދާރު އަޅުގަނޑު ދާއިރާގައި ނުހިމެނޭ ދެ ބަޔަކު އެބަ އޮތް އަދިވެސް. ކުރި ސަރުކާރުން ދޭ. ވާހަކައިގެ ނުކުމެ އޮތް ގައިދުވާއި ވާދަވެރި ބަޔާނާއި ޖުމުލަ މި އަހަރު ބޮޑުވެގެން. އެ ޒިންމާތައް ދަށްކުރުޖ. އެހެންނަމަވެސް، ކުރިން، މިގެ ކުރިން އޮތް ނަޝީދުމާއި ވާހަކަ ޒިންމާތައް ދާދިޔަ ކަނޑައަޅައިގެ އަހަރު އާމްދަނީ ހިސާބުން އަދިވެސް އިތުރުވެފައި ވެއެވެ، ކަރަންޓާ ނުވިޔަ، ވާހަކަ ނުވިޔަ، ނަޒަރުދާރީގެ ޒިންމާތައް ނުވިޔަ. މި ކާރޭ ގެވިގެން އަޅުގަނޑު މަޖިލިހަށް ވާހަކައިގެ ސިޔާސަތުތައް ޖެހާފައި ނުވިޔަ. ވަޒީރުންނަށް ވާހަކަ ފެނުނު ހިސާބުގެ އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. މިއީ މިހާރު ވެސް އެ ކަރުގެ ކަންތައްތަކަށް ގޮތުގެ އަދައި، ގާގައި އުޅެން ބޭނުންވުމައި ހުރި ސަރަހައްދުގެ ފަރާތަ މިއީ. ގާނޫނީ ވާހަކަ ކަހަލަ. އެހެންވީ އަޅުގަނޑު މި ދަރުނަވަނީ، މިއީ އަޅުގަނޑަށް ސިފަވަނީ ސިޔާސަތު ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި އިތުރުވެފައި ވެއެވެ. އެހެންވީމާ، ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަހަރުގައި ކަންތައްތަކަށް ބޭނުން، އަޅުގަނޑު ކުރިއަރައިން ފަހަރު ހުރި ވާހަކަތަކުގެ ބޮޑުގައި، ހަރަކާތްތެރިކަމާ އެ ދަރަނިބަރުގައި ގައިދުގައި އަދި

ކޮމާޝަލް ނިންމަވައި، ޖެހިގެން އަންނަ ދިރާސާ އަހަރަށް ނިސްބަތުން ކަމަށް ބުނި. އަދި އަދަދަށް ވުރެ ނުނިމޭ. ކަސްޓަމަރުގެ މަލްޓި-ލެޓަރަލް ލޯނު ދިނިހަކަ ދުވަހުގައި އެބަ ކުރިއަށްދޭ. ނިމުނީމާ ދުވަހުން ނޫނީގެ. ބިއްލޮވަރީގެ އަށް ކޮމާޝަލްތަކާއި މަލްޓި-ލެޓަރަލް ލޯނު ކުރިއަށްދާން ނޫނީ. ފުރުޞަތު އަށް ކޮމާޝަލްތަކާއި މަލްޓި-ލެޓަރަލް ލޯނު، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރިއަކަށް ނުދޭ. އެހެންވީމާ، މި ގޮތަށް މިހިރީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވައުދު. އަޅުގަނޑުމެން 173.5 ބިލިއަން ޑޮލަރާ ހިސާބު މި ދަރަނި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިއީ ހަމަގައިމު ވެސް ނަމަ ގަސްދުކޮށް އަދަދު ޖަހާ ސްކޭލެއް މިއީ. މިއީ ހަމަ ސީދާ ދޫޖެހުން. ދައުލަތުގެ ދުބުވައިވަރީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި. އެހެންވީމާ، މިކަމުގެ ކަންބޮޑުވުން އެބަހުރި ޖީޑީޕީގެ ކޮޅުމަޑުކަމަށްވެސް، ކުރިއަށްވާނެ ކަމެއް ކޮށްދެވޭކަށް. މި ދިމާ އަހަރުގެ ބަޖެޓް ބުނީ ގޮތުން މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް ފޮނުއްވި ރިޕޯޓުގައި ވެސް އޮތީ މިގޮތަށް މިކަން ކުރިޔާ ތިމަންނަމެންގެ ކަންބޮޑުވުން އެބަ އޮތޭ. ފައިސާ ޚަރަދުކުރަނީ ކިހިނެއްކަމެއް ކޮން ދިމާއަކަށް ކަމެއް ނޭނގޭތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ފުރުޞަތު އެ އޮޅި އެކަން ފުރުޞަތުކޮށްދެއްވި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެރައީ މިގެއްލުން ބަޖެޓުގައި ޖެހިދާ މި ކަމަކަށް، މާލިއްޔަތާ ބޭނީ ކަމަކަށް މި ދަރަނި އެކަށީގެން ގޮތަކަށް ނޫނަކަށް އެއް ފުރަގަސްކަމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުރުގައި މި ވަޒީފާތައް، މި އަހަރާ އެކީގައި 3 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެއްވެސް، ހުއްޓާލުމަށް މި އެއްވެސް ކަމެއް، އެންމެ ބޮޑެތި ރައްޔިތުން އެދުމުން އަދި އެއްވެސް ކަމެއްގައި ރަގަޅު ސިފައެއް އަޅައިލުމުގެ ނޫން. އަދި ހުއްޓާލުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ދެއްކުމުގައި ވެ ވައުދުގެ ތެރޭގައި ވެސް އެއްވެސް ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ހުސްވެފައި ނޫނެ. ހަމަލާއެއްގެ ތެރޭގައި ފުރަތަމަ ނިންމައިދީފައި ކަމަށް ބުނި ކޮމާޝަލްމަތުގެ އަދިވެސް އެއްޗެއް ހުރި ބަޖެޓް. ފެނޭ ނަގާލެވިފައި ކަމަށް ނިކުމެގެން ބޭނުމާ ގަރާލާ ބަޖެޓުގެ ނުލިބޭ. ތިން ރަށުގައި ވެސް، މިހާރު ވެސް އެބަ އެބޭ 3 ރަށުގައި ގޮތުގެ އަޅައި، ގެއަށް ނުދެވި ކަރަންޓު ނުލިބުމުގެ ސަޕްލައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކަންކަމަށް ބަޖެޓުގެ ކިއުތަކާއި ގޮވައިގެ ކިޔާ. ސާފު ޖިނަ ރަނގަޅުގައި ކާޑު ފުރުޞަތުގައި. ކަރަންޓު ބޮޑު އިންތިޒާމަށް ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިއީ އެއްވެސް ކަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއީ ވަޑާ ދުވަސް ފަތުރުވެރިގެ ބަޖެޓުގެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ގެނެސްދެއްވާފައިވާ ބަޖެޓުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ގަދަފަދަ މި ދައުލަތް މިއަދު ހަމައެކަނި އަދި ދިރުމުގައި މި ސަރުކާރަށް ކަންކަން ނުވި ދަރަނި ދައުލަތުގައެވެ. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް، މިއީ ރިހާޖެ އަދަދަކަށް ދަރަނި ދައުލަތުގެ ހަރަދުގައި އަހަރެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެކަމަކު ފެނިކަމާ ހަމަޖެހި ދިރުމުގައި ވައުދުވީ މިވަރަށްވެގެން ދިޔައީ މި މާލީ ނިޒާމު ނޫނީ ދެވިހާއިރުގެ އިޖުތިމާޢީ މި އޮތް ހާލަތު ވަރަށް ރައްޔިތަކަށް އެނގިގެން އެކަން ޒަމާނުގެ ބޮޑު އިތުރުވާކަމެއް، މާލީ ކުރިމަތިވާކަމެއް، މިކަމަށް އެހީވާން ބޭނުގެ ގައުމުވާކަމައި، މި ހުރިހާ އެއްމެ ބޮޑު މިކަން ޒަމާނުގެ އެއް ބައިމީހުން ކަމަކު ރައްޔިތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، މި ފުރިކަން ޒަމާނުގެ ދިރުމުގައި ސަރުކާރު ފަރި ބިލިއަން، ނޫނީ ސަރުކާރު ވާފަސް ބިލިއަނުގައި ހުރި ދަރަނި މި ބަޖެޓުން ދަރަނި

ދައްކަންވެގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާތަކުގެ ރައްޔިތުންގެ ތަރައްޤީގެ ޕްރޮޖެކްޓްތައް ކުރިއަށް ނުގެންދެވިފައި އިސްކަން މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި މި ބުނަނީ މިއަދާ ހަމައަށް އައި އިރުގައި ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ދަރަނި އެބަ އޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެއްވެސް ވަރަކަށް ނޭނގޭ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ކުރިއަށްދާފައި ދަރަނި ދެއްކި ސަރުކާރުތަކުގެ ދަރަނި މި ފޮތުގައި ޕްރޮޖެކްޓްކޮށްފައިވާ ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް އެއް ބިލިއަން ޖަމާވެފައި މި އޮތީ. ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 124.5%ގައި މިހިރީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ދަރަނި ނުވަ ބިލިއަނުގައި. މިއީ ހަރުކަށިކަމެއް. ކަމަކީ ނުވަ ވަރަކަ ބުނާ އިރުގައި މި ބުނަނީ ދަރަނި ދެއްކިއޭ. އެކަމު ދައްކާ ދަރަނި އިތުރު މި ވަނީ ޕްރޮޖެކްޓްކުރީ؟ އެ ޕްރޮފިޓް، ދައްކާވަރަކުން އިތުރަށް ދަރަނިތައް ނެގި މި ނުކުމެއްޖެ. ތިމަންނަމެން ހަމަ ކުރިޔާ ކަމަކީ ކުރިއަށްދާއިރު މި ދައްކަނީ ދަރަނި. އެކަމު ސަތޭކަ ވިހި، ސަތޭކަ ތިރީސްގައި އޮތް ދަރަނި ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް އެއް ބިލިއަނަށް އަރައިފި ކަމަށް މި ބުނަނީ އެބަ އޮތީ ހިނގައި. ބިލިއަނަށް މި އިތުރުވަނީ؟ އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދައްކާ ވަރަކާއި ބަރާބަރަށް ދިރުވާލަމުންދޭ. އެހެންވެގެން މި ބަޖެޓު ސްޓޭޓްމަންޓުން މިވަނީ. މިގައި މިހިރީ އަދަދުތަކެއް ވެސް މިއީ ދިރާސާ އެއްކޮށް ނޫން. ބާރު ބަޖެޓުން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީއަށް ޖަހާފައި އެ އަހަރު ހަރަދު ކުރީ ހަމަ ބަޖެޓުން. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބުނާ ގޮތުން ހަގީގަތުގައި މިއަދާ ހަމައަށް މި ފޮނުވުމުގައި ބަޖެޓުން ހަރަދުކުރަމުން މި ދަނީ މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވީ ކަމަކު ބަޖެޓުގެ ބޭރުން ކޮށްފައި އެ ކަމެއް ނޫން ކަމަކަށް ބަޖެޓުން ހަރަދު ނުކުރާނެ ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ލިޔެފައި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނޫން. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުތަކުން ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ކުރި ކަންކަން ބަޖެޓުކުރަން ޖެހޭ. ރައްޔިތުންގެ ގޮތުގައި ހަމަހަމަކަން، އިންސާފުވެރިކަން އޮންނަން ޖެހޭ. ބައެއް ބޮޑުތަން ހިތާވައި އަބަދުވެސް މި ގައުމަށް އޮތް އެންމެ ބޮޑު މުސީބާތަކީ ގައުމުގެ ފިނޭންސް ހުރި މީހުންގެ ގައިންބައިންގެ ތެރޭގައި ދުޅަހެޔޮ ވާ މި ގައުމު ބާރުން ހުރުމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ވާހަކަ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ގަދަބޮޑުކުރުވާ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުން ހަމަޖެހިލާ އަމާނާތްތެރިކަމާ އެކީގައި 5 އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް. މިއީ އެއްވެސް ސަރުކާރެއްގައި ބޭފުޅުންގެ މައިންބަފައިންގެ ނޫނީ އެ ހާލަތު ފިކުރުކަމެއް ނޫން. ހާލަތު މީހުނާ ދުރަށް ވެސް ނޫން. ހާލަތު ވިއްކާލަފައި ވެސް ނޫން. އެހެން ދަރިވަރުން، މިއީ އަމާނާތުގެ ގޮތުގައި ދަރިވަރުން ގައުމުގެ ފިނޭންސް ނުހުރަރާނީ ދަތިވާ ބޭފުޅުންނަށް މިއީ ގައުމުގެ ސިޔާސީގައި އަމާނާތް މާނަ އެއްވެސް ކުރިއެރުމެއް ވެސް ނުލިބުނު. ލިބުނު ކުރިއެރުމެއް ވެސް، ނަން ވަސީލަތް ވެސް ނުލިބުނު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަރުދަނާކަމުގެ ގޮތުގައި، ރައްޔިތުންގެ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓު މި ބިލްސް ފައިސާގެ ގޮތުގައި އެންމެ ބޮޑު އެއްކަމަކީ ނިކަމެތިކަން. ބޮޑު އެއްކަމަކީ މި ކަންކަމުން ނިކުމެ ވަރަކަށް ދުވަހު އެއްކަމަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުން ބުނާ ހަމަ ރައްޔިތުން ފިޔަވައިގެން މި ތިބީ އެއްކަމަކީ މި ތިބި ހަމަ ކަމަކަށް ވެސް. މުސާރަ ދީނީ ވެސް، އެހެން ކަމަކަށް ވެސް. މި ރައްޔިތުންނަށް، މި ރައްޔިތުން ގޮވައިގެން ފައިސާ ހޯދައިގެން ހަރުދަނާކުރާ އިތުރުގައި

އިންސާފުވެރިކަން އޮންނަންޖެހޭނެ. ހަމަހަމަކަން އޮންނަންޖެހޭނެ. މިއީ އަމާނާތެއް. މިއަށް އަމާނާތްތެރި ވާންޖެހޭނެ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފެރީކަން ނިމާ ހިސާބަކުންނެއް ނުނިމޭ. ބަދަލުކޮށްލައި ދިޔަ ގޮސް ދުވަ ސާފު ކުރެވޭނެ.
ދިނުމާސޮލިބިކަމާ އެކީގައި ވަޒީފާކާރާ އެކީގައި 5 އަހަރުގެ ދައުރެއް ހަމަކޮށްދޭ ނުދާނެ ކަމުގައި ވާނަމަ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ފެރީކަމާ ނުހިނގާ. ވަޢުދު ނުވާނެ. މި ކަންކަމާ ނުގުޅުނު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަޖުބޫރުވެއްޖެ. އެ
ހާލަތުގައި ނޫނީ އެ ވަގުތުގައި ބަދަލުވުން ތިބި ހާލަތަށް ފުރު ވާ ބަދަލުވެ ހާލަތްތަކަށް ގެންނަން ގަނޑުގެ
ބަދަލުގެންނަން ނޫނީ ވަޢުދުވުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ނޮވެންބަރު 3 ގައި
ޝަހީދުންގެ ތަޒާ ޔާދު ކުރުމުގައި މި ދަނީ، އެ އިޙްސާސްތަކާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިގޭ އެބަ އަހަރެއް ވަރުން
މިހާރު ޖަހަން މިއަދު ސަފާރަތާ ދުނިޔައި ދިޔާ އެބަދު ޖަވާނުންނަށް، ދިޔާ އެބަދު ބަޔަކީ ރަތް ޤުރުބާނީވި
ދިޔައީ، ޝަހީދުވެ ދިޔައީމަ އަސްކަރާ އަދުން އެކުވެ ހަމަލާއި ކަހަލަ މިއީ މިއަދު ހަމަ އެކުވެއް ސުވާލަތް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ބައިތުލްމާލުގެ ކުރިއަށް ޖުރުޢަތްތެރި ގާބިލުކަމަށް ނުވެއްޖެ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތާރީޚުގެ ކުރީ ހަނދާނުގެ އާބާދީއަން ވިސްނުމެއް އަސާސީ ހަގީގަތްކަމަކީ ހަމަޔަ، ހަރުކަށިކޮށްދެ މި
ވިސްނާލަދީ. ހަމަވާ ދިވެހި ގައުމު މި ވިސްބެހެއްޓުން ހާލަތު ތަރައްޤީގެ ދާއިރާތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެކުވެ ބަދަލުކުރަން
މިކަން ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް ދިވެހި އެއްވެސް ރަށެއްގެ ވެރިކަމެއް ގެއްލިފައެއް ނުވާނެ. ކޮންމެ ފަރާތަކުން ރަށްތަކުގެ ވެރި
އަހަރެންނަށް އެ ފަރުވާތަކާއި ތަރައްޤީ ދޮރު ނުހިނގާ ފަރާތްތަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އެކަން ދިވެހި ރަށްތަކެއް؛
ދޫކޮށް އެންމެން ހިއްސާ ގައުމެއް. ވަރަށް އެ ބަލާގެ ނިކަމެތި ދަށަށް މި ގައުމު ހިމާޔަތް ބެހެއްޓުމަށް ޖިންސާއެއް އެ ކަން
ކުރަން ގެންދިއުމަށް. އެހެންވީމާ، މިއަދު ނިޔާޔާ ނިންމަވަން ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ގައުމު، ދިވެހި ރައްޔިތުން
ބިލުތަކަށް ހުށަހަޅާ ގެއްލުން ހިފެހެއްޓުމާއި ކަމުގައި ވެސް ކުޑަކަން ސިޔާސީ ގައުމަކަށް ހިމާޔަތްދީފިން. ގައުމަށް ޝަރަފު.
އަޅުގަނޑުމެން ގައުމު ހަމަޖެހުން ވިސްނެން ވެސް، ރައްޔިތުންނަކީ ސިޔާސަތުގެ ވިސްނެން ވެސް، ރައްޔިތުންގެ ހާދިސާގެ
ގޮތުގައި ވިސްނެން ކުރަން ގައުމުގެ ކަމަށް ނޫން. އަޅުގަނޑު ވެސް ގައުމީކުރަން ރައްޔިތުންގެ ގޮތް އަދާކުރައި، ފުރި
ދެކެނިތިން ކުރެވެންޖެހޭނެ ދިރި ދެކެނިތިން އެ ކަމާ އާދަޔާ ބޮޑުވާ އަޅުގަނޑުމެން ގައުމުގެ ކުރިއަރާ އާދި! މި ކަމާ
ރައްޔިތުންގެ އާދަޔާ އެބަ އޮތް. މަޖިލީހުގެ ބޮޑު އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމަށް ރައްޔިތުން ގޮތް އެބަ އަރާ. މިދިޔަ ހަފުތާގެ
އަޅުގަނޑުމެން އޮތީތީ ރައްޔިތުންނަށް، އޮތީތީ ޖާގާއެއް ގޮތުގައި ދެކޮޅަށް ދައުލަތުގެ ވިސްނުން ވަރަށް ގޮތަށް ހެދިއްޖެ. ޖޯޝާގެ
ކުރިއަށް މުއާމަލާތް ވަރަށް ވަރަށް ގައުމުގައި ބިލު އެއްޗެއްސެއް، އެއްޗެއްސެއް ކަނޑައެޅުމަށް ހޯދައި ބިލުތަކުން
އާދަކީ ހޯދަން ހިތްވާ ކުރު ހާލަތެއް ހަރުކަށިވެއްޖެ. "ހަމަވާކަމު" ވާހަކައި އޮތުމުގެ ގެ ބަލަ ހޯދި. އޮތުމަކީ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮތުމުގެވެރިކަން ނިމިއްޖެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮތުމަކަށް އެބަ ޖާގާއެއް ދިނުމުގެ ދޫކޮށްލަން މާލީ ވަންތާ
ހަރުކަށިވެއްޖެ. ޖޯޝާގެ ހުރަސް ހޯދާ ކުރާ އެއްޗެއްސެއް، އެ ހުރިހާ ގައުމު ފުރުސަތުގައި ހޯދާލުމަށް މުއާމަލާތް ހަރުކަށިވެއްޖެ.

އެއީ ގައުމީ ފެންވަރުގައި ކުރެވުނުދިޔަ މުބާރާތްތަކަށް ރެޖީވުމަން އަތޮޅު ފެންވަރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒުވާނުން ކުޅެނީ. އެ ކަން އޮތާހަލައި ދިޔައީ. ރަށްއިރުމުން ގާތު އަނގުވެއް ނުވި. އެއަން ފުރު މާ ބޮޑު ކަމަކާ މިއަދު ކުރިމަތި މި ހަސީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާދަމާ، މިއަދު އަޅުގަނޑު، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ނޫނީ ދެން މި ތިބި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިތާ ނިސްބަތުން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވޭނެތޯ، "އެކުވެރިންނޭ ހަމަހަމަ ވަޒަން ކޮބާތޯ" ކިޔާފައި ދެވޭނެތޯ؟ ނުދެވޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނާ ދަރިން ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒާއިރުތަކެއް އޮތީ މި ތަނުގައި. ރަނގަޅު، އަޅުގަނޑަށް ނޫނީ، މި ބިލްތަކުން ވާ ގެއްލުމުގެ އަޅުގަނޑަކު ފެސް ވާނީ. އެހެންނަމަވެސް، ގައުމަށް، މި ވަޒަނަށް، ދިރާސާ ކުރެވޭނެ ހެދުމެއް ނަމަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރިއަށްގެންދެވޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަމެއް ނުހިނގާނެ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިޔާމަށް.

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ރިޕޯޓާ ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އަށް ޝުކުރު ހައްދަވާ، މިއާ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ މުޅިރާއްޖޭގައި ފެތުރިފައިވާ ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ގެންދާ ބަޖެޓެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓު 2026 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބަލާއިރު ގާތްގަނޑަކަށް ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ވަނީ ކުޑަކޮށްފައި. މި ގޮތުން ސަބްސިޑީ މި އަހަރު އަހަރަށް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ދޫކުރާނެ ބިލިއަން ރުފިޔާ، ދިވެހި ރުފިޔާ. 1.3 ބިލިއަން ޖުމްލަ މި ގޮތުން ކުޑަކުރެވޭ. އެއީ ކޮން ސަބަބެއްތޯ؟ ވަކި ދަރަނިތަކެއްތޯ؟ އެ ދަރަނިތައް ޢާއްމުކޮށް ސަބްސިޑީއާ ނުލާ ދެމެހެއްޓެވޭނެ ގޮތެއް ހޯދާކަށް. ސަބްސިޑީ ދޫކުރާއިރު ބިލިއަން ޖުމްލަ ނަގައިގެން ދަރަނި ދައްކާ، ޢާއްމު ނަގާއިރު އޮތް ކުޑަކުރާ ދަރަނި ފޮރުވާލެވޭ، އެހެން ސަބަބުތަކަށް ދަޅަ ދައްކާލައި އެބަ އޮތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންމެވެސް ބަޔަކު ބަލައިލާ ވަކި މި ގޮތަށް ތިބި ގައުމުގެ ހަރަދުތަކެއް މި ސަބްސިޑީގެ ތެރެއިން ނެތް. ނިމިގެން ދިޔައީ، ބާކީ ހުރި ބަޔަށް، ނިމިގެން ދިޔައީ ކަމަށް ބުނެދެވޭނެތޯ؟ މި ސަބްސިޑީގެ 2 އަހަރާއި ދެ ފަހަރު 3 އަހަރު ވޭތުވެދާނެ އިތުރަށް ސަބްސިޑީ ކަނޑާލަން މި ޖެހިލާފައި ހުރީ ދަރަނި ދައްކާކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގައުމުގެ ޚަރަދުތަކާމެދު އެހެން ގޮތަކަށް ފިކުރުކުރަން ޖެހޭ ވަގުތު މިއީ.

ނެތި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ނުހިންގޭނެ. ގައުމު އޮތީ ދަރާފައި. ސަރުކާރުގެ އެސް.އޯ.އީތައް އޮތީ ހަމައެކަނި [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންމެ ބަޔަކު ކޮންމެ އެއްޗެއް ކިޔަސް ވިޔަސް މި ގޮތަށް ގައުމު އޮވެގެން އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މި ބޭނާ ތަރައްޤީގެ މިސްރާބަކަށް ވާސިލްވެ ނުވެވޭނެ. ފުރަތަމަ ޖެހޭނީ ގައުމު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible]، [illegible] ގައުމުތަކުން [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ [illegible]، ނިމިދިޔަ ސަރުކާރުގައި ވަރަށް ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ފަށާފައި ހުރި. ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ހުއްޓި ފައިސާ ނުދައްކާ. އެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ފައިސާ [illegible] ކޮން ފައިސާއަކުންތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ވެސް ފައިސާ [illegible] މި ސަރުކާރުން. މި ސަރުކާރުން ވެލާނާ އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓުގެ ޓަރމިނަލް ނިންމައިދިނީ. ހަމަ މި ސަރުކާރުން، [illegible] [illegible] [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިބްރާހިމް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] ވެސް މި ސަރުކާރުން [illegible]. އެ [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރޮޖެކްޓުތައް [illegible] [illegible]. [illegible] ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ [illegible] ހުރި، [illegible] [illegible] [illegible] ހުރި. އެހެންވީމާ، މި ސަރުކާރުން [illegible] ސަރުކާރުގެ [illegible] ހުރި ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓެއް ވެސް [illegible] [illegible]. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ސަރުކާރަށް [illegible]، މި ބަޖެޓް [illegible] އެމް.ޑީ.ޕީން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓް މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު [illegible] މި [illegible]، މި އަހަރުގެ [illegible] [illegible] މި އައީ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible]؟ [illegible]. [illegible]، އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 އަހަރު. ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

ކޮމްޕެޓިޝަން. ކޮމްޕެޓިޝަނާ އެކީ ކަސްޓަމަރުންނަށް ލިބޭނީ. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ޔަގީން، މި ބަޖެޓުގައި މިހާރު މިހިރަ މި އަދަދާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި ހުރި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރިއަށް އޮތް 2 އަހަރު ތެރޭގައި ނިންމައިލެވޭނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކުރެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދަށް.

މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ފާހަގަކުރެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުށަހެޅިފައި މިވާ 2027 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. މި ބަޖެޓަކީ ޒުވާނުންނަށް ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްތަޤްބަލު އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް، ހާއްސަކޮށްގައި 30 އަހަރުން، 25 އަހަރުން ދަށުގެ މި ޒިންމާ ހުރިބަޔަކުން އަންނަ މަސައްކަތްތަކަށް ނުކުތް، ވަޒީފާތަކަށް ނުކުތް، އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ބާޒާރު ތަޢާރުފުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ޒުވާނުންނަށް ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ. ހިތްވަރާ އެކު ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވަނީ މި ކަމުގައި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވި ބައެއް ބޭފުޅުން މި ބަޖެޓަށް އިންތިޤާދުކޮށް، ދުވަހަކުން ފުރައްސާރަކޮށް އެބަ ހަދާ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ، ހާއްސަކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން މި ބަޖެޓަށް ފާޑުކިޔުއްވާން ކަމެއް ނެތް. އެހެނީ، މި ފަހަރުގެ މި ބަޖެޓުގައި ފުރަތަމައިން ވައްކަންކުރުވާ ގޮތަކަށް ނެތް. ހަމަ އެގޮތަށް ގޮތިފަރާތް މިހުންނަނީ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ބަޔާން ފައިސާއެއް ވެސް މި ބަޖެޓުގަ ނެތް. އެހެންވީމާ، އިދިކޮޅުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ކޮންމެހެން ފާޑުކިޔުއްވާން ކަމެއް ނެތް. ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވެއްޖެ ގަދަ ދުރުން މަޑުއްވައިލާ ކަންނޭނގެއޭ. ދުނިޔެއާ ޖުމުލަކޮށް އަދިބައެއްކޮޅު ކަންނޭނގެއޭ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެ ބޭފުޅުންގެ ބޮޑުކަމަށް އެޅިފައި އޮތް ދު ވަތްތަ އަންދާޒާ މިން ހަސް ހުރިހާ ދިވެހި ސަރުކާރުން ދެއްކިދިރިއުޅު މި ދިހަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން. އެއީއޭ ނޫނީ މިވި ކަމަކީ. ބިޒިނަސްގެ ދުރަސްތިމަށް ނުވަތައި ކަސް ތިބޭގޮތުން މި ހިޔާނީ މި ދިހަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ކަންކަމެއް ކުރެވުނީ. މި ދިހަ އަހަރު ވެސް ބަޖެޓަކަށް ވޯޓެއް ނުދެއްވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރަސްމީގެ ފަހަކަ މި ބޭފުޅުން އެ ދައްކަވަނީ. ރަސްމީގެ ހިސާބުން އަހަރުގައި 2023 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރެވުނު 2024 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ހަތަރު ސަތޭކަ ތިރީސް މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައިލި. އެއަކުން ވެސް ވޯޓްއަންދާޒާ. އެކަމު މިއަދު އެ ވާހަކައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، ފައިސާއެއް ނުދެއްވި ކަންކަމެއް ކުރި ސުވާލަން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލަނީ ބިލިއަން ބޯޓީ ދަރަނި ދަރަނިހަމް އަ އޮތީ ދައްކާފައެވެ. އެހީއޭ ބަޖެޓުން ކުރެވޭނުންތަ

އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ. ހަމައެއާއި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ޖުވާނުންގެ ސްކިލް ތަރައްޤީކުރުމަށް، ޖުވާނުންނަށް ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ބަލައި މި ބަޖެޓުގައި އެކަށީގެންވާ އަދަދަކަށް ސާމިލުކުރެވިފައި އެބަހޭ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓު ފާސްވެގެން ދިއުމަކީ ހަމަގައިމުވެސް ކުރިއަށް އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް، މަސައްކަތުގެ ބާޒާރަށް ނުކުންނަން ބޭނުންވާ ބޭފުޅުންނަށް ތިބޭގޮތުން ވަރަށް ތަނަވަސް ފުރުޞަތު ހުޅުވާލާ. މިއީ މިސާލެއްގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން. 1 އޮކްޓޯބަރު 2025ގައި ނޭޝަނަލް ސަރވިސް ޕްރޮގްރާމު ފެށިގެން ދިޔައީ. އޭރުގައި އެއް ހާސް މީހުންނަށް އަމާޒުކުރެވުނީ، އެއް ހާސް ޖުވާނުންނަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެއް ހާސް އަށާވީސް ޖުވާނުން، އާދޭ ފަހުން ސަތޭކަ ތިރީސް ހަތް އެޕްލިކަންޓް ބޭފުޅުން ތަމްރީނުވެގެން އެ ދިޔައީ. މިއީ ވަރަށް ހަމަ ހަރަދު ނޫންތޯ؟ ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓުން ކުރާ ހަރަދެއް. މިއީ ޖުވާނުން އުފެއްދުމަށް ބަލައި، ޖުވާނުން ތަމްރީނުކުރުމަށް ބަލައި، މަސައްކަތުގެ ބާޒާރަށް އަހުލުވެރިކުރުމަށް ބަލައި ކުރެވިގެންދާ މަސައްކަތެކެވެ. ހަމަ އެކަމަށް ޖުވާނުންނަށް މަސައްކަތްތެރިކަން ބަރަކާތާއި ނުލާ ތޮން އެ ދުރުބިދު، އެއް ހަފުތާ ކޮންސާސް ހާސް ރުފިޔާގެ އިނާމު ނަމޫނާ އެ ދުރުބުދު ފާރަދު ފެސް އެއީ ހަމަ އެއްޗެހި މަސައްކަތްކޮށްފައި ފުދޭވަރުކޮށްދީފައި ބަލައި، ޖުވާނުން ބާރުވެރިކުރުމަށް ބަލައި، މަސައްކަތްކުރަމުން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލާނަން މި ބަޖެޓު އަވަހަށް ފާސްކުރައްވާށޭ. އިދިކޮޅުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ވަރަށް ބޮޑަށް ހަސަދަވެރިވޭ މި ބަޖެޓުގައި ވެސް މީހުންނަށް ނާޖާއިޒުގޮތުގައި ކުރިން ނަގަމުން އައި ފައިސާތައް ބަންދުވެފައި އޮތީމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ މި އަހަރު ބަޖެޓު ކުޑަވެފައި މި ޝީޢާ އެއްކަލަ ފިކުރާ ތަންތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ޓީމު އަމިއްލަގޮތަށް. ވަގުވަގުން ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓުން ތި ބޮޑުމިނުންދަނީ މިހެން އެ ކުރަމުންދިޔަ މަސައްކަތުގެ އަޅުގަނޑުމެން ހިފެހެއްޓީ. އެހެންވެގެން، މި މީހުންނަށް މި އުނދަގޫވެގެން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލާނީ މިހާރުން މި ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދެއްވާށޭ! އަދި ރައްޔިތުންނަށް މިގޮތުން ލިބެންޖެހި މަންފާތައް ހަރުދަނާ ގޮތުން ލިބިގެންދާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަދިވެސް އަޅުގަނޑު އެއްފަހަރު ދަންނަވައިލާނަން ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުން ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް. މިހާ އެންމެފަހު ފުރުޞަތު. އެހާހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ފުރުޞަތު ބަންދުވެގެންދާނެ. އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން ހުށަހެޅުއްވާ އެދިވަޑައިގަތުމަށް ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންފައިވާ ބޭފުޅުންގެ ލިސްޓު ބަންދުކުރެވުނު ސްކްރީނުގައި ނަންބަރާ އެނގިގަތުމަށް، އަޅުގަނޑުމެން މިހާހިސާބުން މަޖިލީހުގެ ނިންމައިލަން ހިފާނަން.

ނިންމުން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 16 ނޮވެންބަރު 2026ވާ ހޯމަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 9:00ގައި.

والحمد لله ربّ العالمين މަޖިލިސް ނިމުނީ.